

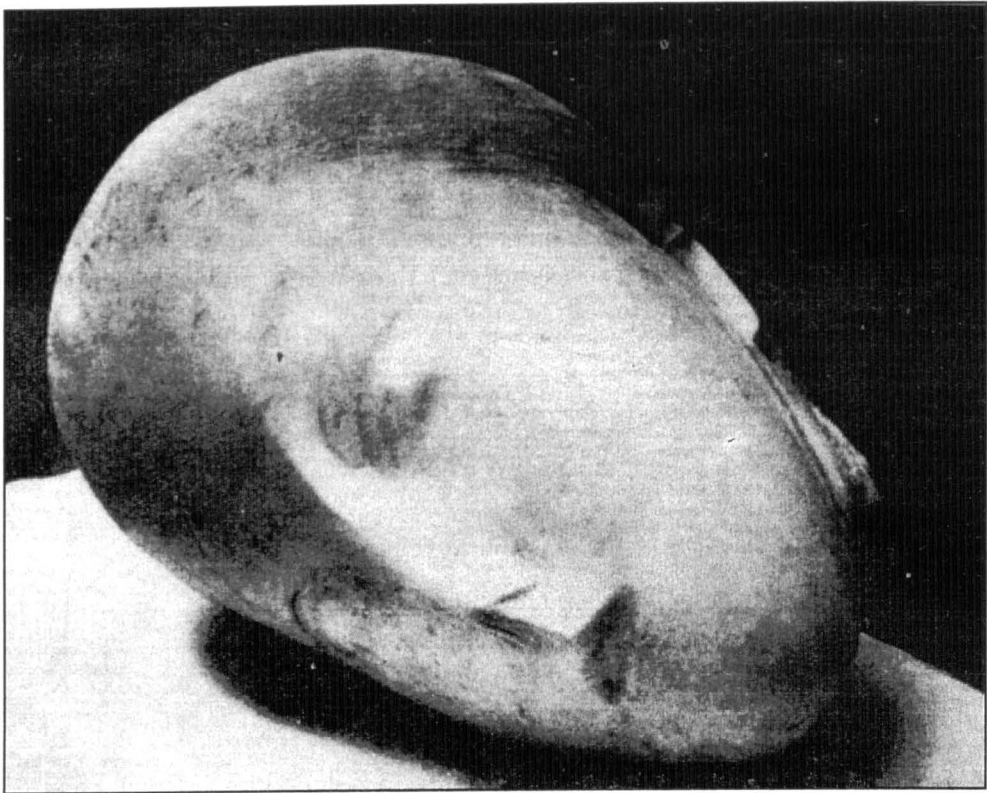
Biblioteca Bucureștilor

11
Noiembrie
2001

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI • BIBLIOTECA MUNICIPALĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

J26705

"Nu mai sunt al lumii acesteia, sunt departe de mine însumi, desprins de propriul meu trup. Mă aflu printre lucrurile esențiale".

C. Brâncuși

Muza adormită

"Văd o față întoarsă către forma expresiei sale, trezindu-se tresare lin din fiorii de liniște-ai pietrei, libertatea așteaptă inpresimțibilă în spatele privirii mute... Și prin liniile-acestea de piatră, prin dureroasele trăsături din preajma buzelor rostind adevărul tănuite-s cuvintele ce vor trezi spațiul unei lumi viitoare.

Densa formă a unui oval se-ndreaptă spre sineși luminându-se de deplinătate. Zăresc ancestrala imagine a visului, blîndețea amestecîndu-se cu tăria în șovăielnicele trăsături ale feței... Și dacă privirea e mută încă, oare nu fiindcă altminteri cerul s-ar prăbuși lăsînd scînteietoarele suferințe ale cetelor de stele s-anine peste destinele noastre?..."

*Peter R. Holm, Norvegia
Traducere de Ion Caraion*

Sumar

Brâncușiana	
<i>Dan BOTTA</i> – Limitele artei lui Brâncuși	2
Bucureștii de altădată	
Comunități bucureștene	
<i>Mariana LINARU</i> – Școala Geanelloni	4
<i>Ana Maria ORĂȘANU</i> – Vechi zidiri bucureștene – Curtea Arsă	6
Istoria cărții	
<i>Șerban CIOCULESCU</i> – N. Iorga și cartea	8
Patrimoniu	11
Centenar André Malraux	12
Autografe contemporane	
<i>Nicolae NEAGU</i> – 70	14
Itinerar francofon	
<i>Teofil BALAJ</i> – Comuna din Paris – 130 (VI)	16
Puncte de vedere	
<i>Liviu BUTUC</i> – De la Bing-Bang la Internet	17
Scrisoare din...	
<i>Maria IȘAEV</i> – Biblioteca Publică a Municipiului Chișinău	22
Meridian biblioteconomic	
Biblioteca Publică din Belgrad în noul mileniu	30
Glasgow	32
Biblioteca Centrală din Belfast	33
Biblioteca Publică din Toronto	34
Agenda culturală	
Comemorare – Dominic Stanca	35
Eveniment brazilian	35
Catalog	36
Comemorare – Mihail Sadoveanu	38
Aniversări și Comemorări U.M.F. – 2001	38
Consemnare	38
Calendar	39

Brâncușiana

Dan BOTTA

Limitele artei lui Brâncuși

Într-o seară de octombrie 1930, într-o seară al cărei opal misterios realiza pentru mine

«Octobre pâle et pur»

din poezia lui Mallarmé, într-o seară mai limpede și mai palidă decât alte seri, când însoțeam, pe una din căile orașului, pe sculptorul Constantin Brâncuși, l-am ascultat spunându-mi, despre arta căreia se închinase, cuvinte de tristă nedumerire.

Era poate o îngenunchiere a sculptorului înaintea acestei seri înfiorate, o abdicare înaintea acestei naturi fluide, mișcătoare și ascunse, pe care geniul său de statuar n-ar fi putut-o niciodată exprima. Sau poate că se petrecea cu el fenomenul care se constata la grecul antic. Trăind în frumosul pe care-l concepea, ca într-o altă dimensiune a spațiului, acest frumos nu-i mai preocupa reflecțiunea. Problemele lui îl nedumereau.

Constantin Brâncuși are desigur sufletul meșterului antic. El trece azi drept unul din cei mai mari sculptori ai lumii – lucrul mâinilor sale e admirat în cele două continente – dar la Paris, unde și-a construit atelierul, el duce o viață de meșter din alte vremi, tăind și săpînd singur imense blocuri de piatră, modelînd și lustruind statui de o splendidă frumusețe.

Brâncuși are conștiința severă a măiestriei sale. Atent la toate condițiile lucrării pe care o execută, cunoscător al puterilor virtuale, al limitelor materialului modelat, el știe să realizeze o armonie incomparabilă între ideea clară și cantitatea ei. El știe să facă a vorbi luciul bronzului, ariditatea

pietrei, castitatea marmurei, la maximum de elocvență de care sînt capabile structura, rezistența și precizia unui material dat.

Și deși lucrările pe care le produce afectează forma prea simplă a ovalului, a sferei, a elipsei, niciodată o sferă, un oval sau elipsă, oricît de geometric perfecte, nu vor realiza o idee de Brâncuși.

Arta sa este fructul unei lungi elaborări. Un complex natural – complexul uman al modelului dorit – un om, deci, cu infinitul său personal, cu caracterele care-i sînt proprii, cu perspectiva de sugestii pe care el însuși o deschide sculptorului – este ridicat la măsura idealului său.

O formă de Brâncuși exprimă o infinitate de forme, fiecare din ele e rezultanta unui complex minor. O marmură de Brâncuși este o marmură vie. Ea are acea misterioasă expresivitate, acel suflet pe care i-l dăruie alintarea materială și mistică a sculptorului, adorația continuă a mâinilor sale, și atenția fluidă cu care o pătrunde și o modelează spiritul său. Căci se petrece o fascinație reciprocă între creator și operă, o magie care se exaltă de ritmul pe care l-a creat. În linia aceasta de o sinuozitate perfectă, în această vultură melancolică, sculptorul a rezolvat – dar printr-o neîncetată perfecționare, printr-o lucrare metodică, dureroasă, aridă – o mie de intenții de grație, de muzică și de lumină.

Așa e *Portretul domnișoarei Pogany*. Umanitatea ei singulară, personalitatea, specificul ei corporal, se rezolvă într-un oval de mare duioșie – capul – și într-o vultură a cărei muzicală arcuire evocă fluiditatea lebedei.

Așa e *Torsul*. O marmură în linia căreia sculptorul a înscris o idee ritmică, o idee de legănare infinită, ca a mării, o răcoare de stea limpede, de palidă stea profundă, absolutul coapsei adorate.

Artă de intens lirism, al cărei izvor e o idee mistică de poezie – arta cea mai platoniciană din cîte cunosc. Ea are idealitatea coloanei.

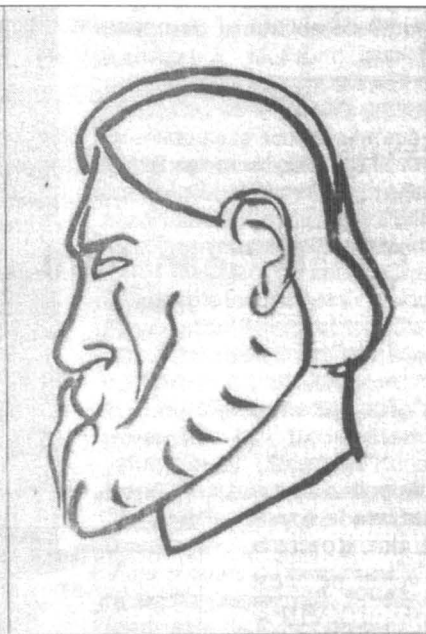
Filozofia lui Platon și coloana greacă sînt, de altfel, concepțiuni surori.

Coloana este statuia abstractă a omului, imaginea porției, arhetipul geometric al corpului uman. Armonie de numere și cadențe, de forțe și de legi, orice coloană închide o cariatidă, rezolvă geometric complexul de relații al corpului uman. Sculptura lui Brâncuși e fructul aceleiași puteri de abstracțiune, al aceleiași nesațiu de absolut.

Să admirăm statuia *Paserii de aur*. E un simbol al infinitului. E figura aproape imaterială a zborului. Nimic din atributele paserii nu apare în acest bolid fusiform. Doar o tensiune spre zenit, o vigoare în spațiu.

Acest dor de geometrie, această pasiune pentru formele abstracte – lumea privită ca o construcție gratuită a inteligenței – își are izvoarele în idealismul platonician.

«Ceea ce numesc aici frumusețe a formei – scrie Platon în *Philebos* – nu e ceea ce lumea exprimă cu acest cuvînt, frumusețea fapturilor vii sau a icoanelor pictate.

Brâncuși văzut de
Modigliani, Gaudier-Brzeska, Theodor Pallady

Numesc frumos numai ceea ce este rectiliniu sau circular, și suprafețele și solidele compuse rectiliniu și circular prin compas, prin linie sau echer, căci numai acestea nu sînt frumoase sub anumite condiții, ci în sine și prin natura lor.»

În acest paradis de forme, Brâncuși și-a constituit sculptura. O lume de idei, de simboluri și figuri ciudate, o lume care atinge în marea-i intelectualitate zonele de ceață ale misticii.

Iată capul *Muzei adormite*. Liniștea lui vine din marmura templelor. Muzica lui a inspirat altădată pe Praxiteles. Iată acele figuri de stil arhaic, în care piatra însăși pare roasă de timpuri, și care, ca statuile desgropate, exercită magia altui ev.

I-a plăcut lui Brâncuși să rivalizeze, arare, în sculptură, cu timpul. El a dăruit unor lucrări ale sale ceva din frumusețea unei lespezi milenare, de unei pietre modelate de valuri, modificate de timp, de geniul misterios al întîmplării – al întîmplării pe care, ciudat, Platon însuși o credea – și mai presus de artă – generatoare de frumos.

Prin mistica platoniciană, Brâncuși exprimă însă mai puternic fenomenul românesc. De misticismul platonician, de geometria riguroasă a concepției lui Brâncuși se leagă în mod natural stilul artei noastre înseși. Artă tracică și mediteraneană, artă a misticității și a luminii, prin destinele ei naturale – căreia Bizanțul, prin tradiția lui platoniciană, i-a confirmat darurile – arta românească își are în Brâncuși pe cel mai luminos exponent al ei.

Bizantină, sculptura lui Brâncuși este fructul dogmei care interzicea chipul săpat, al dogmei care nu prescria decît sculptura geometrică, floarea, simbolul.

Fiul de țăran din Gorj, Constantin Brâncuși, exprimă într-o plastică incomparabilă acest dat al tradiției noastre. El este un sculptor de forme abstracte. O mie de ani de obscură artă țărănească, o mie de ani de geometrie săpată, se exprimă în arta acestui mare statuar.

Caracterul profund românesc al artei lui Brâncuși apare limpede în *Monumentul funerar*, simplă cruce cu acea ondulație a brațelor proprie crucilor de țară, sau în *Coloana*

fără sfirșit, al cărei motiv romboidal repetat vertical sugerează, prin egalitate-i ritmică, ideea de infinit. Acest motiv romboidal aparține sculpturii populare în lemn.

Dar linia de forță pe care o reprezintă, duce și mai departe. O artă e cu atît mai valoroasă cu cît pune în lumină o mai veche tradiție, și integrează armonios complexe mai variate de cultură.

Sculptura lui Brâncuși participă și la arta preistorică. Acest oval perfect, melodia acestei arcuiri incomparabile, era imaginea unui cult preistoric, simbolul fecundității, forma rituală a lumii.

Și e stranie și tulburătoare această figură – ovalul, elipsa – care, ancorată în matricele vieții, în formele elementare ale biologiei, ajunge să închipuie ideea celei mai curate frumuseți. Dar, oare nu același oval e imaginea geometriei cosmice, principiul genuin al lumii, drumul stelelor, garanția perfecțiunii divine?

Arta lui Brâncuși exprimă, așadar, solidaritatea misterioasă dintre această idee de frumusețe cosmică, cea mai nobilă tradiție idealistă, și cultura însăși a poporului românesc.

În esența ei, această artă apare ca rezultatul unei mari puteri de abstracțiune, al unei sete de forme apollonice, solare. Cariera lui Brâncuși n-a fost decît o cucerire de lumină.

De aceea, cum îl ascultăm în seara transparentă de octombrie rostindu-se nedumerit despre frumosul pe care-l împietrise, mi-a venit în minte imaginea lui Dante care, în Paradis, fascinat de lumina sferelor pe lîngă care trecea, pierduse conștiința orientării și nu mai știa dacă urcă sau coboară.

Atunci privi spre Beatrice,

«La donna mia ch'io vidi far piu bella»,

și văzînd că fața ei se făcea mai luminoasă, înțelese că urca.

Sculptura lui Brâncuși e o trecere în lumină mai înaltă.

(*Masa tăcerii. Simposion de metafore la Brâncuși*,
antologie de Ion Caraion, Editura Univers, 1970)

Bucureștii de altădată

Comunități bucureștene

Școala Geanelloni

Mariana LINARU

Președinte filiala București
a Comunității Italiene din România

Noi, membrii Comunității Italiene din România suntem descendenți ai italienilor veniți pe acest pământ începând cu sfârșitul secolului XVIII și în timpul primilor ani ai secolului XIX, din diferite regiuni ale Italiei și în special din nordul ei.

Scopul organizației noastre este de a stimula dorința firească a etnicilor italieni de a-și cunoaște limba, tradițiile și cultura țării de origine, precum și istoria etniei noastre pe pământul românesc, care ne-a primit cu generozitate.

Un exemplu meritoriu în acest sens este înființarea unei renumite școli particulare în București de către italianul Ludovic Geanelloni.

La începutul secolului al XIX-lea atât școlile de stat cât și cele particulare erau foarte puține la număr. Cea mai bună și mai înaltă școală era Colegiul „Sf. Sava”, întemeiat pe vremea lui Șerban Cantacuzino, în 1678, care făcuse din el un fel de Academie, cu dascăli renumiți.

Celelalte școli din București se țineau pe lângă marile case boierești, în chiliile bisericilor și mănăstirilor și în diferite institute particulare.

Dintre acestea, unul singur, **Pensionul lui Geanelloni**, s-a bucurat de o viață mai lungă, fiindcă directorul era un om priceput și energic, iar profesorii pregătiți și destoinici.

Ludovic Geanelloni a întemeiat acest așezământ cultural în anul 1834, în imediata apropiere a Colegiului național „Sf. Sava”, care se găsea în clădirile situate împrejurul mănăstirii Sf. Sava, actualmente în zona statuii lui Mihai Viteazul din fața Universității.

Pensionul lui Geanelloni, fiind unul dintre cele mai bune și mai serioase, se bucura de toată atenția personalităților de seamă de atunci, care participau cu multă plăcere și mare bucurie la sărbătoarea de împărțire a premiilor de sfârșit de an.

Aceste ocazii produceau multă satisfacție directorului școlii, profesorilor, elevilor și părinților, iar din anul 1843 au început a fi aduse la cunoștința publicului prin ziarul „Vestitorul românesc”

Biserica Italiană

În anul mai sus amintit, au luat parte la serbarea de sfârșit de an episcopul Argeșului, Ilarion, marele clucer Petrache Poenaru, directorul Școalelor și paharnicul Simeon Marcovici. Episcopul era cel ce avea bucuria de a încununa copiii ce aveau de primit premiul întâi, iar „muzica stabului însoțea această încununare cu cântări potrivite cu împrejurarea”.

În calitatea lui oficială de reprezentant al Eforiei Școalelor, Petrache Poenaru a adus cuvinte de laudă pentru strădaniile directorului și și-a manifestat nădejdea că pe viitor acest pension va pregăti și elevi de curs superior și cu „silință și stăruire” se vor putea face lucruri mari.

Paharnicul Simeon Marcovici a citit din partea directorului Geanelloni o cuvântare ocazională din care se reține: „Cea mai strașnică bună orânduială, curățenie și moralitate să păzește în institut. Școlarii sunt supravegheați foarte de aproape atât ca să-și împlinească cu nestrămutare datoriile cât și ca să nu să abată la netrebnicii”.

La sfârșitul cuvântării care se adresa premianților se spunea: „Veniți acum să vă primiți răsplata ostanelilor voastre și nu o socotiți drept titlu de a vă mândri pentru cele până astăzi învățate, ci ca o cheazășie din parte-va de a vă sili în viață să vă împodobiți cu știință temeinică, ca să puteți fi folositori vouă, părinților și Patriei”.

Pensionul lui Geanelloni își câștiga în fiecare

an reputația și acest fapt se desprinde din numeroasa asistență care a participat la serbări. Pe lângă cei amintiți anterior este de menționat prezența Consulului General al Rusiei Dascov, marele logofăt Ioan Filipescu, ministru de finanțe, marele logofăt Grigore Grădișteanu, polcovnicii (coloneii) Alexandru Florescu, Ion Voinescu și Cuciubei.

Cu această ocazie, în cuvântarea rostită de reprezentantul Eforiei Școalelor Naționale, s-a arătat meritul lui Geanelloni care a făcut deja jertfe materiale, sacrificând o parte din averea părintească pentru a sprijini și dezvolta așezământul creat.

Pentru prima dată, toți elevii erau obligați să aibă și să poarte o anumită uniformă pentru a nu se dușmăni între ei, unii fiind îmbrăcați luxos și alții sărăcăcios. Tot ca noutate, pentru acei elevi care ar dori să învețe alte materii sau limbi străine, care nu erau cuprinse în programă, școala și-a luat obligația să găsească profesori buni, să le dea săli liniștite de curs și să le fixeze ore potrivite lecțiilor.

În anul 1846, la împărțirea premiilor a asistat și marele ban Barbu Știrbei, domnul de mai târziu și marele clucer Petrarhe Poenaru. De această dată premianții au fost încununati de însuși marele ban Știrbei care a vizitat apoi școala, găsind-o în cea mai perfectă stare de curățenie. Drept mulțumire pentru cele văzute și pentru pregătirea elevilor, Barbu Știrbei a sărutat și felicitat pe Geanelloni, directorul școlii.

La 18 aprilie 1847, direcția institutului, luând în considerație marea nenorocire ce se abătuse asupra locuitorilor Capitalei, prin marele foc din martie 1847, aduce la cunoștință scăderea taxelor pentru elevi, atât pentru cei interni cât și pentru cei externi și, de asemenea, mai anunța că și-a renovat clădirea.

Spre încredințarea tuturor de mersul școlii, sunt invitați părinții și orice persoană particulară ce poate la orice oră „să viziteze așezământul cu de-amănuntul și să se încredințeze de măsurile luate de domnul director

Geanelloni pentru luminarea și moralitatea tinerilor”.

Începând cu anul 1846, Geanelloni fiind suferind, feciorul lui preia conducerea școlii, ca fost colaborator al tatălui său, chiar de la întemeierea Institutului.

Înaltul comisar al Turciei în Țara Românească, Fuad Efendi, a fost cel care în anul următor revoluției, 1849, a încununat premianții în sunetul muzicii militare, a adus cuvinte de îmbărbătare și mulțumire directorului școlii „pentru stăruitoarea silință și osârdie ce pune întru ținerea așezământului său în cea mai plăcută stare, îngrijind de sporirea la învățătură și la moralitatea tinerimii, ce i se încredințează dintr-această provincie”.

În anul 1853, Geanelloni junior își mută sediul pensionului din str. Vestei, de atunci, aproape de B-dul Colței din acea vreme, pe podul Beilicului (Calea Șerban Vodă), în casa unde fusese până atunci Direcția poștei imperiale ruse.

Bucureștenii au păstrat multă vreme amintirea acestui pension, prin redenumirea străzii Vestei în str. Pensionatului (fiind locul unde își avusese prima dată sediul).

Această denumire a existat până la tăierea marelui bulevard de către Pake Protopopescu, primarul de atunci al Capitalei, când str. Pensionatului a primit numele de Vasile Boerescu, fiindcă acest om de stat își avea casele acolo și locuia pe acea stradă.

Păcat că nu avem date despre absolvenții acestui colegiu.

Geanelloni a fost omul care a știut prin multă muncă și dăruire să organizeze o Școală în București, de care, iată, după mai mult de o sută de ani, ne amintim cu emoție și mândrie în același timp.

(Comunicare susținută cu ocazia

„Zilei Bucureștilor – 2001”,

Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București, 20 septembrie 2001)

Biserica Sf. Spiridon Vechi

Vechi zidiri bucureștene

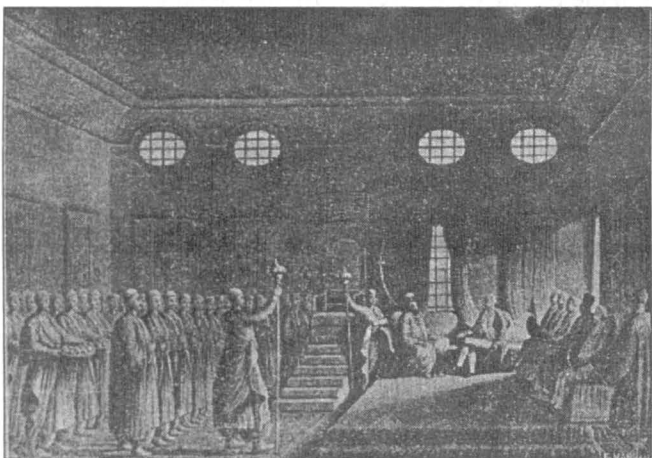
Curtea Arsă

Ana Maria ORĂȘANU

*„... o lumină orbitoare strălucia în camera mea.
Dădui fuga la fereastră și văzuui, chiar în fața mea,
palatul prințului Valahiei cuprins de flăcări.
Așezat pe o înălțime, el îmi amintea Vesuviul în mânia:
torentul de flăcări care ieșeau din el
amenința orașul cu un incendiu general”.*

(D. Fotino, 22 decembrie 1812)

Curtea domnească a Bucureștilor, pustiită de cutremure și incendii, nu a mai putut fi folosită după anul 1766, astfel că Alexandru Vodă Ipsilanti, înscăunat în 1774, a hotărât grabnic zidirea unei noi reședințe. Lucrările au început în martie 1775 și, după un an, era gata clădirea principală, pentru care se cheltuiseră „trei sute pungi de galbeni”, sumă apreciabilă în acele vremuri.

Interior din palatul domnesc în 1793

Aceasta era **Curtea Nouă** a Bucureștilor, situată pe malul drept al Dâmboviței, printre viile Mănăstirii Mihai Vodă, acolo unde mai târziu s-a construit Arsenalul Armatei, iar în prezent se desfășoară uriașul Palat al Parlamentului.

Acolo era locuința domnului, precum și sediul cancelariilor oficiale, de la înaltul Divan domnesc până la Logofeții și închisoarea boierilor trădători. Curtea era locul întâlnirilor mondene, al întâlnirilor pentru negoț și taifas, unde bucureștenii se adunau ca într-o piață publică. Atmosfera pitorească din curtea palatului o dădea alăturarea pestriță și zgomotoasă a oamenilor veniți cu cele mai diverse gânduri și treburi. În mijloc se înșirau carete și butci boierești. Vizitii domnului plimbau armăsari îmbrăcați în mândre „cioltane” cusute cu fir de

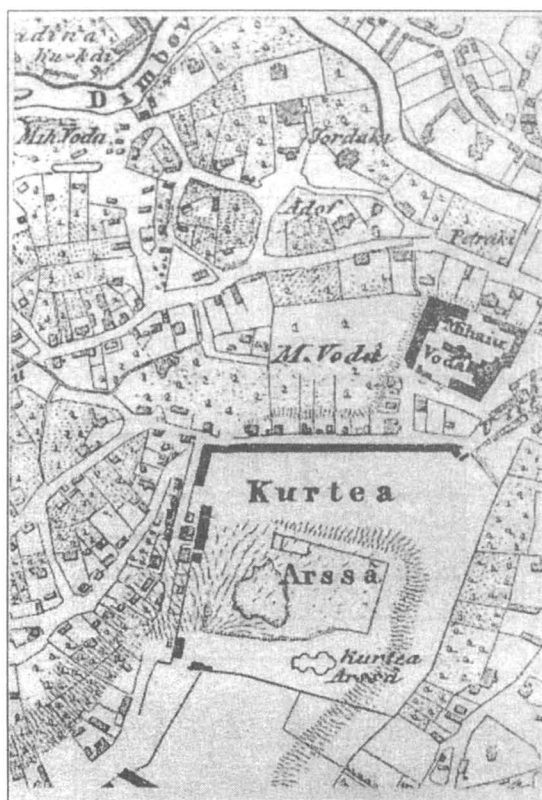
aur. Arnăuții și „satârașii” își curățau armele în fața odăilor. Gloata de gură cască se înveselea privind la „pehlivanii și măscăricii” domnești. Simigii, bragagii, satârgii și vânzătorii de șerbet îmbiau lumea cu bunătățile lor. Printre toți se strecurau tâlhari scăpați din închisorile Istanbulului, jefuindu-i pe cei creduli și fără experiență.

Cadrul construit era amplu, comparabil cu incinta Curții Vechi, după cum se înfățișează în planul orașului din 1852, întocmit de ing. Boroczyn. Imaginea palatului o aflăm doar din descrieri: „Palatul acesta – scria Sulzer – e în toate privințele neregulat și rău construit, întocmit ca și casele boierești (...), din cărămizi foarte regulat și frumos așezate, însă, din lipsă de scânduri (!) și material potrivit, având ferestrele, ușile și podelele incomod făcute”. Coridoare fără lumină și scări, dependințe în care nu se putea sta din cauza mirosurilor completau clădirea banală, cu două aripi, pe care o compară cu un „ospiciu”... Resentimentul acestei descrieri își are temeiul său, dar adevărul era pe aproape.

Istoria zidirii ne informează că planurile inițiale au fost alcătuite de un arhitect neamț din Brașov. Nu au plăcut boierilor locali, fiind „prea economicoase” și astfel, „după obiceiul țării de a dosi banii de la lucru și materiale”, ei neputând organiza lucrările în propriul avantaj.

De aceea, șantierul început cu meșteri transilvăneni a continuat cu alții, băștinași, sau turci, sau bulgari, lăsându-i pe primii să plece chiar neplătiți. Se păstrează numele arhitectului grec care a zidit ulterior biserica curții și scara principală a palatului – Spiridon Macri. El a lucrat având ispravnici pe Marele Ban Dumitrachi Ghica, pe Marele Vornic Nicolae Dudescu și pe Medelnicerul Ion Vilara.

Clădirea a fost reședința domnească în vremea fanarioșilor. Alex. Ipsilanti, Nicolae Caragea, Mihai Șuțu, Nicolae Mavrogheni, Alex. Moruzi, Constantin Hangerli au locuit acolo, dar și la reședința de vară din

Planul de situație al Curții Arse și
Mănăstirii Mihai Vodă

Cotroceni, păstrând însă la Curtea Nouă rânduielile pentru Divan și pentru primiri oficiale, ca cea a scriitoarei engleze Lady Craven din 1786.

În 1789 orașul și palatul au fost ocupate de trupele austriece. Câțiva ani mai târziu, starea de degradare a construcțiilor se agravase și impunea lucrări de restaurare. S-au realizat în vremea lui Hangerli, cu o mare concentrare de mână de lucru. Sute de salahori și țigani adunați din țară au muncit din aprilie până în noiembrie 1796.

De atunci și până la uciderea domnitorului, Curtea Nouă a fost scena unei vieți foarte agitate. Gusturile extravagante ale aceluia domn pe jumătate

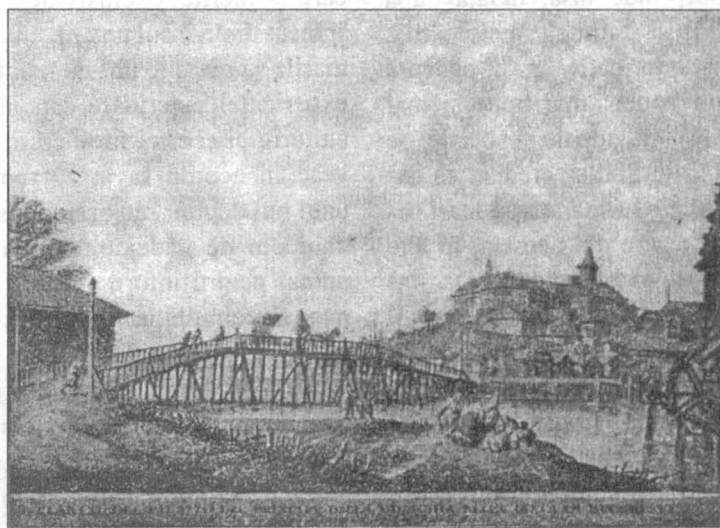
nebun au transformat palatul într-o casă de petreceri fără sfârșit și fără limite, iar desfrâul de la palatul „Hangerliului” a rămas de pomină în istoria Bucureștilor. Totul s-a încheiat dramatic în februarie 1799, cu asasinarea sa în propriul apartament. Dezbrăcat, decapitat și târât apoi pe scări până în curte, cadavrul a zăcut în zăpadă și gunoarie o zi întreagă.

Umbra sumbră a destinului va acoperi mai departe palatul domnesc. În mai 1801 a fost devastat de haimanalele bucureștene care, vremelnice, au pus stăpânire pe oraș în timpul invaziei Cârjaliilor. Erau „Craii de la Curtea Nouă”, alții decât nu mai puțin faimoșii „Crai de Curtea Veche”. În urma lor, turcii devastează ce se mai găsea, iar cutremurul violent din 1802 dislocă și zidurile. Abia în 1812, Caragea Vodă își mai poate instala reședința aici, dar pentru foarte scurt timp, căci un incendiu catastrofal izbucnit în 22 decembrie 1812 a distrus până la temelii Curtea și palatul. Intervenția promptă și curajoasă a pompierilor a rămas fără rezultat. Odată cu clădirile, averea domnească pierdea valori totalizând 300.000 de piaștri.

De atunci, locul cu ruine s-a numit **Curtea Arsă**. Siluete dramatice se profilau până departe. A rămas un loc al vagabonzilor, dar și al artiștilor în căutare de pitoresc. Imagini semnate de Bouquet, Blielitz sau Szathmary înfățișează locul și urmele palatului. Un palat despre a cărui înfățișare inițială știm însă foarte puțin...

Mai târziu, pe locul fostei curți s-au zidit Cazarma infanteriei, Arsenalul, precum și celelalte clădiri militare din Dealul Spirii. Ele înglobau fragmente din zidurile vechi și pivnițele boltite. Au dispărut cu totul când locul s-a pregătit pentru construcția Casei Poporului, azi, Palatul Parlamentului.

Așa s-a șters orice urmă a Curții Noi, a Curții Arse, a locului unde a fost curtea domnilor fanarioți timp de aproape patru decenii.

Palatul domnesc în 1793, după Luigi Mayer

Istoria cărții

N. Iorga și cartea

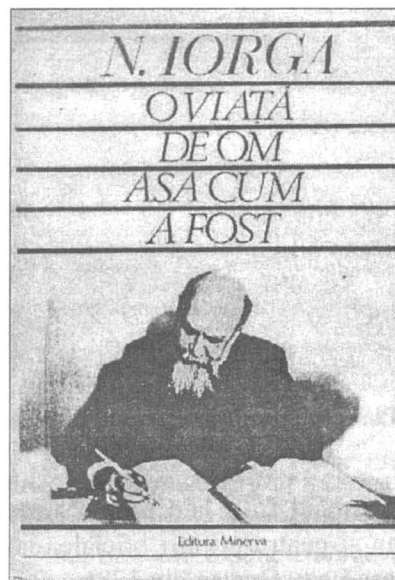
Șerban CIOCULESCU

Dintre marii noștri cărturari și bibliofili nici unul n-a închinat cărților un imn mai memorabil ca acela din autobiografia sa:

„O, sfintele mele cărți, mai bune și mai rele, pe care soarta prielnică mi le-a scos înainte, cât vă datoresc că sînt om, că sînt un om adevărat, ca oamenii din țările unde nu s-a întrerupt niciodată cultura, și de aceia, cu toată lipsa unei averi, moștenită sau cîștigată, cu cîtă nesfîrșită iubire, cu cîtă nesățioasă patimă v-am cules de pe toate drumurile, din toate tristele colțuri ale părăsirii voastre, din împrăștierea atîtor furtuni și catastrofe casnice, pentru a face din voi, ce a lăsat mai prețios omenirea de pretutindenii și de oriunde, în casa mea, dese ori mutată, pînă la permanența unui dar prietenesc, biserica celor patruzeci de mii de glasuri care înalță același imn, peste marginile morții cui v-a scris, acelui mare și nobil sfînt, martir totdeauna, care e idealul uman!”¹

Frumoasă ca un poem liric, această perioadă ar putea face ea singură obiectul unui studiu filologic și stilistic, care ar introduce totodată în cunoașterea adîncită a genialului ei autor, care a fost, fără îndoială, cel mai pasionat cititor dintre marii noștri învățați. Ne vom mărgini să stăruim numai asupra unor pasaje dintre cele mai semnificative. Ca orice om de credință, care simte adică nevoia să creadă în ceva, N. Iorga sacralizează cărțile, nefiindu-se să le alipească, din capul locului, epitetul *sfintele*. Surprinde însă, îndată după acest preambul de aspect mistic, „sfintele mele cărți”, precedate de invocatoarea interjecție „O”, căderea bruscă a tonului, din dublul epitet „mai bune și mai rele”. La un rigorist al moralei individuale și sociale, de talia lui N. Iorga, am fi ispitiți inițial să credem că din acest unghi le-a judecat, împărțindu-le în două mari categorii, iar la rândul lor, pe fiecare din acestea, în alte subîmpărțiri ale unei subînțelese axiologii etice. Dar nu! aici nu a vorbit paznicul unei morale intransigente, ci omul de știință, care s-a simțit dator să precizeze că nu toate cărțile din vasta sa bibliotecă trebuie să fie considerate, din punctul de vedere strict științific, de aceeași valoare. Sînt cărți bune și cărți proaste. Toate trebuie cunoscute, dacă aduc o cît de mică nouă informație sau dacă schițează o opinie, fie chiar eronată, într-o problemă.

Ca orice autentic bibliofil, N. Iorga atribuie

sortii, sau altfel zicînd, împrejurării favorabile, „norocul” găsirii unei cărți rare, deoarece acestui moment i se pot opune altele, cînd scotocitorul neostentit nu dă nici peste ce caută, nici peste ceea ce nu se așteaptă să descopere, la librar și mai ales la anticar, unde toate surprizele, în bine și în rău, sînt de ordinea posibilității. Spre deosebire de mulți intelectuali ai veacului nostru, dezamăgiți de cultură, de inteligență și de carte, care le preferă acestor factori tradiționali propria experiență de viață, așa-zisa „trăire”. N. Iorga atribuie cărților meritul exclusiv de a-i fi format caracterul, de a fi făcut dintr-însul un om, un „om adevărat”, ca aceia din marile sau micile țări de neîntreruptă cultură. Așadar nu experienței exterioare sau interne, cum cred defetiștii culturii, ci acestei forțe spirituale, cartea, mult hulită în veac, îi acordă savantul român încrederea în formația unui om deplin, sau așa cum se mai spune în românește, unui om de nădejde. Cartea așadar nu este prețioasă numai pentru informație sau ideea cea nouă pe care o pune în circulație, ci pentru puterea ei formativă, de modelare a sufletului nostru.

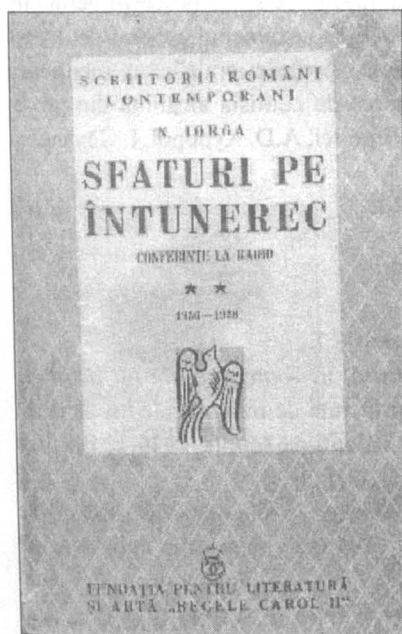
N. Iorga a crescut în sărăcie, după moartea tatălui său, avocat, care a murit cînd mult dotatul lui copil n-avea decît vîrsta de cinci ani. Mama lui, Zulnia, născută Drăghici din neamul ultimului cronicar moldovenesc², l-a crescut cu truda mîinilor ei. Cînd ea l-a înscris abia în primăvară, printre elevii clasei I primare din orașul său natal, Botoșani, copilul în etate de

șase ani și zece luni avea să absolute clasa numai după o lună, cu patru note de 10 (zece) din șase obiecte ³. Secretul acestei uluitoare promovări constă în faptul că singur, neajutat de nimeni, copilul învățase a citi și a scrie. Așa cum, în stare de natură, instinctul orientează fragedele făpturi ale regnului animal, s-ar zice că și N. Iorga s-a îndreptat dintr-o chemare instinctivă către primele elemente ale culturii, ca să și le însușească fără nici un efort. Întreaga lui școlaritate avea să se desfășoare în același ritm precipitat, cu cele mai bune rezultate. Absolvent al școlii primare la vârsta de 10 ani, N. Iorga își trece liceul de șapte clase în mod normal, după șapte ani de frecvență regulată, ca să absolute însă universitatea într-un timp record de un an și mai puțin de trei luni. Într-adevăr, își cere înscrierea la Facultatea de litere din Iași la data de 27 septembrie 1888 și își ia licența în ziua de 17 decembrie a anului următor, „în științele istorice și literare, magna cum laude” ⁴. Așa cum singur învățase să scrie și să citească, N. Iorga a învățat ulterior mai multe limbi, cu excepția celei franceze, deprinse în familie. „Încercasem spaniola la Iași și o cetisem curent; aici am deprins, pe volumașele de la Garnier, din «O Parnaso Lusitano», limba portugheză; pe cea danesă mi-am însușit-o din nu știu ce memorii de pe vremea lui Oehlenschläger; am deprins suedesește pe vremea când cetiam în traducerea edițiilor Nilson seninele, dar și energicele *Synneuve Solbakken* și *Arne* ale lui Bjoernsserne Bjoernson, după însuși textul episcopului Tegner, în celebra lui epopoeie scandinavă, de clare și aspre trăsături, dar și cu o sentimentalitate care nu e a Eddelor nordice, «Saga lui Tritjof», în olandesă m-au introdus foarte ușor romanele frumos tipărite, ilustrate și legate în pînză albastră cu aur ale sfântosului Van Lennep mai mult decît poesia, mai grea, a începu-

turilor secolului al XIX-lea de la Helmers la Bilderdijk. Singurele limbi slave și turanice îmi rămîneau cu totul necunoscute, și pentru marea lor greutate mi-ar fi trebuit altfel de răgazuri” ⁵. Învățase germana din gimnaziu, la Botoșani, iar engleza o descifrase în „*Poemele lui Shakespeare*, legate în marochin roșu, pe care le păstrez”, text dificil, învins prin îndărătnică străduință ⁶.

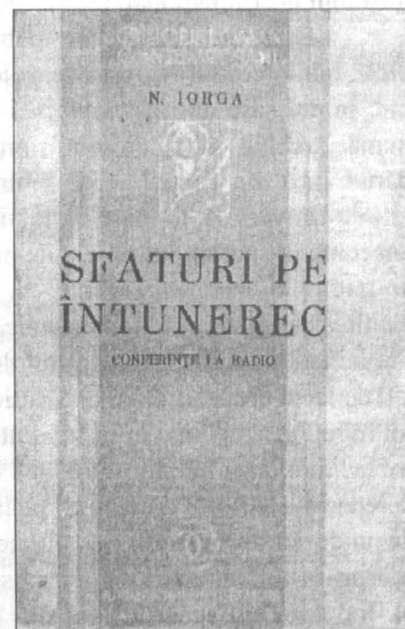
În interval, adolescentul nesățios de lecturi în cît mai multe limbi, se perfecționase în greacă și latină, reușind să facă ușor retroversiuunile cerute de programa didactică, ba chiar să vorbească în mod curent la lecție în fraze corecte, compuse la cerere. Mai dificilă era procurarea de cărți în condițiile economice precare ale copilului orfan de tată. Copilul își pregătea examenele „supt raza chioară a lumînărilor de său neconținut curățite cu mucările”, iar „excepțiile latine din Gramatica lui Badilescu” le învăța pe de rost, ca să le repete „ca prin somn, în cele cîteva ceasuri dintre unu și șase”. Memoriei afective a adultului, la fel de surprinzătoare ca și aceea a datelor și a numelor proprii, îi datorăm aceste rînduri de poetică evocare a atmosferei de lucru din adolescență:

„Pe masă se întinde *teul* cu care trag meridiane și paralele. Coastele țerilor se lucrează cu cerneală într-un amănunțit zigzag. Munții se fac migălos ca niște omizi întortochiate. Coloarea de creion sau cea de pastel zugrăvește deosebit țerile. Numele se scriu în litere de tipar. Supt ferești se aude în marea tăcere a căsuței lătratul depărtat al cîinilor pustii. Supt aceiași lumină tremurătoare, pe cînd sluga încotoșmănată suflă în cenușă ca să aprindă primul foc, tremurînd copilul nedormit trage cizmele de glanț ori lungile cizme cu turealcă pentru ca prin atîtea noroaie ori prin nămeții de zăpadă să se tîrască la izvorul învățaturii” ⁷.

... Dar ceea ce ne face să credem că poporul din vechile vremuri a dat cuvântului de «carte», dacă nu înțelesul unui număr oarecare de foi, de file, de «filade», cusute sau legate împreună, cel puțin un sens «cărțurăresc», este expresia curentă de «a învăța carte».

Deci una este «a învăța» în general, care se aplică în ce privește omul la meșteșug, și altceva este «a învăța carte», ceea ce înseamnă o precizare că «învățătura» aceasta trece în domeniul lucrului scris și tipărit...

În liceu, la Iași, citea în bibliotecă, citea cărți împrumutate, dar și zăbovea ceasuri întregi pe la librărie și mai ales pe la anticari, care-i îngăduiau să consulte pînă și cărțile netăiate, citindu-le „în zare”, adeseori de pe poziția incomodă a scării. Cînd va obține bursă la Paris, – după reușita de la examenul de capacitate, la cîteva luni după obținerea licenței, – unde se va duce însurat, cu fiica junimistului V. Tasu, – își va alcătui a doua bibliotecă, mai vastă decît cea școlară, din suma de 80 de centime, ruptă din bugetul cotidian. La vîrsta de 25 de ani, cînd va fi profesor universitar după două concursuri hotărîtoare, avea însfirșit, „vreo zece mii de cărți cumpărate cu gologanul și scîndurile văpsite roz cu însăși mîna mea, pe care să le așez bine numerotate și etichetate”⁸. Așadar gospodarul, dublat de biblioteconomul ce-și eticheta cărțile, în ordinea numerică a achiziției, își și zugrăvea rafturile într-o nuanță luminoasă, probabil în acord cu văpseaua sau tapetul odăii. Bibliofilul, cum am văzut din alte citate, își vedea cartea, după cîteva zeci de ani, cu legătura ei și în culoarea acesteia, mîngiind-o în gînd așa cum o purtase cu grijă prin atîtea „furtuni și catastrofe casnice” (aluzie la divorțul după întîia căsătorie, la dese mutări și la pierderile din timpul refugiului, cînd cărțile de la Vălenii de Munte, ascunse sub scară, au fost salvate, dar multe erau mucegăite de pe urma umezelii).

La Văleni, unde și-a alcătuit în condiții avantajoase o așezare de vară, celebra școală de misionare și cursurile estivale, N. Iorga și-a putut crea o proprie tipografie și editură, dar multe din cărțile lui vor apărea în condiții modeste, fără a putea corespunde idealurilor lui de bibliofil. „Darul prietenesc” al unei case proprii în București i-a fost făcut abia după întîiul război mondial, cînd marele profesor, în refugiu la Iași, a fost stîlpul principal al rezistenței morale și al credinței nezdruncinate în biruința cauzei noastre drepte și în împlinirea idealului nostru național.

Dacă în 1934, data publicării *Orizonturilor mele*, biblioteca lui N. Iorga se ridica la 40.000 de volume, în cei șase ani de viață cît i-au mai rămas, acest număr trebuie să fi crescut simțitor. Profesorul și-a dăruit încă din timpul vieții biblioteca Institutului de Istorie Universală. O mare parte din aceste cărți au fost „neconținut sporite din proviziile prietenilor miei, vechi și statornici, anticvarii Pach”⁹. Am evocat altădată clădirea astăzi dărîmată din spatele Vamei Poștii, clădită din inițiativa lui N. Iorga pentru folosința anticarilor lipsiți de local propriu și mai ales anticariatul „N. Iorga” al lui Iuliu Pach, cel mai în vîrstă dintre frați, poreclit pentru taciturnitatea lui „filosoful”. N. Iorga trecea zilnic de la redacția „Neamul românesc” pe la boxa lui Iuliu Pach, de unde se aprovizionă cu ultimele noutăți, adeseori broșuri rare, disprețuite de necunoscători. Bibliofilia lui N. Iorga nu era aceea a unui om bogat, ci a unuia de mare rafinament și de intuiție științifică fără greș. Ea servește acum tineretului studios și cercetătorilor științifi-

fici, care nu o dată întîlnesc, în însemnările marginale ale marelui savant, prezența lui mereu vie.

Poetul a închinat și „cărții părăsitate” un gînd pios, în două emoționante catrene:

„Sărmana carte părăsită
De-atîtea veacuri neclintită,
Pe vechile ei pagini poartă
O-ntreagă nemurire moartă.

Tu fii pios! Lasă de-o parte
Vreo mîndră des-cetită carte,
Și-nvie milostiv în loc
Un suflet fără de noroc”¹⁰.

Multe asemenea „suflete fără de noroc” au fost descoperite și repuse în circulație de profesor în lecțiile sale, adunate la un loc în opera cu titlul: *Cărți reprezentative în viața omenirii*¹¹.

Autor niciodată părăsit, marele nostru istoric și istoric literar ne călăuzește permanent în toate direcțiile culturii naționale și universale, menținîndu-ne trează încrederea în valorile spirituale și în vehiculul lor cel mai de preț: cartea.

Note bibliografice

1. *Orizonturile mele, O viață de om – așa cum a fost – I, Copilărie și tinerețe*, Editura N. Stroilă, 1934, pag. 140 – 141; în „Neamul românesc”, 24 decembrie 1919, după Barbu Theodorescu: *Biografia școlară a lui N. Iorga* (Studiu și documente), Editura didactică și pedagogică, Buc., 1970, p. 37, nr. 2.

2. Postelnicul Manolaki Drăghici: *Istoria Moldovei pe timp de 500 de ani*, pînă în zilele noastre, Iași, 1857, în 2 vol.

3. La Barbu Theodorescu, *op. cit.*, p. 9, nr. 1, după Gh. Ungureanu, *N. Iorga școlară...*, Iași, 1934, p. 4.

4. *Ibid.*, p. 57 și 139, unde se dă procesul-verbal nr. 102, din 17 decembrie 1889 de „examenul general de licență în științele istorico-literare, probele orale”, cu mențiunea „magna cum laude”, semnat de comisia alcătuită din profesorii I. Caragiani, St.G. Virgolici, A.D. Xenopol, I. Găvănescu și P. Rășcanu.

5. *Op. cit.*, p. 220.

6. *Ibid.*, p. 219.

7. *Ibid.*, p. 81–82.

8. *Ibid.*, p. 301.

9. *Ibid.*, vol. II, p. 6–7.

10. *Cartea părăsită*, în *Toate poeziile lui N. Iorga*, adunate de elevele sale și lucrate de misionarele M. Oprea și M. Bobu, vol. I (– 1917), Vălenii-de-Munte, 1939, p. 188 (din ciclul *Gînd tînăr*, 1890 – 1894).

11. *Cărți reprezentative în viața omenirii*, după note stenografiate, Buc., 1924 – 1935, 5 volume, din Publicațiunile Casei Școalelor.

(Text reprodus din „Revista Bibliotecilor”, nr. 6/iunie 1971, pp. 356 – 358)

Patrimoniu

Din Colecția de Memorie locală "N. Iorga"
a Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu"

Alexandru PELIMON, *Bukur, Istoria fundării Bucureștilor*
Tipografia Națională a lui Iosif Romanov et Comp., 1858

Am cugetat încă mai de-mult ca să scriu ce-va despre originea Bucureștiului, al căruia fundatoru îl credeam, precum zicu unii alții, că fu unu ciobanu etc. etc.

Aflîndu-mă în această părere, mă ocupam a strînge materia necesarie: întrebam și cercetam pe d'alde bătrîni, resfoiam la cronicari, ori pe unde îi găsiam, observam orașul și vizitam desu monumentele și stabilimentele sale cele vechi, mă opriam dinaintea ori căriea cruci sau peatră, pe care găsimu vre o inscripțiune săpată în caractere chirilice, îmi spărgeam capul ca să o descifrez, îi confruntam data care se afla pe dînsa cu datele din istorie, meditam asupra a tot felul de materii ce le aflam, cercetam bisericile și minăstirile și mai adesea ori treceam pe la Radu-Vodă... însfirșit, nimicu nu puteam descoperi, de cît ceea ce 'mi zicea tradiția și bătrînii...

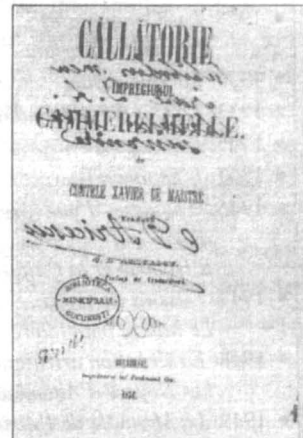
Contele Xavier DE MAISTRE, *Căllătorie împregiurul cammerei melle*
Tradusă de C.D. Aricescu, București, Imprimeria lui Ferdinand Om., 1856

Dedicată
la Domnul Medelniceru
G. Ioanide,
fostul professoru de limba ellenă
în Collegiul din St. Sawa

Domnul meu!

Traducând această operă ingenioasă, m'am gîndit a o dedica Dv: pentru cuvântul că ați fost, pentru frații Aricesți, nu numai Professoru, ci un Mentoru care 'i ați condusu la portul ade-vărului p'între stâncele vițiilor soșiale; putem dar zice, fără a minți și fără a roși, cu eroul anti-chității:

"Daca Filipu 'mi a dat viața, Aristotellu 'mi a arătat callea Virtuții." Iar daca Alecsandru n'a fost un filosofu ca Aristotellu, cauza este că s'a născut cu aplecări resbellice pe tromul unui monarhu; și fără Aristotellu, Alecsandru ar fi fost poate un Caligula. [...]

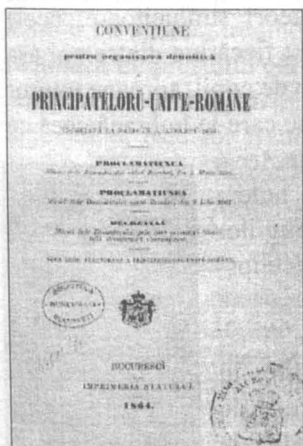

Convențiune pentru organizarea definitivă a Principatelor-Unite-Române
Edițiune officială, Imprimeria Statului, Bucuresci, 1864

ART. 1. *Principatele Moldaviei și Valahiei constituite d'acum înainte sub mîmirea de "Principatele-Unite Moldavia și Valahia", rămînu puse sub suzeranitatea M.S. Sultanului.*

ART. 2. *În temeiulu capitulațiilor date de Sultanii Baiazetu I-îu, Mohametu II, Selim I și Soliman II, carii constitue a loru autonomie, regulîndu raporturile lor cu Sublima Pörtă, și pe care mai multe Hati-șerifuri, și mai cu sémă acela din anulu 1834 le au consfințitu conformu asemenea și cu articolile 22 și 23 ale tractatului încheiatu la Paris, la 30 Martie 1856. Principatele voru urma a se bucura sub cheazășuirea colectivă a Puteriloru contractante, de privilegiurile și imunitățile de care sunt în posesie.*

Prin urmare Principatele se voru administra în libertate și afară de ori-ce amestecu alu Sublimei-Porți, în țărmurile stipulate prin înțelegerea Puteriloru chezașe cu Curtea Suzerană. [...]

Centenar André Malraux

Atît viața cît și opera lui André Malraux se constituie pe o dualitate în care, la un pol, se situează un Malraux-om-al-Istoriei, la celălalt, un Malraux-om-al-Artei. Această dublă identitate, foarte evidentă de îndată ce cunoști biografia omului și ți-ai cucerit accesul la opera de o alcătuire atît de complexă a gînditorului, nu este expresia unei incompatibilități; nici măcar a unei dileme. Ea separă doar termenii esențiali ai unui sistem consecvent în dezvoltarea lui și unitar în ansamblul definitiv încheiat – sistem în care deosebit de importantă ni se pare a fi propunerea implicată a unei concilierii între omul vremelnic al Istoriei și omul etern al Artei. Importantă, pentru că, uneori, concepții simpliste creează un fals antagonism între Istorie și Artă, atunci cînd exigența excesiv pragmatică a celei dintîi intră în conflict cu voința de autonomie a celei de-a doua, forțînd, în locul unei conviețuiri inevitabil necesară, o corelare forțată al cărei efect este mai degrabă divorțul. Malraux nu opune Istoria, Artei; nici nu ierarhizează priorități, de pe o poziție preferată, ci delimitează, implicit, două valori diferite, prima operînd și justificîndu-se în imediat, cea de-a doua în perspectiva nobil orgolioasă a omului ca ființă care aspiră să-și depășească determinarea animală.

Modest MORARIU

Bibliografie

- 1921: *Lunes en papier*
- 1926: *La Tentation de l'Occident*
- 1927: *Écrit pour un ours en peluche*
Les Voyages aux Iles fortunées
D'une jeunesse européenne
- 1928: *Les Conquérants*
Royaume – Farfelu
- 1930: *La Voie royale*
- 1933: *La Condition humaine*
- 1935: *Le Temps du mépris*
- 1937: *L'Espoir*
- 1946: *Esquisse d'une psychologie*
du cinéma
L'Homme et la Culture
- 1947: *Dessins de Goya*
Le Musée imaginaire
- 1948: *La Création artistique*
Les Noyers d'Altemburg
- 1949: *La Monnaie de l'Absolu*
- 1950: *Saturne*
- 1951: *Les Voix du Silence*
- 1952 – 1955: *Le Musée imaginaire*
de la sculpture mondiale
- 1957: *La Métamorphose des dieux*
- 1967: *Antimémoires*
- 1970: *Le Triangle noir. Laclos.*
Goya. Saint-Just. Oeuvres, 4
vol.
- 1971: *Les Chênes qu'on abat...*
Oraisons funèbres
- 1974: *Le Surnaturel*
L'irréel
Lazare
La tête d'obsidienne
Celui qui vient
- 1975: *Hôtes de passage*
- 1976: *L'Intemporel*
La corde et les souris
- 1977: *L'Homme précaire et la littérature*

Antimemorii

... A medita asupra vieții – asupra vieții în fața morții – fără îndoială că nu prea înseamnă altceva decît să-ți adîncești întrebarea. Nu vorbesc despre faptul de a fi ucis, care nu pune cîtuși de puțin probleme oricui are șansa banală de a fi curajos, ci despre moartea care se ivește în tot ceea ce este mai puternic decît omul, în bătrînețea și chiar în metamorfoza pămîntului (pămîntul sugerează moartea prin amorțeala lui milenară ca și prin metamorfoza lui, chiar dacă metamorfoza asta este opera omului) și mai cu seamă în iremediabil, acel: nu vei ști niciodată ce înseamnă toate astea. În fața acestei întrebări, ce-mi pasă mie de ceea ce doar pentru mine are importanță? Aproape toți scriitorii pe care îi cunosc își iubesc copilăria, eu mi-o detest pe a mea. Am învățat puțin și prost să mă creez pe mine însumi, dacă a te crea pe tine însuși înseamnă să te mulțumești cu acel han fără de drumuri care se numește viață. M-am priceput uneori să acționez, însă interesul acțiunii, în afară de cazul cînd ea se ridică la înălțimea istoriei, rezidă în ceea ce faci și nu în ceea ce spui. Nu prea îmi stîrnește interes propria mea persoană. Prietenia, care a jucat un rol important în viața mea, nu s-a împăcat cu curiozitatea. Și sînt de acord cu preotul de la Glières – însă dacă el prefera ideea că nu există adulți, asta înseamnă că sînt mîntuiți copiii...

Pentru ce să-mi amintesc?

Pentru că, trăind în domeniul nesigur al spiritului și al ficțiunii care este cel al artiștilor, apoi în domeniul luptei și în acela al istoriei, cunoscînd la douăzeci de ani o Asie a cărei agonie punea încă în lumină ceea ce însemna Occidentul, am întîlnit de nenumărate ori, uneori umile și alteori strălucitoare, acele momente în care enigma fundamentală a vieții îi apare fiecăruia dintre noi așa cum ea apare aproape tuturor femeilor în fața unui chip de copil, aproape tuturor bărbaților în fața unui chip de mort. În toate formele pe care le îmbracă ceea ce ne duce cu sine, în tot ceea ce am văzut luptînd împotriva înjosirii, și chiar și în tine, blîndețe, despre care ne putem întreba ce cauți tu pe pămînt, viața, asemenea zeilor religiilor dispărute, îmi apare uneori ca libretul unei muzici necunoscute.

*

... Atunci cînd îl ascultam pe generalul de Gaulle, în cursul celui mai banal dejun în apartamentul său particular de la Élysée, gîndeam: Astăzi, pe la 1960... La recepțiile oficiale mă gîndeam la cele de la Versailles, de la Kremlin, de la Viena

... această micuță carte [Calea regală], printre primele ale lui André Malraux, este embrionul întregii sale opere. Și nu numai scrise, dar și trăite. Ea conține germeii Cuceritorilor, ai Condiției umane și de asemenea ai Psihologiei artei. Este eboșa – dar eboșa gândită mai degrabă decât scrisă – și tocmai în asta constă valoarea artistică și cu totul inovatoare a acestei cărți: ea este o stenogramă a gândirii autorului ei și nu una din reflecțiile sale. În ce privește faptele, ele sînt proiectate într-însa așa cum nervii și gîndul le-au înregistrat. E o relatare pe nerăsuflăte, și nu numai a unei realități exterioare, dar deopotrivă – și așa spune: în primul rînd – a unei realități devenite metafizică pentru a rămîne pînă la urmă singura realitate posibilă a unei lumi ostile contra căreia se luptă cu toate armele...

Miron Radu PARASCHIVESCU

la sfîrșitul domniei Habsburgilor. În modestul birou al lui Lenin, în care dicționarele formează soclul micului pitecantrop din bronz oferit de către un american darwinist, nu mă gîndeam la preistorie, ci la diminețile în care ușa aceea fusese împinsă de către Lenin – în ziua în care jos în curte, el începuse să danseze pe zăpadă, strigîndu-i lui Troțki stupefiat: „Astăzi, am rezistat încă o zi față de Comuna din Paris!” Astăzi... În fața tresăririi Franței, ca și în fața bietului pitecantrop, am fost fascinat de secole, de strălucirea tremurătoare și schimbătoare a soarelui peste cursul fluviului...

*

... De mai bine de două mii de ani pămîntul acesta este un pămînt de legendă. Așa a fost pentru Roma, pentru Biblie și pentru Coran, așa este pentru povestitorii din Etiopia și Persia.

*

... Generalul știa că francezii acceptaseră înfrîngerea. Știa că îl acceptaseră pe Pétain. Și cred că el știa, de la entuziasmul Eliberării, că el era alibiul a milioane de oameni. În Rezistență, Franța recunoaștea ceea ce ea ar fi vrut să fie, mai mult decât ceea ce fusese. Și totuși, adevăratul dialog al generalului se purta cu ea, fie că se numea Republica, poporul sau națiunea. „Un om de stat este mereu singur de-o parte, avînd lumea de partea cealaltă”, a spus Napoleon. „Singur cu Franța”, ar fi gîndit fără îndoială generalul de Gaulle. Marii singuratici se află întotdeauna într-o relație profundă cu masa viilor și morților pentru care se luptă.

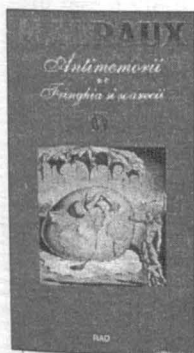
*

... Întîlnisem deja, aveam să mai întîlnesc de nenumărate ori, mai tîrziu, cea prezentă a Franței. Rusia Sovietică nu a șters-o. În țările subdezvoltate mașina aduce lucrători calificați, mai mult decât un proletariat muncitoresc. Și pretutindeni unde revoluția nu este chemată de către proletariat, ci de popor, predica ținută de Revoluția franceză, exaltarea luptei pentru dreptate proclamate începînd cu Saint-Just și terminînd cu Jaurès, trecînd prin Michelet și mai ales prin Victor Hugo, păstrează un prestigiu cel puțin egal cu acela al marxismului. În Africa, în America Latină, chiar atunci cînd tehnica revoluției este rusească, limbajul ei este tot francez. Întîlnisem teancuri din *Mizerabilii* între Bakunin și scrierile teoretice ale lui Tolstoi, pe Ramblas din Barcelona, în timpul războiului civil.

Texte reproduse din vol. André Malraux, *Omul precar și literatura*, Editura Univers, 1980; Constantin Pavel, *André Malraux. Literatura valorilor umane*, Editura Junimea, 1980; André Malraux, *Antimemorii. Oglinda limburilor*, vol. I, traducere de Ileana Cantuniari, *Antimemorii. Frînghia și șoarecii*, vol. II, traducere de Irina Eliade, Olga Mărculescu, Modest Morariu, Editura RAO, 1994; *Calea regală*, traducere de Miron Radu Paraschivescu, Editura Cartea Românească, 1971.

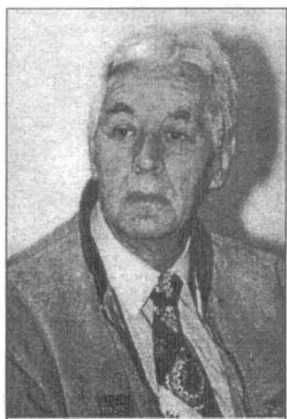
Calea regală

Iarăși zile și iarăși nopți – cu moartea alături, ca și cu Claude – în căldura și fîntării ce parcă suiau dintr-un genunchi zvîcnind; purtat de-a curmezișul pădurii, prin toropeala asta, printr-această neregulată alternanță de luminișuri sparte și de vegetație, ce-o înlocuia pe aceea a zilei și-a nopții, prin lumea asta unde nopțile se lungeau acuma ca frunzele – unde timpul însuși putrezea. Spărturile se apropiiau, ca și cum pădurea în fine smulsă ar fi făcut loc luminii; dar Perken știa că asta era valea cea mare, că un nou val de pădure va cădea iarăși peste trupul lui înțepenit, peste voința lui devastată, unde speranța se pierdea în urletele cîinilor sălbatici, în cumplita căldură a înțepăturilor de gîngănie. Pusese să i se scoată un moment gheata: carnea era grena, înțepată pînă la marginea pielii încălzirii, ca de-un tatuaj. Peste durere, mîncărimi, putreziciune, peste țipătul nesfîrșit al maimuțelor și peste crengile răsucite ce le regăsea dinaintea fiecărui tunel al pădurii, de cînd ei urcau spre Laos, spre regiunea lui, viața stungilor alungați umplea adîncimile din care ea nu ieșea la suprafață, ca o supremă descompunere. Ulcioarele predate, Grabot restituit, dus spre spitalul din Bangkok, coloana de represiune, cărîndu-și oamenii ei răniți în țepușe și capcane, înaintase asupra satului, aruncase-n aer poarta și răsese cu grenade colibe: nu mai rămînea din ele decât o grămadă de cadavre, purcei negri scormonind prin ulcioarele pulverizate, vintre acoperite de animale... Stungii în fugă măturau satele; coloana ce-i urmărea pierdea mulți oameni în pădurea adîncă, mai ales din pricina otrăvirii rănilor: milițienii îi tratau cu grenade pe bolnavii abandonăți, iar pe răniți, cu baioneta. [...]

Autografe contemporane

Nicolae NEAGU – 70

Bibliografie

- De-a soarele (versuri), E.P.L., 1967;
 Echilibru până în ploaia din octombrie (poezii), Ed. Tineretului, 1969;
 Poeme rococo (versuri), Ed. Litera, 1969;
 Erezii (versuri), Ed. Cartea Românească, 1970;
 Ninse colinele în amurg (poeme), Ed. Cartea Românească, 1973;
 Întoarce-te să mai vezi (proze), Ed. Eminescu, 1977;
 Înțelesul de pierdere, seara (roman), Ed. Eminescu, 1979;
 Ninsoarea care ne trebuie (proză poetică), Ed. Ion Creangă, 1979, premiul Asociației Scriitorilor din București;
 Suvenire (versuri), Ed. Eminescu, 1980;
 Cabinet de familie (versuri), Ed. Eminescu, 1981;
 Anonimul de aproape (roman), Ed. Cartea Românească, 1982;
 Purpura și iarba (versuri), Ed. Eminescu, 1983;
 Hol a ho, Telapo (traducere), Ed. Ion Creangă, 1983;
 Somnul (roman), Ed. Eminescu, 1984;
 În orașul Poc-în plic (poezii), Ed. Ion Creangă, premiul Asociației Scriitorilor din București;
 Schee, dich brauchen wir... (traducere), Ed. Ion Creangă, 1985;
 Soarele meu, inima mea (versuri), Ed. Eminescu, 1986;
 Cu mâna stângă (versuri), Ed. Eminescu, 1986;
 Inima (roman), Ed. Eminescu, 1989;
 Printre cărți, copii și cuburi (poezii), Ed. Ion Creangă, 1989;
 99 de poeme de toată mâna (poezii), Ed. Cartea Românească, 1991;
 Exerciții de-a muri (versuri), Ed. Eminescu, 1992;
 Iapa verde, mînzul Poc (povestire), Ed. Ion Creangă, 1993;
 Iubirea ca o mînză neagră (roman), premiul Asociației Scriitorilor din București și premiul Academiei Române, 1995, 1996;
 Trandafiri în grădina cu iarnă (poezii), Ed. Evenimentul, 1996;
 Ete, sâc (poezii pentru copii), Ed. România Press, 1997;
 Părtaș la domnie (versuri), Ed. Eminescu, 1998;
 Citiți-mă singuri (versuri), Ed. Eminescu, 1998;
 Obitus, apusul stielei (roman), Ed. Eminescu, 1999;
 Interiorul căderii (poezii), Ed. România Press, 2000;
 Nouă luni cu Lelia (roman), Ed. România Press, 2000;
 Doi (poezii), Ed. România Press, 2001.

... Și de-aceea plouă, carstic, pe rondou

N-am fost eu de față la-nceputul lumii,
 se-ncinsese, parcă, mana strânsă-n saci
 și murea, în hăuri, pe întinsul humii
 de aramă norul botezând copaci.

Mai fii minte?...

... Totuși, ai! cum ținem minte
 că era, de-a latul, vinul în ulcea,
 picurase fiindcă veneau nopți ploante
 iar pe puntea verde mă-ndemna: hai, bea!

Mă aflam departe, consumam istorii,
 fumul de țigară doar se inventa
 însă Creatorul mai vâna glagorii
 câte să măsoare vremea, altcumva.

Tu-nfrunziseși, goală, descinzând din coasta
 nepereche-asemeni marginii de trup
 dar erai ca bruma străjuind fereastra
 dincolo de care plînge pui de lup.

Te privesc cum funii learcă-ți cad din mâna
 ce susține trenuri trase la depou...
 ... Hoinăriși, prin stații, toată săptămâna
 și, de-aceea plouă, carstic, pe rondou.

Dacă putea-voi, cum, necum să ies

Timp insurect, idei fără stăpân,
 o! cum vă-nfățișarâți la domnie
 că mai erupe gheizer în plămân
 ca într-o pulsatilă galaxie?

E-o brambureală cum ai sparge nuci
 pe monumentul sprijinit de ere...
 ... Iei taximetrul și cu el te duci
 în poligonul gri, din emisfere.

Dacă putea-voi, cum, necum să ies
 până ce, iarna, roșcova dispere
 aș dezlega, cu păsări, lung eres,
 aș mai găsi cheiță la-ntrebare.

Sunt suferind...

Senzația că ard
 îmi seacă recital de primadone,
 mă zăvoresc, mortal, sub endocard
 d'olaltă cu trei litere cazone.

Obitus, apusul stelei

Cândva, nu foarte, foarte demult, ne făceam socotelile că vom îmbrătrâni împreună din ce în ce mai neputincioși, din ce în ce mai străvezii, într-o stare de conștiință fără cusur...

Că ne vom aminti, în serile prelungi, de visare, fapte petrecute în tinerețea noastră unică și inconfundabilă precum regina stupului: singură...

Că vom retrăi, cu dulce savoare, întâmplări nostime duse la capăt cu inventivitate suverană...

Că ne vom amuza, că vom mai și lăcrima (așa sunt evocările, uneori întortocheate) fiindcă ce este mai desfătător decât sporovăiala în colțul semănat cu liniște?...

Acum știu că toate acestea s-au dus, că nu mai sunt cu puțință deși cuvintele (asemeni gândurilor) se înlănțuiesc, trudnic, de parcă s-ar cățăra într-un arbore lovit de infirmitate...

E o lună noiembrie cotropitor de frumoasă... Neverosimil de caldă... Nedrept de senină...

După o noapte cu somn pe furate, mă aflu la Găești, în curtea părintească, pentru parastasul de șapte ani de la dispariția Ahei-Reli...

E trist?

Pentru noi, cei ai familiei, este... Pentru ceilalți nu pare a fi deoarece, pe ici, pe colo, se mai zăresc și figuri zâmbitoare și cu toate că amănuntul mi se pare inutil (în fond nu toată lumea simte la fel) situația se revelează ca nefirească. Strâng mâini, ascult vorbe protocolare, le răspund deși limba nu mă prea ascultă: e ca atunci când îți se încleștează fălcile în infecția urliană... Compar, în minte, lista celor prezenți la ceremonia precedentă cu a celor nelipsind astăzi și constat, cu strângere de inimă, că o seamă dintre cei de atunci n-au mai dat curs invitației...

... Și nu mă abțin să nu zic: diavole, ce repede devine amiciția – uitare!...

Mă întorc, din nou, la lista absenților, îmi amintesc motivațiile puerile ale unora și aș izbucni într-un râs chicotit dacă... poziția lor (actuală) nu mi-ar sugera nedreptatea îmbolnăvirii cu ciurma bubonică...

(Visăm, neîntrerupt, la ce-am putea fi, dar revenim la ce suntem...)

Ei, și ce? își vor zice ei, neatenți la inefabila curgere a vieții, ei, și ce? vor mai spune aceiași grădinari lângă poarta cu pădăii a istorioarelor personale iar eu mă mulțumesc să-i dau pe mâna judecătorului imparțial al virtuții și decăderii...

De câte dați n-am zis „de două ori dă cel ce se mișcă mai repede”, de câte ori n-am așteptat plata-răsplata, însă s-a dovedit a fi desăvârșită iluzie... Și m-am făcut că nu știu cât de potrivnică e reaua întrebuintare a vremii.

Am cunoscut oameni remarcabili prin tăcere...

Am cunoscut, de asemenea, oameni împietrind în repaos...

Nici când nu le-a lipsit, în împrejurări-limită, sensul mișcării necesare, desprinderea de starea de goliciune a absurdului...

Uneori (repet) motivațiile sunt direct ofensatoare (cu știință ori fără), cuvintele propun, în acest fel, stări de suferință asemeni pedepsei aplicate cu harapnicul, pe spinarea nădușită de spaimă, în mijlocul orașului cu o mie de martori, lângă Monumentul Neatârării...

Prea multă artificiozitate, prea multe scrijelituri cu măseaua de minte a șarpelui domestic...

„... Și totuși, dulcea speranță poartă inimii tale de grijă”.

... Ca într-o cumpănă a dimineții cu amiaza, ca într-o naștere de gemeni, ca într-o adversitate devenită acord... mă străduiesc să nu rămân niciodată singur. Mă dezbrac, cu alte cuvinte, de haina de zale (dacă am fost înveșmântat, vreodată, cu asemenea zeghe), mă deșcalț de obezi și tipare și respir, respir...

Așa m-am născut?...

Poate!

Așa m-am înălțat lângă palisada mărginind staulul oilor din băătăura bunicii?...

Mai mult ca sigur!

Îmi amintesc, uite, cum eram, la vremea creșterii ca lemnul de salcie (din *nimic* în *ceva!*) un copil ne-normal. Nu neapărat imprevizibil, nu neapărat ciudat, dar cu o înzestrare mintală... festivă, cu fantezie... ductilă, cu iubiri... acaparatoare... De bună seamă, capul face, capul trage, iar eu am tras cât pentru un batalion de recruți, cât pentru un regiment de jandarmi în termen: mult, foarte mult, multe, foarte multe în stări sofisticate sau, dimpotrivă, de o liniaritate... ingenuă...

Eram!... Întortocheat și dibuind, cu arma-n cumpănire...

Se vedeau acestea din felul în care născoceam idei și *cuvinte potrivite* pentru oameni, obiecte și fapte, din mlădierile minții mele, din tic-tac-ul accelerat al inimii în preajma dulce-amăruie a femeii... Aveam, cum s-ar zice, intuiția surprinzătoare a *noului*, a ieșirii din comun, a evenimentelor esențiale.

Nu trebuie, firește, să-mi luați aserțiunile drept capăt de țară, însă accordați-mi, cel puțin, un credit mai ca lumea pentru că, pe urmă, la trecerea într-o altă vârstă, *daturile* acestea devin, treptat, treptat, stereotipii... dar și visare. Se potrivește, se pare, zodiei mele întoarcerea în timp, îngăduie-mi-se, deci, *inariparea cu fluturi* într-un insectar străvechi pentru că trecerea mea prin viață a urmat rânduielele convenite: dinspre *departe* în *mai aproape*.

(fragment de roman, Editura Eminescu, 1999)

Itinerar francofon

Comuna din Paris – 130

Un altfel de martie...

(VI)

Decretele Comunei – Triumful lui Rocambole – Eșecurile lui Baudelaire –
 Jurnalul lui Victor Hugo – Federația lui Courbet – Calul lui Théophile Gautier –
 Un bucătar decorat – Premiul lui Rimbaud – *Împărat și proletar* –

Teofil BĂLAJ

In fața morților noștri pentru cauza Comunei, România a mai dăruit memoriei acestei prime Republici a muncitorilor și gândurile de solidaritate ale unor înaintași români iluștri, printre care cel al marelui Mihai Eminescu.

De la Viena, unde se găsea pentru studiile sale de filosofie, și unde a trăit cu întreaga sa ființă epopeea pariziană, poetul trimite în țară sau aduce cu el, la întoarcere, mărturiile unei încrederi depline în cauza Comunei, care este pentru el expresia însăși a aspirației către desăvârșire și dreptate, atât de necesară umanității.

Citindu-l pe Marx (*Das Kapital*), pe Lissagaray – cu ale sale *Huit journées de mai derrière les barricades*, citind *Histoire de la Commune* și *Die Journale der Commune*, după cum ne informează “explicările” profesorului G. Bogdan-Duică, însemnându-și propriile emoții dar și reflecțiile cercetătorilor, poetul înțelege Comuna și pe eroul ei – proletarul, fișele sale și variantele la poezia *Împărat și proletar*, făcând din acest poem al revoltei un document de o tulburătoare forță poetică: *Zbrobiți orînduiala cea crudă și nedreaptă/ Ce lumea o împarte în mizeri și bogați./... Faceți ca-n astă lume să aibă parte dreaptă./ egală fiecare și să trăim ca frați!*

Aceste versuri ar fi putut deveni cîntecul cel mare al Comunei.

Ele au rămas oricum primul cîntec proletar al românilor.

Puțini dintre artiștii Europei au lăsat mărturie o asemenea capodoperă însuflețită de idealurile Comunei.

Unii cercetători români s-au întrebat chiar dacă nu cumva *Împărat și proletar* a întrecut în patetismul limbajului protestatar *L'Année terrible* al lui Victor Hugo. Amintind această apreciere a lui Anghel Demetrescu, Marin Bucur crede că “temerile” contemporanului poetului nu erau în van.

Ne stau la îndemînă comparații lesne de făcut.

Esențială rămîne însă pilduitoarea pledoarie a celui mai mare poet român al tuturor timpurilor, geniul liric al literelor române, pentru cauza acestei prime pagini scrise cu sînge în istoria universală, despre ziua de mîine a popoarelor lumii.

Eminescu nu a fost însă singurul român martor angajat al Comunei.

În vara anului 1870, C.A. Rosetti, veteranul revoluției noastre de la 1848, marele prieten al lui Michelet, Ledru-Rollin, Crémieux, Felix Piat și Gambon se afla din nou în țara revoluțiilor, toamna găsindu-l la Tours, într-o adevărată tabără a solidarității internaționale, unde se întâlnește cu Gambetta și scrie, la 30 octombrie 1870, celor din țară: “Cît timp ne va rămîne un deget de pămînt sacru supt tălpi, vom ținea cu putere gloriosul drapel al revoluției franceze”.

Ligia Macovei – *Împărat și proletar*

tele: “... Imperiul german, în esința sa fiind contrariu tuturor instituțiilor liberale, și prin urmare bazîndu-se pe militarismul junkerilor, de bună seamă nu va putea suferi ca în coasta sa să existe o republică potinte, cum ar fi o Francie republicană, care de bună seamă cu timpul ar fi dezastruoasă pentru imperialismul german. (...) Cînd oștirile guvernului de la Versailles n-ar fi în stare să sugrume Comuna din Paris, atunci armatele germane numaidecît au să intervină spre a umili națiunea franceză din nou cu forța baionetelor...”

Mai tîrziu, chiar și după adevărea unora atît de dureroase previziuni, poetul Constantin Mille nu putea considera încă spîritul Comunei înfrînt chiar dacă Parisul comunard căzuse.

Pentru poet, Comuna învinsă era învingătoare.

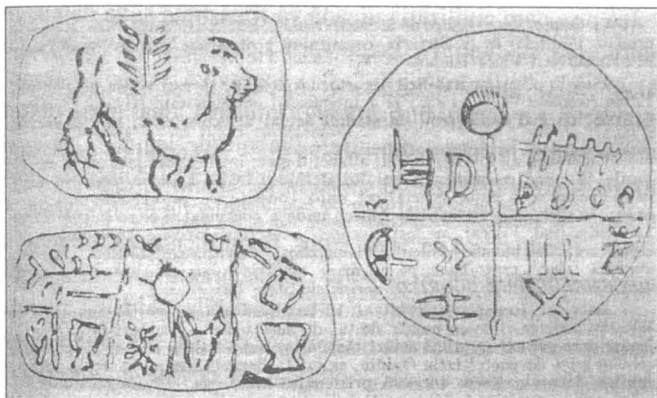
Pilduitoarea eroism al lui Delescluze, mort la Chateau d’Eau, sau virulența demascatoare a paginilor altui erou al epopeii comunarde, jurnalistul Jules Vallès, poemele lui Ion Catina și evocările de mai tîrziu ale lui Anton Bacalbașa și Mircea Rosetti, paginile rezervate aniversării marelui eveniment în publicațiile progresiste ale începutului de veac (“Munca”, “România muncitoare”) sînt numai cîteva din ecourile unui atît de natural atașament al românilor la spiritul Comunei și la visul comunard de a se garanta bunăstarea, libertatea și securitatea tuturor.

Puncte de vedere

De la Bing-Bang la Internet (File din istoria mijloacelor de comunicare)

Liviu BUTUC

Dacă ne întoarcem pe firul mitului pînă la punctul originar, aflăm ceea ce Evanghelia lui Ioan afirmă: “La început a fost cuvîntul și cuvîntul era la Dumnezeu și cuvîntul era Dumnezeu. Toate lucrurile au fost făcute prin El și nimic din ceea ce a fost făcut n-a fost făcut fără El”. Ceea ce exprimă evangelistul Ioan, tradus în termenii științifici ai epocii moderne, nu este altceva decît sunetul care a însoțit Bing-Bangul – marea explozie care a dus la inițierea universului fizic.

Tăblițele de la Tărtăria

Metafizicienii – fideli modelului conceptual transcendențial care statuează principiul în virtutea căruia materia este produsul gîndirii și la baza existenței cosmosului stă gîndirea (spiritul) – definesc cuvîntul primordial, emis de Conștiința Supremă, drept “un sunet modulat informațional, însoțit de o puternică emisie de energie, care se condensează în materie”.

Teozofii și inițiații în scrieri esoterice susțin că Adam, pe cînd se afla în RAI, vorbea același limbaj ca și Dumnezeu. Asta nu înseamnă că avem de-a face cu un grai articulat și acustic. Comunicarea cu Dumnezeu și cu natura însuflețită era susținută de un limbaj primordial divin de genul telepatie, inspirație, revelație care, astăzi, intră în categoria aportului exogen și exotic de informație.

E de presupus că apariția vorbirii articulate, ca materializare a gîndurilor, ideilor și emoțiilor, se plasează după momentul “căderii în timp”, în istorie a perechii originare și odată cu apostazia are loc și “atrofierea” limbajului prim. Comunicarea cu gîndurile avea avantajul vitezei (viteza superluminoasă a tahionului). Emisia și recepția erau instantanee, sincrone și ubicue. Noțiunile de spațiu și timp erau anulate. Revenirea la comunicarea divină implică reactivarea unor compartimente cerebrale, dezvoltarea acelor canale de transmitere a informației, dar și a acelor de conectare la memoria cosmică. Studiile întreprinse în ultimele trei decenii de psihotronică sunt optimiste în acest sens. Față de forma de comunicare primordială, graiul articulat este o involuție pen-

tru că se bazează pe acuitatea simțului auditiv, comunicarea fiind astfel imediată, de apropiere, iar conservarea informației pe cale orală, din generație în generație, suportă distorsiuni. Cultura orală este alterată de amnezii, de inserții subiective și de adăugiri inoportune. Avantajul graiului articulat ar fi acela că vorbirea nu solicită școlarizare. Se pare că ne naștem cu un program de vorbire care este activat în ambianța mediului social. O lungă perioadă de timp, graiul este însoțit de paralimbaje – forme estetice rituale sau atitudini magice – ca plastica, muzica, dansul, mimica etc. ori semne mnemotehnice (simbolism mnemotehnic) ca sistemul nodurilor, răbojul, mătaniile și alte asemenea simboluri încărcate de semnificații laice sau religioase. “Limbajul – spune Henri Wald – este singurul mijloc de comunicare deoarece este comun tuturor interlocutorilor, în vreme ce paralimbajele nu pot decît să transmită, deoarece ascultătorii și spectatorii nu dispun de aceleași mijloace pentru a înțelege și a răspunde”.

Deficiențele graiului articulat, chiar complementat cu paralimbajele și simbolismul mnemotehnic, au impus inventarea unei noi forme de comunicare apte să faciliteze dialogul la distanță, în spațiu, dar și în timp, cu conservarea informației pentru posteritate pe suporturi durabile. Un pas important în inventarea scrisului îl reprezintă formele estetice arhaice. De la simple desene, estetica primitivă evoluează rapid spre forme mai complexe ca gravura, sculptura, basorelieful și, cea mai des utilizată între anii 40.000 – 10.000 î.Ch., pictura rupestră (parietală), pe pereții peșterilor ca prime locuințe naturale. Deși nu redau suficient mesajul, iar comunicarea imediată este minoră, acestea reprezintă, totuși, un limbaj materializat, încărcat de sens și de informații. Exemplele în acest sens abundă în peșteri, devenite demult celebre, din Spania, Franța, Italia, Rusia, China, România (Peștera Cuciulat) etc. Nu stăruim asupra lor pentru că fac subiectul unei consistente lucrări (vezi: Bleahu, M. – *Omul și peștera*, București, Editura Sport-Turism, 1978). De la pictografie, cum este îndeobște denumită această formă de “scriere arhaică”, avînd ca obîrșie propensiunea pentru estetică a omului primitiv, locuitor al cavernelor, se va ajunge la pictografia ideogramată – pictura însoțită de un simbol figurat, o ideogramă care redă o idee, un concept sau noțiune. În istoria reprezentărilor grafice ale vorbirii, scrierea și arta au rămas multă vreme nediferențiată pînă cînd scrierea iconică a ajuns alfabet și arta a devenit pictură și sculptură.

Încet-încet, de la transpunerea gîndurilor în imagini, prin procesul de abstractizare-simplificare, se ajunge la semn.

După Victor Duță (vezi: *Călătorie în lumea scrierii și a tiparului*, București, Editura Sport-Turism, 1988) în evoluția scrierii se desprind trei mari etape: 1. Scrieri sinte-

tice – scrierea din America centrală, picturile rupestre, pictoglifele, semnele mnemotehnice, exprimările în imagini etc. 2. Scrieri analitice – sumeriană (cuneiformă), egipteană (hieroglifică) și chineză. 3. Scrierea fonetică odată cu inventarea alfabetului, apărut din necesități stringente de ordin economic și politic. Ideea că alfabetul ar fi invenția fenicienilor este astăzi tot mai contestată ca și perioada istorică în care ar fi apărut primele forme de scriere analitică.

Încă din antichitate filosofii și inițiații templelor erau conștienți că scrierea este o invenție străveche. Cicero spunea că scrierea este un dar al zeilor. Tradițiile egiptene îi atribuie zeului Osiris majoritatea invențiilor și descoperirilor omenești, printre care și scrierea. Zeul faraon Osiris, după Diodor din Sicilia, ar fi trăit cu 10.000 de ani înainte de domnia lui Alexandru Macedon. Dacă luăm de bună ipoteza cum că Marea Piramidă (Keops), după tradiția coptă, ar fi fost construită cu trei sute de ani înainte de potop de către regele Surid (cca. 10.000 î.Ch.), atunci scrierea hieroglifică pare a fi cea mai veche din lume.

Inițial, piramida era înveșmântată într-o mantie de calcar șlefuit, acoperită cu hieroglife. Un scriitor arab din secolul XIII, Abd al Latif, afirmă că: "hieroglifele care acoperă piramida sunt atât de multe încât, dacă le-am pune pe hârtie, ar umple peste 6000 de pagini. Din păcate, însă, în urma cutremurului care a avut loc în secolul al XIII-lea, piramida a fost decopertată de circa 81.000 metri cubi de plăci de calcar pentru refacerea orașului Cairo (vezi: Gănescu, C. – *Tainele inițiaților vechiului Egipt*, Editura Alaya, 2001). Scrierea hieroglifică – termen formulat de Clement din Alexandria, însemnând semn sfânt (hieros = sfânt; glipto = semn) – era compusă inițial din ideografii figurative sau semifigurative. "Ulterior – ne spune Gănescu, C. în lucrarea citată mai sus – au început să fie folosite pictograme simbolice la care erau adăugate anumite fonograme. Treptat, hieroglifica s-a transformat, pentru ca scrierea să fie cursivă, în scrierea numită hieratică și, mai târziu, în scrierea demotică: demos = popor, altfel spus o scriere populară". În epoca ptolemeică a apărut scrierea coptă, un amestec între limba greacă și unele grafeme demotice.

În anul 1996, în situl arheologic de la Jef el Ahmar, în Siria, a fost descoperită o tăbliță de piatră cu pictograme, datînd din mileniul al X-lea î.Ch. Preeminența apariției scrisului este revendicată astăzi și de protocroniștii români. Astfel, într-o lucrare intitulată mimetic *Istoria începe în Carpați*, autorii – Paul Tonciulescu și Eugen Delcea – afirmă că: "Cea mai veche scriere din lume, sub formă ideografică, mai veche cu 1000 de ani decît cea similară din Sumer (actualul Irak), este reprezentată prin cele trei tăblițe din lut descoperite pe teritoriul României, la Tărtăria, în anul 1961, și atestate cu carbon 14 cam pe la anul 5000 î.Ch." Dacă datarea este corectă, înseamnă că această descoperire devansează tăblițele de lut de la Uruk și Djemdet Nasr, date la sfîrșitul mileniului IV și începutul mileniului III î.Ch., iar istoria nu mai începe la Sumer, așa cum afirma vestitul sumerolog Samuel Noah Kramer.

Robert Charroux – istoric francez – face apologia primordialității scrisului și a civilizației în Franța: "Cea mai veche țară civilizată din lumea cunoscută ar putea fi Franța, unde regăsim unelte de silex și peșteri locuite, datînd cel puțin din mileniul 30 î.Ch. Scrierea de la Glozel este cea mai veche pe care o cunoaștem și, fără îndoială, mama scrierii

feniciene". (vezi: Charroux, R. – *Istoria necunoscută a oamenilor*, Editura Elit Comentator, 1993).

lătă-ne, așadar, ajuși la scris ca avatar derivat al limbii primordiale vorbite de oameni, de zei, de îngeri și de toate viețuitoarele atît timp cît erau integrați ordinii naturale.

Scrisul este numai formă de comunicare interumană. Dacă dialogul prin viu grai condiționează distanța de acuitatea simțului auditiv, scrisul facilitează interactivitatea la distanță (asincronă, prin scrisori), iar suportul pe care este imprimat semnul, încărcat de informație, are durată în timp. Scrisul conservă informația și o transmite mai fidel decît oralitatea. Scrisul este cea mai importantă treaptă în evoluția mijloacelor de comunicare ce se va amplifica odată cu posibilitatea multiplicării mecanice în locul celei prin copierea manuală din templele antice sau din "scriptoriile" mănăstirilor medievale, unde slujitorii bisericii erau și primii "gardieni" ai textelor sacre.

"Creînd tiparul cu litere mobile – spune Victor Duță în lucrarea citată – gîndirea umană a descoperit un mijloc sigur de a se perpetua: ea a găsit în cartea imprimată un sprijin durabil și credincios. Literele de plumb constituie modalitatea prin care civilizația umană va fi păstrată și va dăinui în întrecerea cu timpul". Precursorii tiparului sunt: "matrițele stampile", "cilindrii-sigilii" și xilogravura (xilon = lemn, graphein = a scrie), utilizată mai întîi în China, unde textul era sculptat în lemn, așa-zisele "tabele de lemn". Cea mai veche carte imprimată în "tehnica tabelară" – *Sutra de diamant* – datează din anul 868 și este o colecție de aforisme.

Perseverînd pe acest drum, fierarul chinez Bi Sheng a modelat în teracotă circa 7000 de ideograme cu care a alcătuit prima formă de tipar cu litere mobile, folosind pentru imprimarea cu cerneală a ilustrațiilor budiste și a felicitărilor de sărbători, fără ca acest pretipar să devină un motor al comunicării de masă.

Creatorul adevăratei imprimerii cu litere mobile este însă Gutenberg, pe numele său real Johannes Gensfleisch, născut, se pare, în anul 1397 în orașul german Mainz. În anul 1440 el perfecționează tiparul, iar în anul 1445 tipărește *Cartea sibilelor* și apoi calendarul pe anul 1448 (primul calendar tipărit). Cea mai importantă lucrare, tipărită de Gutenberg, este celebra *Biblie cu 42 de rînduri*, numită de bibliologi și *B-42*. Tipărirea celor 200 de exemplare s-a finalizat în anul 1456. De la invenția tiparului pînă la anul 1500 au apărut 30.000 de cărți, dintre care o treime în Germania. Sunt așa-zisele incunabule sau paleotypuri.

Tiparul scoate cartea de sub tutela bisericii și o subdonează statului (cenzorul principal), sparge barierele culturii, crescînd aria de acoperire și forțează reculul analfabetismului. Multiplicarea aduce cu sine democratizarea și laicizarea informației, răspîndirea acesteia în mase sub forma cărții ori a presei. Conservarea și perpetuarea culturii scrise, dezvoltarea bibliotecilor. Comunicarea în spațiu și timp este asigurată. Interactivitatea rămîne, însă, redusă și în strînsă legătură cu presa. În secolele XV – XVI se multiplică și primele gazete cu apariții neregulate, semnalînd evenimente deosebite cu relatări sumare. Cu timpul presa devine cel mai important mijloc de informare și comunicare în colectivitate. Evoluția ei este sincronă cu tehnologia, culmea fiind presa electronică.

Poșta, ca schimb de mesaje, este cunoscută din vremuri imemorabile, însă primul sistem poștal adevărat este

opera împăratului roman Augustus. Rapiditatea interactivității evoluează în funcție de mijlocul de transport utilizat pînă la poșta aeriană, înființată în anul 1918.

Cartea, presa și serviciile poștale rămîn cele mai importante mijloace de comunicare în masă pînă în secolul al XIX-lea cînd noile invenții anticipează era hertziană.

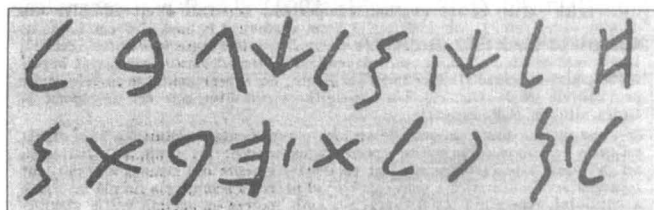
Seria precursorilor acestei epoci, care a împins cunoașterea umană și progresul tehnologic pînă la limitele întîlnirii revelate cu divinitatea, începe cu fotografia. În anul 1827, fizicianul francez Nicephore Niepce (1765 – 1833) fixează primele imagini pe o placă fotosensibilă. În anul 1839, asociatul său Jacques Daguerre (1787 – 1851) perfecționează invenția prin procedeul care-i va purta numele (dagherotipie): fixarea imaginilor pe plăci de cupru argintate, sensibilizate cu vapori de brom și iod. Fotografia este un mijloc de comunicare iconic, nonverbal, ca și pictura sau pictogramele rupestre. Această invenție este ascendentul filmului și anticipează cinematograful.

Implicarea energiei electrice (formă de energie cunoscută, se pare, încă din antichitate) în comunicații i se datorează lui Samuel Finley Morse, inventator american (1791 – 1872), care a realizat un aparat electromagnetic pentru telegrafie în 1837 și brevetat în 1840. Telegraful, cum este îndeobște cunoscut, face un pas mare în transmiterea rapidă și la distanță a mesajelor, chiar dacă, inițial, codificate prin alfabetul care poartă numele inventatorului. Telegrafia – telecomunicație mijlocită prin semnale electromagnetice a unui text scris (telegrama) este primită cu entuziasm și, în anul 1844, se construiește prima linie telegrafică din lume. Invenția lui Morse ajunge la maturitatea tehnologică la telex – sistem mixt de telefonie și telegrafie în telexprimator.

Saltul de la comunicarea codificată la transmiterea instantanee a vocii umane nu întîrzie. Preocupările a doi mari cercetători americani, captați de invenția telegrafiei, Alexander Graham Bell (1847 – 1922) și multiinventatorul Thomas Alva Edison (1847 – 1931) s-au concretizat în inventarea telefonului. Pe primul, cercetările privind fiziologia auzului l-au condus la invenția aparatului în anul 1876. T.A. Edison, cu preocupări simultane în acest sens, inventează microfonul telefonic cu praf de cărbune și pune la punct sistemul telegrafie-telefonie de transmisie simultană a mesajelor în 1877. Telefonie se bazează pe principiul transformării electroacustice a semnalelor sonore corespunzătoare vorbirii în semnale electromagnetice și invers. Telefonul – telecomunicație prin transmiterea bilaterală la distanță a vorbirii – este interactiv în mod intrinsec, simultan, dar nu mai multor persoane. Dialogul este sincron și, cel puțin în faza inițială, fără imixtiuni în intimitatea comunicării. Dezavantajul telefoniei este infrastructura de rețea de cablu foarte costisitoare și limitatoare a spațiului. Perfecționarea telefoniei se sincronizează cu progresul tehnologic pînă la apariția rețelei celulare și a aparatului de emisie-recepție portabil din zilele noastre. Inconveniente telefoniei se vor elimina în scurt timp. Deja în anul 1873, fizicianul englez James Clerk Maxwell (1831 – 1897), elaborînd teoria electromagnetică a luminii, deduce existența undelor electromagnetice (*Tratat de electricitate și magnetism*, 1873). Pe această bază, fizicianul german Heinrich Rudolf Hertz (1857 – 1894) demonstrează experimental (în 1887) existența undelor electromagnetice, iar în anul următor produce undele radioelectrice (hertziene), punînd astfel bazele tehnicii frecvențelor

înalte și ale telegrafiei fără fir. Șapte ani mai tîrziu (1895), italianul Guglielmo Marconi (1874 – 1937) se prevalează de descoperirea lui Hertz și realizează prima transmisie radiotelegrafică cu un aparat propriu, brevetat în anul 1876, creînd astfel telegraful fără fir. Cu această ultimă invenție etapa prehertziană a evoluției tehnologiei comunicării se încheie și intrăm în faza marilor descoperiri care anticipează Era Cyber.

Comunicarea iconică – fotografia – evoluează și ea spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, impulsionată fiind de noile invenții. În anul 1880, E. Reynaud inventează praxinescopul care derula desene, T.A. Edison îl optimizează în kinetograf, apărut în 1891, iar frații francezi Louis și Auguste Lumière pun la punct un aparat care permitea înregistrarea și proiectarea imaginilor (1895) pe care l-au numit cinematograf, nume consacrat și astăzi. Cu acest aparat realizează și primul film mut, care va fi prezentat la Paris în același an. Evoluție: în 1927 sunetul este înregistrat și transferat pe peliculă, iar din 1932 apare și pelicula color. Cu aceasta, industria divertismentului era inaugurată, iar astăzi tinde către performanța filmului holografic ori realizat integral pe calculator. Dacă inițial cinematograful era un inedit mijloc de loisir și mai puțin de comunicare și informare, în faza adultă a acestuia, pe lângă comunicarea afectivă unilaterală, intervine și informarea – filmul științific sau tip jurnal. Dezavantajul filmului este acela că te face să pleci de acasă, să te deplasezi către sălile speciale de proiecție, ceea ce necesită energie și timp. Acest handicap va fi eradicat prin anii '70 ai secolului XX cînd se pune la punct tehnica video de înregistrare și redare a filmului la domiciliu.

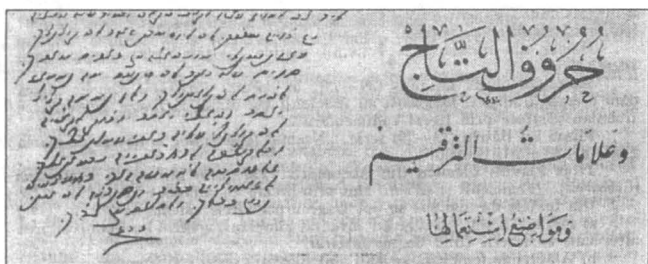

Scriere feniciană

Copilăria Erei Cyber începe în deceniul doi al secolului trecut odată cu aventura radiodifuziunii, a transiterii sunetelor la distanță pe baza undelor hertziene ca purtătoare de mesaj sonor. În anul 1923 s-au transmis primele programe radio de informare și divertisment. Trei ani mai tîrziu (1926), inventatorul englez John Logie Baird (1888 – 1946) efectuează prima demonstrație publică de televiziune cu un aparat de construcție proprie și, tot el, în anul 1928, prima emisiune de televiziune în culori. În anul 1931, inginerul american de origine rusă, Vladimir Kuzmici Zworykin (1889 – 1981), independent de rusul S.J. Kataev, dar simultan cu el, pune la punct primul tub electronic analizator de imagini căruia i s-a dat numele de iconoscop. Numele de televizor, care s-a impus, i se datorează englezului Baird. Apariția, în anul 1948, a așa-zisei “rezistențe de transfer”, astăzi banalul tranzistor, va revoluționa radiotehnica prin portabilitate și miniaturizare.

Prin radio și televiziune comunicarea face un salt cantitativ și calitativ imens. De pildă, radioul optimizează comunicarea orală la mari distanțe și, spre deosebire de telefon, reconstituie instantaneu și simultan vocea mai multor per-

soane. Bazat pe simțul auzului, acesta permite libertatea de mișcare în limitele acuității auditive. Este, în general, un mijloc de informare unilateral și non-interactiv, dacă excepțăm emisiunile de tip "Call-in" cu întrebări și răspunsuri în direct. Producerea emisiunilor este limitată de blindajul restricțiilor de timp ale programelor (orare prestabilite). Cenzura se poate imixtiona oricând. Informația nu se conservă, nu se arhivează instantaneu decât în cazuri de necesitate pentru postul emițător și aceasta doar mult mai târziu, odată cu inventarea memoriei auxiliare, a suportului magnetic și a aparatului de redare (magnetofonul). Deși predomină divertismentul și știrea caducă, în defavoarea informației culturale, emisiunea radio este sincronă cu evenimentul, spre deosebire de formele de comunicare anterioare. Televiziunea aduce nou imaginea care solicită și simțul vizual și-l țintuiește pe utilizator în spațiu. Interactivitatea este atenuată de amestecul de divertisment cu știri și afaceri sub forma (excesivă și neagreată) calupurilor publicitare. Însă, mai mult decât radioul și, evident, superioară tuturor formelor anterioare de comunicare, televiziunea ne scoate în lume, ne face martori oculari ai evenimentelor, spre deosebire de presa scrisă, care ne înștiințează după ce evenimentul "s-a răcit". Transmițând în direct cele mai importante vești din lume, televiziunea are o mare putere de manipulare în mase și de influențare a deciziilor politice. Multe evenimente importante, astrale am putea spune, devin spectacole mediatice care dezvoltă dezbateri publice de amploare. E de prisos să insistăm în acest sens, dar nu pot fi uitate transmisiile epocale ca: asasinarea lui J.F. Kennedy în anul 1963, aselenizarea primilor oameni (1969), revoluția televizată din România (1989), primul "război computerizat" din Golf (ianuarie 1991) și, cel mai recent caz, atentatele teroriste din SUA.

Scriere în alfabet ebraic și în alfabet arab

Dar atât radioul cât și televiziunea au centre de emisie sau puncte de origine și emisia se pierde cu cât ne îndepărtăm. Pentru a asigura nonspațialitatea este necesară o rețea de relee terestre sau cosmice – sateliții de teletransmisie. Primul satelit care a plasat omenirea într-o poziție exterioară Pământului – Sputnik – a fost lansat în anul 1957, dar primul cu utilitate de teletransmisie a fost Early Bird, intrat în uz în anul 1965. El avea o capacitate de 200 circuite telefonice.

Cu radioul și televiziunea am ajuns într-un punct în care trebuie să invocăm *Legile mijloacelor de comunicare*, formulate într-o lucrare cu același titlu de McLuhan în anul 1977. McLuhan spune că: "despre fiecare mijloc de comunicare și impactul lui se pot pune patru întrebări. Ce anume accentuează sau amplifică el în cultură? Ce împinge în planul secund sau în desuetudine? Ce recuperează din trecut, din zona desuetudinii anterioare? și în ce anume se inversează sau se transformă acel mijloc de comunicare, când ajungem la limitele potențialului său?"

Tetradei lui McLuhan îi răspunde Paul Levinson în lucrarea *Marshall McLuhan în era digitală*, București, Editura Librom Antet SRL, 2001. "Radioul – spune Levinson – a îmbunătățit comunicarea orală de la mari distanțe, a aruncat în desuetudine unele aspecte ale comunicării scrise, cum ar fi ziarul ca vîrf de lance al transmiterii știrilor, a recuperat parțial preeminența comunicării orale din perioadele prealfabetice; și a evoluat în transmisiunile de sunete și imagini – televiziunea. La rîndul său, noul mijloc de comunicare poate fi examinat într-un mod similar. Televiziunea ameliorează comunicarea vizuală instantanee la mari distanțe; împinge în desuetudine nu numai radioul, ci și sala de cinematograful; recuperează unele dintre elementele vizuale pe care radioul le aruncase în desuetudine, cum ar fi caricatura, sub forma desenelor animate și se dezvoltă în mai multe mijloace de comunicare diverse, dar parțial suprapuse, ca televiziunea prin cablu, tehnica video și Internetul". Internetul este culmea tehnologiei comunicării contemporane, bazată pe evoluția în paralel a ciberneticii și a inventării ordinarilor. El devine o structură de comunicare compozită, care preia cu rol de conținut toate mijloacele de comunicare anterioare și elimină handicapurile acestora.

Inventarea ordinarilor nu este o preocupare recentă. Încă din secolul XVII filosoful și savantul francez Blaise Pascal (1623 – 1642) încearcă să realizeze o mașină care să facă operații matematice. În anul 1833, englezul Charles Babbage concepe o mașină de calcul programabilă cu ajutorul cartelelor perforate. Matematicianul american Howard H. Aiken reia, în 1941, proiectul lui Babbage și în anul 1944 reușește să realizeze computerul Mark I cu care își adjudecă paternitatea invenției. Însă, acum trei ani, la un congres internațional de matematică, adevărata paternitate i se restituie germanului Konrad Zuse, care efectua cercetări în acest sens încă din anul 1935, încununată de succes în anul 1938 cu realizarea prototipului "Z 1" al cărui brevet depus încă din anul 1936 a fost respins de Oficiul german pentru invenții. O nedreptate reparată, chiar dacă tardiv. Ceea ce nu s-a întîmplat cu omul de știință român Ștefan Odobleja (1902 – 1978) care, prin lucrarea sa *Psihologia consonantistă*, apărută la Lugoj în anul 1938, pune bazele teoretice ale ciberneticii cu mult înaintea lucrării *Cibernetica* (1948) a matematicianului american Norbert Wiener (1894 – 1964) – considerat și astăzi ca fondator al ciberneticii ca știință.

Primele computere – tipul Eniac – intră în dotarea armatei americane prin anii '50 și sunt utilizate pentru reglarea tirului artileriei. Prin anii '60 ai secolului trecut, în plin "război rece", Pentagonul intră în febra căutării unei forme de comunicații aptă să funcționeze în condiții de conflict fără riscul ca informația să ajungă la adversar. Aceste cercetări se vor încheia în anul 1974 când profesorul Vint Cerf de la Universitatea California din Los Angeles descoperă că: "ordinatele, ca și oamenii, prezintă însușiri gregare și au maxim de eficiență prin conectare în grupuri". Așa apare microrețeaua americană cu scopuri strategice Arpanet și, cam în același timp, rețeaua franceză Transpac. În anul 1989, după aproape două decenii de confidențialitate între militari și universitari, rețeaua se deschide către sfera comercială și a comunicațiilor și cunoaște o largă extindere în urma punerii la punct a World Wide Web. Astfel, de la 1,3 milioane de calculatoare se ajunge în anul 1998 la circa 25 milioane de calculatoare interconectate. Ca număr de rețele, în anul 1994

erau circa 45.000 de configurații în relație, iar în 1996 – 50.000 de rețele în peste 100 de țări cu mai mult de 50 milioane de utilizatori și cu o rată de creștere a acestora de 20% lunar.

“De la un milion de biți pe web în anul 1996, cantitatea s-a dublat în anul 1997 și se prevede creșterea de circa 10 ori a volumului de informații vehiculate până în anul 2001. În următorii 2-3 ani se va ajunge la circa 1 miliard de utilizatori Internet” (vezi în acest sens: Stoica, I. – *Criza în structurile infodocumentare*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2001).

Internetul este o hipermemorie. Se apreciază că potențialul de înmagazinare de informație este de circa 1 milion de ori mai mare decât tot ce s-a scris de-a lungul istoriei până în prezent. Serviciile pe care acesta ni le poate oferi sunt deja multiple, iar unele nebănuite încă. Nu intrăm în amănunte în acest sens, utilitățile Internetului făcând subiectul studiului “Internet între maxim de confort și risc maxim” publicat în “Biblioteca Bucureștilor”, nr. 9, 2000. Acum ne vom reduce doar la a privi Internetul ca formă superioară de comunicare tuturor celor anterioare pe care le înglobează în conținut, într-o sinteză inedită. “Internetul nu este un singur mijloc de comunicare, ci mai multe, căci el a preluat cu rol de conținut cuvântul scris cu forme variind de la scrisorile de dragoste până la ziare și cărți (cu posibilitatea redactării și multiplicării – tiparul) plus telefonul, fotografia, filmul, radioul (Real Audio pe Web) și imaginile animate cu sunet, care pot fi considerate o variantă a televiziunii. Dar numitorul comun al tuturor acestora este cuvântul scris, așa cum a fost și este în tot ceea ce are de-a face cu computerele – și va continua să fie până când, dacă se va reuși vreodată, cuvântul vorbit îl va înlocui pe cel scris ca vehicul al comenziilor de computer. Astfel, o parte din «mesajul» mijlocului de comunicare al Internetului constă în toate sau cel puțin în majoritatea mijloacelor de comunicare care au existat înaintea lui” – conchide Paul Levinson în lucrarea citată mai sus.

Performanțele Internetului, ca mijloc de comunicare, în comparație cu cele care l-au precedat, sunt incomensurabile. Această suprasarcină informațională anulează spațiul. Nonspațialitatea face ca planeta să devină, din punct de vedere informațional, un sat, așa cum anticipa McLuhan cu câteva decenii în urmă. În privința interactivității Internetul este superlativul intercomunicării. Dacă ziarele, revistele, cărțile etc. angajau unilateral în lectură utilizatorul, Internetul permite cititorilor să contribuie la dezvoltarea informației, ducând astfel la înmulțirea producătorilor de texte, imagini etc. Utilizatorii creează conținut online și participă la traficul

de informație, putând astfel fi simultan redactori, editori și difuzori de informație. Acest aspect duce la o lume tot mai descentrată din punct de vedere informațional. Pluricentralitatea fără nici un fel de cenzură, fără imixtiunea unei autorități, creează chiar pericolul pierderii puterii de control asupra informației. Prin capacitatea uriașă de conservare, prin marea diversificare a posibilităților de a alege informațiile, Internetul devine un sistem de distribuire universal ce poate fi accesat de oriunde și de orice persoană care dispune de un browser web. În fine, nu este de neglijat perspectiva benefică a biroului digital la domiciliu – teleserviciu – care eliberează omul de tirania muncii obligatorii după orele prestabilite.

Aceste abilități ale Internetului ies cel mai bine în evidență în relația cu publicațiile în format electronic. Acestea beneficiază de avantaje pe care hîrtia nu le poate oferi: cost mic de editare (se elimină costul hîrtiei, legăturii, transportului); difuzarea este asigurată de însăși prezența publicației; aria de difuzare este practic nelimitată; libertatea grafică poate fi complementată cu imagini, sunet, film; înmagazinarea este simultană și tinde spre infinit (vezi în acest sens biblioteca virtuală și librăria online); Web-ul permite o mare interactivitate prin forumuri și prin adresele mail la care autorii și editorii pot fi contactați; critica poate fi făcută direct și replica autorului poate fi dată imediat; imprimanta preia rolul tiparului și orice publicație poate fi reprodusă second hand în format tradițional; accesul este nelimitat și nu este condiționat de ore limitative.

Toate aceste abilități și utilități fac din Internetul principalul instrument al globalizării culturale, al creării așa-zisei “culturi McWorld” a cărei coeziune o asigură informația, sistemele de comunicații, divertismentul și comerțul. Evoluția ordinarilor ca mijloace de comunicare se pare, însă, că nu se încheie odată cu finalizarea rețelei globale. Deja se gîndește acel computer care să dețină și procese cognitive. W. Daniel Hillis în lucrarea: *Mașina care gîndește*, București, Editura Humanitas, 2001, conchide: “În zilele noastre, calculatoarele sunt considerate de mulți ca dispozitive multimedia capabile de a încorpora și combina toate formele anterioare de comunicare – text, grafică, animație, sunet. Cred că acest punct de vedere conduce la subestimarea potențialului calculatorului. Este adevărat, desigur, că un calculator poate încorpora și manipula toate celelalte mijloace de comunicare, dar adevărata putere a calculatorului constă în capacitatea sa de a manipula nu numai expresia ideilor, ci ideile înseși”.

Scribi egipteni în timpul lucrului

Scrisoare din... Chișinău

Biblioteca Publică a Municipiului Chișinău
(1877 – 1990)

Noi începuturi. Evoluții – Involuții

Maria IȘAEV

Dicționarul explicativ român definește istoria ca știința care studiază dezvoltarea complexă a societății, a unui popor. Or, istoria românilor nu poate fi completă fără cunoașterea activității bibliotecilor din Basarabia, în special a celei mai vechi instituții de acest gen. Este vorba de Biblioteca Publică a Municipiului Chișinău¹ de la deschiderea căreia în octombrie 2002 se vor împlini 125 ani. O vârstă destul de impunătoare pentru a nu ne propune cu această ocazie realizarea unei monografii de proporții. Aspirația noastră vine și de la regretabilul fapt, că până în prezent nu s-au elaborat studii ample documentate, și mai ales, corect interpretate despre acest important lăcaș de cultură al Chișinăului.

Istoria BMCh. este nu mai puțin zbuciumată decât istoria Basarabiei, fiind marcată de toate evenimentele, fenomenele, fie dramatice, fie fericite, prin care a trecut provincia noastră Phoenix. La un pol stau ocupația, rusificarea, deznaționalizarea, mancurtizarea, regresul și alte cataclisme sociale, iar la cel opus – eliberarea, românizarea, deșteptarea conștiinței naționale, democratizarea, progresul etc.

“Noi începuturi” – așa am putea defini stadiile existenței BMCh. Le vom parcurge în continuare pe toate, care sumar, care mai detaliat, nu înainte de a nominaliza coordonatele: 1877 – 1918; 1918 – 1940; 1940 – 1941; 1944 – 1990.¹¹

Momentul înființării BMCh. a fost evocat amănunțit de subsemnata în studiul *Contribuții la istoria bibliotecilor publice din Chișinău*, prima parte fiind publicată în revista “Basarabia”.¹⁴ Aici vom spune doar că faptul deschiderii bibliotecii se datorează... litigiului dintre conducerea orașului și administrația regională a Basarabiei în chestiunea paternității Bibliotecii Guberniale,¹³ înființate la Chișinău în august 1932, dar subvenționată de la un timp de municipiu. Documentele spun că între anii 1832 – 1869 BG a fost finanțată din așa numitul “capital de 10%”, destinat Basarabiei. În urma suprimării acestui fond ministrul de interne rus a decis ca timp de trei ani Chișinăul să suporte toate cheltuielile legate de activitatea bibliotecii, decizie adusă la cunoștința Consiliului Municipal prin adresa administrației regionale din aprilie 1869. Nu cunoaștem cauza, dar și după expirarea termenului stabilit municipiul a continuat subvenționarea bibliotecii, mărinind chiar în 1872 suma alocăției.⁴ Însă ea nu prevedea și plata pentru arenda localului, poate din cauză că acesta se afla în sediul administrației guberniale.¹⁴

În septembrie 1872 conducerea gubernială solicită restituirea cheltuielilor pentru arenda spațiului pe motiv că “biblioteca nu este o instituție de stat, deoarece e finanțată din bugetul orașului Chișinău” (“soderjitsia na sredstva g. Kișiniova, i kotoria ne otnositsia k pravitelistvennomu ucirejdeniū”³). Bănuim că această formulă eronată, căci la acel moment nu exista nici o poziție oficială referitoare la cedarea BG Primăriei, a determinat orașul să se creadă proprietarul instituției. Așa că în noiembrie 1873 Consiliul Municipal alege doi epitropi, care urmau să supravegheze activitatea bibliotecii.⁵ Iar în septembrie 1876 tot el aprobă *Regulamentul Bibliotecii Publice Orășenești Chișinău*, *Regulile pentru cititorii bibliotecii*, și zece modele de registre.⁷

În a doua jumătate a aceluiași an 1876 BG a fost transferată în localul primăriei.⁶ Vine însă octombrie 1876, când se pune, la

nivelul Consiliului Regional, problema drepturilor orașului asupra BG.⁹ Neavând câștig de cauză Consiliul Municipal a decis **înțetarea finanțării bibliotecii începând cu 1 noiembrie 1876.**⁸

În asemenea împrejurări s-a închis prima bibliotecă publică din Chișinău, numită gubernială. Orașul însă n-a abandonat ambiția de a avea propria bibliotecă, făcând demersurile necesare. Deschiderea ei a avut loc la **19 octombrie 1877.**^{91,103} Cu acest prilej publicațiile BG închise (8.073 vol.), care nu s-a mai redeschis din lipsa de fonduri centralizate, au fost cedate noii instituții.^{98,103} Cu timpul BMCh. a acumulat valoroase colecții din toate domeniile de activitate, de ele beneficiind elevi, studenți, cadre didactice, funcționari și alte categorii sociale. După 25 de ani s-a ajuns la 40.000 vol.,¹⁰⁵ iar în 1912 – la 62.894 volume, cărți și publicații periodice.¹⁰³

În primii 15 ani de funcționare biblioteca avea doar o sală de lectură, în 1891 a fost deschis abonamentul, iar anul 1900 este marcat prin înființarea Bibliotecii publice pentru copii “A.S. Pușkin”.¹⁰¹

Se știe că bibliotecile fac parte din sistemul educațional, instructiv și cultural al societății, contribuind la progresul națiunii. Nu putem atribui această definiție totalmente BMCh. din perioada țaristă, care prin politica de achiziții, prin toată activitatea sa a servit cauzei și intereselor ocupaționiste rusești din Basarabia, aducându-și aportul la deznaționalizarea poporului băștinaș, și de aici – la regresul lui. Pentru a ne convinge de justetea afirmației este destul să parcurgem cataloagele bibliotecii, editate în unii ani.⁹³ Cartea română, spiritul românesc lipsesc cu desăvârșire în cea mai mare bibliotecă publică a Basarabiei. La momentul Unirii din 1918 ea posedă aproximativ 100.000 vol., dintre care abia o parte înfim de 200 vol. erau în limba română, restul fiind în rusă, franceză etc.¹

Conducerea bibliotecii se mândrea cu înființarea secției basarabene, care aduna lucrări referitoare la istoria, geografia, etnografia, statistica ținutului. În 1903 ea înscrisa 230 titluri.⁹⁴ Nu putem spune că ele sunt lipsite de importanță. Însă editate în limba rusă, uneori de autori străini, unii ostili neamului și intereselor românești, gândite și simțite prin optica statului dominant, vegheate de cenzura țaristă, ele nu ne oferă o imagine complexă despre viața provinciei românești dintre Prut și Nistru.

După 1918, mai exact din 1924, BMCh. a fost reorientată spre o activitate națională. Amănunte ne oferă *Darea de seamă a bibliotecii pe anul 1924*, întocmită de directoarea Natalia Savcencu: “Până în anul 1924 Biblioteca Publică a Orașului Chișinău era aproape complet rusească, având o activitate care se desfășura numai în limba rusă.

Ținând seama de importanța și rostul pe care le are o bibliotecă, mai cu seamă în centrele provinciilor, cum este de pildă orașul Chișinău, și spre a putea înzestra acest oraș cu o bibliotecă românească, menită să satisfacă pe deplin cerințele cetitorilor, străini în mare parte sau intenționat lipsiți de către regimurile sub cari au trăit, de slovă românească, D-l profesor Gh. I. Obreja-Iași, venind în Comisia Interimară în anul 1923 ca șef al Secției Școlare-Culturale și deci al Bibliotecii, a dispus ca începând dela 1 ianuarie 1924, Biblioteca să fie româniată.

D-sa a stăruit mult ca Primăria orașului, în vederea sco-

pului urmărit, să acorde o sumă mai importantă pentru îmbogățirea acestei tinere biblioteci abia răsărite pe aceste plaiuri.

Datorită acestei neobosite stăruințe în anul 1924 s-a acordat suma de 150.000 lei, adică o sumă de trei ori mai mare față de aceea în anul 1923, de 48.000 lei.

În dorința ca biblioteka să poată avea un depozit, care să cuprindă numai cărți românești, D-l profesor Gh. I. Obreja-Iași, la alcătuirea bugetului Bibliotecii pe anul 1924, a prevăzut suma de 25.000 lei pentru amenajarea unui asemenea depozit.

În anul 1924 toate cărțile românești înregistrate înaintea acestui an și cari fuseseră amestecate cu celelalte cărți străine, cum și cele noi procurate, au fost adunate la un loc și așezate în ordinea numerelor ce poartă, constituindu-se astfel noul depozit al cărților românești.

Tot astfel cu începere de la 1 ianuarie 1924 toate registrele și cataloagele cancelariei bibliotecii, precum și imprimatele necesare, au fost traduse și tipărite în românește.

Cu modul acesta și cu celelalte măsuri de organizare ce s-au luat, s-a reușit pe deplin să se realizeze ideea a unei activități pur românești.⁸⁴

B.P. Hasdeu

Conform hotărârii Comisiei Interimare din 21 noiembrie 1923, la propunerea lui Gh. I. Obreja-Iași, în ianuarie 1924 s-a instituit o Comisie în componența căreia intrau P. Erhan (președinte), P. Murafa, I. Zaborovschi, L. Boga, care a selecționat cărțile rusești, ce puteau fi utilizate de marele public în BM. Comisia și-a început lucrările la 24 noiembrie 1924, având în total 37 ședințe, desființându-se în ziua de 1 ianuarie 1925, în baza hotărârii Comisiei Interimare din 20 ianuarie 1925.⁸⁵

În 1937 conducerea municipală considera că biblioteka "și-a realizat misiunea de agent al culturii românești", fiind frecventată anual de 61.500 cititori.⁸⁸ Totuși, în opinia altora ea n-a izbutit să devină o instituție cu adevărat națională. Deși "altoită cu mlădița românismului",⁸³ raportul dintre cartea română și cea rusă nu s-a schimbat radical. În Darea de seamă a bibliotecii pe anii 1923 - 24 directoarea N. Savcencu consemna 54.740 cărți și 26.184 ediții periodice, dintre care românești - 1.763 cărți și 434 ediții periodice; rusești - 49.053 cărți și 24.233 ediții periodice.⁸³ La 1 ianuarie 1925 biblioteka cuprindea în total 58.024 cărți și 26.303 ediții periodice, dintre care românești doar 4.887 cărți și 538 ediții periodice.⁸⁴ În 1932, din aproximativ 115.098 vol., numărul celor în limba română alcătuia 13.608 vol., iar în limba rusă - 93.800 vol.¹ Nu în zadar biblioteka era numită neoficial "rusească". Cei care o numeau așa nu erau departe de adevăr. În 1927 abonaților de categoria a doua li s-au eliberat 7.375 cărți și reviste, dintre care în limba rusă 5.037, iar în limba română - 1.386. Cereri de reviste s-au făcut mai ales pentru cele rusești în număr de 941.⁶⁹

Nu cunoaștem ce titluri ori mai fi intrat ori ieșit din colecțiile bibliotecii, dar la 1 aprilie 1938 *Inventarul averii comunale mobile aflate în Biblioteca Municipală* atestă un număr de 110.000 vol. "cărți diferite" în sumă de 11.000.000 lei.¹⁴

Trebuie să spunem că alături de bibliotecile minoritare și cele private BMCh. era supravegheată de organele polițienești. La 3 iunie 1931 Inspectorul regional de poliție din Basarabia ruga Chestorul Poliției Chișinău să dispună "facerea de investigațiuni precise și discrete asupra bibliotecii Primăriei Municipiului Chișinău, spre a constata din registrele acelei bibliotecii, ce anume cărți rusești posedă, în ce număr, și dacă ele nu cad în prevederile ordinelor de prohibițiune. Asemeni veți exercita o supraveghere discretă asupra cetitorilor acelei bibliotecii, în majoritate minoritari, care din informațiunile ce le avem, se dedă la adevărate ședințe, cu dubioase discuții în surdină, pe grupe de câte 4-6 persoane".¹²

Citatul reprezintă una dintre imagini, care odată împlinite și confruntate cu alte documente, vor contribui la reconstituirea istoriei BMCh., pe care o dorim cât mai obiectivă și exhaustivă. Nu vor fi trecute cu vederea articolele semnate de cunoscutul bibliograf basarabean Alexandru Kidel, publicate în trei numere ale ziarului "Viața Basarabiei" din 1934. Materialul, pe alocuri discutabil, pe alocuri dureros și chiar amuzant, prezintă o părere despre starea lucrurilor din sala de lectură a bibliotecii, oferindu-ne în același timp importante știri sociale și istorice. Vom cita în continuare unele aliniate: "În momentul de față biblioteka se află în plină decădere. Dată pe mâna câtorva femei, care se pricep în conducerea unei instituții de cultură, cum mă pricep eu în creșterea vulpii argintii, biblioteka merge cu pași repezi spre desființare!"

Vorbind despre o oarecare Vera Lebedev, șefa sălii de lectură (funcționara bibliotecii din 1909¹⁰⁹ - M.I.), A. Kidel continua revoltat: "Că nu știe limba română e un păcat originar a multor basarabeni și ar fi dureros să insistăm asupra lui și prea multe sunt motivele. Însă putem cere ca în fruntea unui lăcaș de cultură să se afle o persoană care să aibă cel puțin noțiunile elementare ale limbii române, ceea ce nu e cazul cu numita conducătoare, care mă îndoiesc dacă ar putea face o compoziție sau o dictare de puterea unei clase primare. Sub masca aceasta de seriozitate se ascunde rutina, tâmpenia, obstința și birocratismul. (...) Pe vremuri numai prin stăruința noastră a fost salvată de la închiderea sigură, desființare mai bine zis, sala de lectură și biblioteka. Noi am mers și am arătat autorităților superioare că biblioteka nu e periculoasă pentru românizarea (veșnica Lebedeva, provocatoarea răului) orașului, că, dacă biblioteka are o conducere indolentă care provoacă prin ținuta ei antiromânească, aceasta nu trebuie să influențeze asupra intereselor cititorilor care n-au nimic cu Lebedeva. Și că noi regretăm acele scene penibile și rușinoase (desigur pentru acei care le provoacă) când Lebedeva se adresa în rusește studenților localnici".⁷⁸

Lectura aliniatului mi-a reamintit de frecvent citata frază a lui M. Eminescu "Toate-s vechi și nouă-s toate" și de trista continuată în spinoasa problemă a statutului limbii române în Basarabia.

Enumerând un șir de lipsuri din activitatea bibliotecii (cataloage răzlețe, cărți omise și degradate, stampe sustrate etc.), Al. Kidel venea cu propuneri concrete, printre care constituirea unei comisii mixte pentru revizuirea generală a bibliotecii și schimbarea radicală în modul de conducere. Adevărul e că o altă conducătoare de aici nu știa limba rusă deși, - scria doi ani mai târziu folcloristul și publicistul Petre Ștefănuță -, se învățea "toată ziua numai între tomuri, scrise în limba lui Pușkin".⁸⁶ Este vorba de Elizabeta Nițescu, licențiată a Facultății de litere și filosofie din București, directoarea BMCh. din [1931]. Nu știm cum a reacționat Primăria orașului la semnalele lui Al. Kidel, dar în presă n-au întârziat să apară replici. Una îi aparținea lui Gh. Bezviconnăi și venea în apărarea Verei Lebedev,⁵⁹ alta lui I. Bâzgan, în susținerea Elizabetei Nițescu.⁵⁷

Ambele au continuat să lucreze, căci apar în documentele Primăriei până în 1940. Aceleași documente ne dezvăluie numele

altor funcționari ai bibliotecii: Maria Atanasiu, Maria Arionescu, Alexandra Ciuhureanu, Tamara Corvin-Pavlovschi, Natalia Crat, Maria Jivodarencu, Valentina Iasinschi, Tamara Lescinschi, Tamara Lozinschi, Irina Marin, Maria Mihaș, Tamara Petrova, Gheorghe Sadovnic, Natalia [Teut]. În 1931 statul de funcții nominaliza 8 persoane: directoarea, șef de birou cl. 1; subșef cl. 2; distribuitori de cărți; ajutoți de distribuitori de cărți. În 1939 – 40 lucrau deja 11 angajați, dintre care doi erau oameni de serviciu.⁶⁰⁻⁶⁷

Autorul materialului *Biblioteca Municipiului Chișinău: Cu prilejul jubileului de 100 de ani*, publicat în 1932 (semnat "A.B.", bănuim Alexandru Boldur), spune că până în 1924 ea era condusă de Daria Harjevski, după care au venit N. Savcencu (1924 – 26), Maria Arionescu (1926 – 31), Elizabeta Nițescu, dânsa fiind și ultima directoară.¹

Perioada interbelică a fost prea scurtă ca spațiu istoric pentru ca BMCh., cu reputația ei "rusească", să se armonizeze fără dificultăți cu interesele și cerințele statului român, să fie "îmbrățisată" de el fără rezerve și suspiciuni, și pentru ca angajații ei să fie scutiți de stres. În 1936 plana ideea contopirii BMCh. cu Biblioteca Centrală din Chișinău – instituție de stat, înființată după Unirea din 1918, care din 1922 se bucura de Legea depozitului legal.⁵ Petre Ștefănuță susținea într-un articol că inițiatorul contopirii acestor două biblioteci publice era Inspectorul școlar Ion Macovei.⁸⁶ Dar spre bucuria unora planul n-a ajuns să se realizeze.

În prima jumătate a anului 1938, dintr-o neînțelegere și din lipsa de concordanță între acțiunile autorităților militare și civile, secția rusească a BMCh. a fost închisă pentru câteva luni. Momentul a fost redat mai desfășurat de subsemnata în studiul *Cartea rusă în bibliotecile din Basarabia interbelică*.⁷⁶

Cu toate dificultățile prin care a trecut BMCh., cred că timpul le-ar fi aranjat pe toate, și ea ar fi devenit o instituție românească de prestigiu, păstrându-și în același timp fondul de valoare rusească. Însă ocuparea nefericită a Basarabiei de către Uniunea Sovietică în iunie 1940 i-a deusolat iarăși activitatea. Răsturnarea valorilor naționale și universale, ura și disprețul față de tot ce-i românesc, sovietizarea, rusificarea, moldovenizarea, politizarea și imbecilizarea populației, minciuna și incultura crase – sunt doar o parte dintre caracteristicile noului stat moldovenesc creat artificial de Moscova, și implicit a instituțiilor sale.

În 5 octombrie 1940 Sovietul Comisarilor Norodnici și Comitetul Central al Partidului Comunist (bolșevic) din Moldova au emis hotărârea "Despre organizarea rețelei instituțiilor de luminare politică" ("Ob ucirejdenii seti politprosvet ucirejdenii na Moldavii"), dintre care făceau parte și trei biblioteci publice din Chișinău – Centrală, Municipală și cea pentru copii.^{49, 51} De acum încolo politicul va domina activitatea lor. Dărilor de seamă vor începe cu o serie de clișee, formulate într-o limbă de lemn, greu de pronunțat și tradus în românește, de felul: "Scopul fundamental care stă în fața bibliotecii este educația politico-ideologică a populației prin promovarea literaturii", ori "Tot lucrul biblioteca (...) îl duce în lumina hotărârilor CC al PCU(b) și CC al PC(b) al Moldovei în probleme ideologice", ori "Scopul principal în lucrul cu deservirea cititorilor biblioteca consideră propagarea și răspândirea nemuritoarelor opere ale lui K. Marx, F. Engels, V. Lenin, programelor PCUS, documentelor și hotărârilor congreselor, plenarelor partidului".^{37, 39, 41} După aceste sloganuri citești aproape cu respect Dărilor de seamă din perioada țaristă, în care întâlneam fraza: "Activitatea bibliotecii a fost îndreptată în special spre satisfacerea și dezvoltarea cerințelor populației în învățământul general, și pe cât posibil de natură științifică".¹⁰¹

Performanțele lingvistice din Basarabia românească au fost înlocuite cu grafia chirilică și limba "moldo-rusă-transnistriană", "înțeleasă de norod": "puterea sovietică este puterea truditorilor, a norodului. Deatăta și limba trebuie să fie înțeleasă de truditori, adică să fie norodnică. Mai mult nu se poate de suferit o limbă neînțeleasă de norod, în care vorbește și vorbește aristocrația românească, feciorii capitaliștilor și moșierilor (...)".⁷⁹

Să fi fost M. Eminescu și atâția alți intelectuali unul dintre

ei?... Convingeți-vă și D-voastră, cât de grotesc sună frazele extrase dintr-un document al Comisariatului Norodnic pentru Învățământ din 10 martie 1941, care "o grămădit (...) o consfătuire pentru a discuta unele întrebări a limbii moldovenești, pentru îmbunătățirea ei", "pentru creșterea ei". Înalțului funcționar Forș declara la deschiderea consfătuirii: "... aist norod trebuie să aibă o bună limbă moldovenească, o limbă cultă, o limbă curată cu care poate nu numai a petreșe vorbirile locale, dar pe baza limbii să creștem și mai departe inteligența noastră. În afară de aiasta pe baza limbii culte noi trebuie să creștem și scriitori și poeți", care ar răspândi "cultura moldovenească socialistă în populație".¹⁷

Cât de "cultă" era limba propusă de puternicii zilei ne-o demonstrează și publicațiile timpului, în special ziarul "Moldova Soțialistă". Reluăm doar unele fraze mostre: "pentru învățarea linghii ruse", "pentru învățarea bolșevică a linghii moldovenești", "de urmat childa urmașilor", "gazeta pentru copchii nu trebuie să șie copchilărească", "amiversarea întâi a vâstavței sâteanogospodărești din toată uniunea", zăua stalinistă a jeleznodorojnucului", "godina învățătorilor".

Nu mai puțin "intelectuale" sunt articolele despre BMCh., care după o scurtă pauză și-a reluat activitatea, se pare din august 1940.⁷² Dincolo de stupiditatea lor, materialele ne oferă o seamă de știri despre biblioteca anilor 1940. – 41.

Unul dintre clișeele de fond ale comuniștilor era: "S-a schimbat fața cititorilor. Înainte majoritatea cititorilor o alcătuiau tinerii fără profesii și așa numita «societate înaltă»". Altul declara: "Masele populare n-au avut acces la carte, alcătuind doar 1% din numărul înscrișilor". Autorii afirmațiilor nu erau nici interesați, nici capabili să rostească adevărul, să facă o analiză sociologică a lecturii, care ar fi spus lucrurilor pe nume. Mai ușor și propagandistic era să dai vina pe taxe, amanet, iar principalul, pe "lipsa publicațiilor care i-ar interesa pe muncitori, căci literatura permisă de cenzura română le era străină".^{99, 111}

"Acum la masele muncitoare a apărut o nepolitită sete față de cunoaștere" ⁹⁹ – trâmbița un al treilea clișeu. "Tare mult se șer cărțile lui Marx, Engels, Lenin, Stalin – triumfa următorul. "Muștorii din Chișinău arată un interes mare față de teoria marxistă. Se șitesc mult cărțile scriitorilor sovetiși Cum s-a călit oțelu de N. Ostrovski, Razgrom de A. Fadeev, Pânea de A. Tolstoi, scrierile lui Maicovskii, Zoșenco, Cataev. Toată literatura antireligioasă întotdeauna treșe din mână în mână".⁷⁷

Activitatea bibliotecilor este reflectată în mare parte prin statistici. Cifrele întâlnite în ziare și alte documente comuniste diferă însă prea mult pentru a fi considerate exacte, mai cu seamă cele legate de fondul de publicații. Le vom evoca aici în ordinea cronologică a surselor, sperând că vom afla odată de unde vin nepotrivrile.

Ziarul "Basarabia Sovietică" din 6 septembrie 1940 comunique: "În luna august biblioteca orașului munăra 1.529 de cititori, fiind vizitată de 5.371 persoane, dintre care 2.155 muncitori. Au fost eliberate 5.442 cărți. La vechile cărți ale clasicilor ruși s-au adăugat cărțile scriitorilor sovietici. Sala de lectură a fost vizitată de 572 cititori, cărora li s-a eliberat 657 cărți".⁸⁷

Ziarul "Moldova Soțialistă" din 1940 spune: "Numai în trei luni de lucru biblioteca a fost vizitată de 2.051 șititori vârstniși și 414 copchii și tineri – la secția de împrumut, și 460 șititori în sala de șitire, atunși când în patru ani de zăle la români (1936 – 1940) biblioteca au vizitat-o în total 1.718 șititori vârstniși și 666 tineri. Șititorii șitesc mai mult lucrările scrise în limba rusă. Se șitesc mull și cărțile scrise în evreește, care întâia dată au fost aduse în biblioteca aiasta".⁸⁹

Ziarul "Sovetskaia Moldavia" din 27 mai 1941 vine cu informația: "În 8 luni de activitate numărul cititorilor a ajuns la 4.842, iar fondul de publicații s-a mărit cu 12.377 exemplare".⁹⁹

Peste o lună și ceva de la publicarea ultimei secvențe citate va începe războiul cu Uniunea Sovietică. În mare grabă se va efectua evacuarea bunurilor și a populației. Funcționarii BMCh. au fost evacuați și ei, fondul de publicații însă a rămas pe loc, fiind distrus

(se afirmă, complet), în vara lui 1941, în condiții neelucidate până la capăt.²⁹

Vom reveni asupra acestui moment cu unele detalii. Deocamdată însă reproducem conținutul unui document sovietic din **4 octombrie 1944**, intitulat *Act de prejudicii aduse Bibliotecii orașenești Chișinău de către cotropitorii germano-fasciști și complicitii lor*, păstrat la Arhiva Națională a Republicii Moldova.^{VI} Semnatarii lui – președinta Comisiei Maria Vasile Lăsina, directoarea Bibliotecii orașenești pentru copii; membrii – Cernovițaia Adeli Grigore, directoarea Bibliotecii Centrale și [Bartaș] Ana David, bibliotecară – susțineau că la 27 [iunie],^{VII} în timpul bombardamentului aerian, ocupații germano-fasciști au distrus clădirea Sovietului orașenesc, unde se afla Biblioteca orașului Chișinău pentru adulți și Biblioteca pentru copii. S-au pierdut mobilierul și toate cărțile: **480.000 vol.** în sumă de 2.400.000 rub., ce aparțineau BMCh. și **200.000 vol.** în sumă de 1.000.000 rub. – aparținând celeilalte bibliotecii.²⁹

Conținutul și valoarea juridică a documentului trezesc mai multe bănuiele și semne de întrebare, mai ales fabuloasa cifră de **680.000 vol.**, pe care chipurile le poseda BMCh. Amintim că în **aprilie 1938 ea înscrise 110.000 volume**. Nu credem că în următorii doi ani până la ocupația sovietică numărul colecțiilor să fi crescut spectaculos. Iar în **8 luni ale anului 1940 – 41**, spune ziarul citat mai sus, din mai 1941, s-a produs o creștere de **12.377 exemplare**. Și atunci cum s-a ajuns la 680.000 volume?

Cifrele din Actul din 4 octombrie 1944 sunt corectate de altfel fără nici un fel de mențiune: cifra “300 și ceva mii de vol.” a fost schimbată cu “480.000 vol.”, iar “100 mii și ceva vol.” – cu “200.000 vol.” Am putea presupune că avem în față un maculatur, dacă n-am vedea pe el aprobarea executivului sectorului Lenin. Actul nu este confirmat, susținut de documente, ori cel puțin de enumerarea lor, ci doar de o scurtă frază: “*intocmit în urma cercetărilor comisiei*” (adică ale celor trei bibliotecare). Ce fel de cercetare, ne întrebăm? A căror documente? Unde-i mențiunea despre procesul verbal desfășurat?

Următorul document sovietic, în care găsim date statistice, ține de anul 1945. Se numește *Informație despre rețeaua și starea bibliotecilor din RSSM la data de 5 aprilie 1945*, este semnat de șeful Sectorului politico-cultural al CC al PC(b) din Moldova, tov. Kucevin, adresat Secretarului ideologic al aceleiași CC Țaranov, și dezvăluie situația numerică a celor mai mari biblioteci din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească la data de 22 iunie 1941, cât și în momentul semnării informației, adică aprilie 1945. Deși și aici cifrele par exagerate, ele diferă mult de cele din Actul din 4 octombrie 1944. **La începutul războiului**, spune documentul, Biblioteca orașenească pentru adulți avea **300.000 vol.**, iar Biblioteca pentru copii – **25.000 vol.**⁵⁵

Intuiesc că în cazul cu *Actul de prejudicii aduse Bibliotecii orașenești Chișinău de către cotropitorii germano-fasciști și complicitii lor* din 4 octombrie 1944 era vorba de cifre “pentru uzul extern”, care obligau Germania și România să plătească despăgubiri uriașe, și nu era mare lucru pentru statul sovietic, certat cu morala, să le umfle “nițel”.^{VIII} În timp ce în al doilea caz este vorba de cifre “pentru uzul intern”, care trebuiau să fie dacă nu exacte, cel puțin mai aproape de realitate.

De altfel și în cazul Bibliotecii Centrale din Chișinău, subordonată Ministerului Instrucțiunii, s-a produs aceeași creștere spectaculoasă. **În 1939 ea deținea 150.000 vol.** în valoare de peste 6.000.000 lei.⁶⁸ Sovieticii operau cu următoarele cifre: **250.000 vol. la 11 octombrie 1940** (informație din ziar⁹²); **400.000 vol. la 22 iunie 1941** (din sursa citată a CC al PC(b) din Moldova din aprilie 1945⁵⁵); și **953.768 vol. în 1944** (*Act de prejudicii aduse Bibliotecii Centrale a Ministerului Învățământului de către cotropitorii germano-fasciști și complicitii lor* din 4 octombrie 1944).^{30, 31}

Se spune că în 1940 Biblioteca Centrală din Tiraspol a fuzionat cu Biblioteca Centrală din Chișinău. Moscova și Republicile Unionale or fi trimis publicații noii republici surori.

Bănuim că la ele s-au adăugat bibliotecile private și cărțile din librării, abandonate în două refugii (iunie 1940, iulie 1941). În trei ani de gospodărire românească (1941 – 44) fondurile Bibliotecii Centrale au contuit să crească. Or fi fost și alte forme de achiziții în acele vremuri tulburi. Dar să se producă schimbări numerice atât de fabuloase într-un timp atât de scurt (în cazul cu BMCh. doar un an), să difere atât de mult cifrele din două documente oficiale, care pleacă de la același an... “*E ceva putred în Danemarca*” – ar spune poetul.

Se poate ca ipoteza cu cifrele pentru “uzul extern și intern” să se adeverească ori nu, viitorul ne va arăta.

Tot de domeniul viitoarelor investigații ține un alt, ultim moment, din istoria BMCh. – **distrugerea ei, presupunem, în [15 iulie] 1941 de către sovietici**. Sursele RSSM afirmă că trupele germano-fasciste și complicitii lor au distrus clădirea Sovietului Orașenesc (a Primăriei), și implicit a Bibliotecii, care se afla în acel local. Pare ciudat, dar nici una dintre ele nu dă amănunte despre cum s-au întâmplat lucrurile, despre anul evenimentului, mărginindu-se doar la fraze generale, care nu implică nici o responsabilitate individuală, de felul “*în timpul războiului ocupații germano-fasciști au distrus cu ură animalică cele mai bune clădiri și instituții culturale ale orașului*”, ori “*în timpul războiului ocupații au distrus bibliotecile republicii, inclusiv secția «Besarabica» a Bibliotecii Publice Orașenești Chișinău*”.^{58, 95, 100} Mai aproape de timpurile noastre informația apare într-o formă și mai evazivă.

Descoperirile de ultima oră ne arată că acest fenomen, acest stil al istoricilor comuniști nu este deloc întâmplător, deoarece **autorii incendiarii și aruncării în aer, în iulie 1941, a pașnicilor clădiri din Chișinău, inclusiv a Primăriei, sunt nimeni alții decât... sovieticii**. Așa că obsedanta frază “ură animalică” tocmai pe ei îi definește.

Ziarele românești, într-o limbă plastică, superioară celei rusești, consemnau în acele zile despre tragicul eveniment: “... *au săvârșit lucruri cari pun la umbră pe barbarii de huni și tatarii*”.

Leon Donici

“*Nerone cel nebun își are în Stalin (...) un demn urmaș*”.⁸¹

Unele detalii despre distrugerile comise de trupele sovietice la retragerea lor din iulie 1941 le puteți găsi și în materialul subsemnatului *Chișinăul transformat de bolșevici în ruine și cenușă: O filă de istorie – iulie 1941*, publicat în ziarul “Literatura și arta”.⁷⁵

Deși nu mai există dubii pentru cine a incendiat și minat Chișinăul în iulie 1941, momentul cu arderea BMCh. rămâne în ceață. Toate materialele despre distrugerea orașului, pe care le-am parcurs deocamdată, remarcă și clădirea Primăriei, dar nici unul dintre ele nu menționează în mod deosebit biblioteca. Este unul dintre motive pentru care dăm în paranteze drepte ziua și luna distrugerii bibliotecii, adică [15 iulie], deși s-ar putea să fim aproape de adevăr.

Alt temei pentru reținere este data din sursa sovietică despre acest eveniment tragic, și anume "27 iunie" (*Actul de prejudicii aduse Bibliotecii orașenești...* din 4 octombrie 1944). Cu toate că îl considerăm îndoicnic în multe privințe, totuși nu-l putem neglija atât timp cât nu venim cu probe sigure de confirmare ori infirmare.

S-a mai spus că semnatarul Actului n-au avut grijă să indice anul distrugerii bibliotecii. Știm însă cert din alte documente că el este 1941.¹⁹ În *Tabloul de noua repartizare a serviciilor Primăriei Municipiului Chișinău* din 10 septembrie 1941 BMCh. lipsește. Gheorghe Bezviconnâi, un cunosător al cărților și bibliotecilor din Chișinău, scria la 18 iunie 1962 din București directorului Arhivei Naționale a Republicii Moldova: "*Cea mai bună bibliotecă a noastră orașenească (...) a fost distrusă în 1941*".¹⁸

Întrebarea noastră este dacă ea a fost distrusă complet, cum se afirmă în mai multe surse, ori ceva a scăpat focului devastator. Tot ce am descoperit la această oră e că la Arhiva Academiei de Științe a Republicii Moldova, în fondul fostului Institut de Istorie, limbă și Literatură, se păstrează 102 documente vechi (hrisoave domnești ș.a.), pe care sunt aplicate ștampila BMCh., executată cu grafia latină. Urmează să aflăm când și cum au ajuns ele în biblioteca Institutului.²

Sfârșitul războiului pe pământul Basarabiei a însemnat totodată începutul celei de-a doua ocupații sovietice. În Chișinău ea s-a întronat la 24 august 1944. După restabilirea întreprinderilor industriale și a gospodăriei comunale, reeducarea ideologică a populației orașului a fost declarată a doua sarcină de partid și de stat.²⁰ Sovietizarea și rusificarea basarabenilor, întreruptă în 1941, va căpăta proporții uriașe. Făcând parte din setul instrumentelor ideologice, fiind implicate printr-un șir de acte normative, bibliotecile vor contribui cu prisosință la realizarea acestui deziderat. Sovietele încă nu stăpâneau toată Basarabia, când vice-președintele Sovietului Comisarilor Norodnici din Uniunea Sovietică, V. Molotov, semna la 16 iunie 1944 hotărârea nr. 726: "*Despre măsurile de îmbunătățire a lucrului de masă politico-cultural și restabilirea instituțiilor învățământului public și de ocrotire a sănătății în raioanele RSSM, eliberate de sub ocupația germano-română*", care prevedea printre altele aducerea în republică a 850.000 exemplare de literatură politică, artistică și specială (răspunzători "Koghiz" și "Soiuzpeciati SSSR"); la fel acordarea de ajutor în restabilirea tuturor bibliotecilor distruse de germani. Documentul prevedea ca până la 1 septembrie să fie expediate în Moldova 4 biblioteci orașenești (câte 5.000 cărți fiecare), 14 raionale (câte 2.000 cărți), și 50 biblioteci școlare (câte 300 cărți).⁵³

La 31 iulie 1944 Biroul CC al PC(b) din Moldova, îngrijorat de cazurile păstrării în bibliotecile școlare a literaturii, portretelor, afișelor și altor imprimări de natură antisovietică, emite hotărârea "*Despre reglementarea lucrului bibliotecilor și ridicarea literaturii interzise*", obligând "Glavlitul" și Comisariatul Învățământului Public să efectueze până în 15 august controlul tuturor bibliotecilor în vederea scoaterii literaturii editate ori aduse în Moldova de ocupații germano-români.⁵² Cartea română va dispărea pentru decenii de pe rafturile bibliotecilor, iar cea rămasă pe alocuri va alcătui fonduri speciale. Numele de referință naționale și universale vor fi înlocuite cu cele ale clasicilor marxism-leninismului, cu cele rusești, sovietice. În topul preferințelor de lectură, spun dările de seamă, se înscriau Marx, Engels, Lenin, Stalin, Tolstoi, Pușkin, Lermontov, Uspenski, Ostrovski, Gorki, Șolohov, Kaverin, Fadeev, Stepanov, Simonov, Polevoi ș.a. Lecții, conferințe ale cititorilor, lecturi în grup, expoziții, buletine, liste de literatură recomandată, foto-montaje, placarde, biblioteci ambulante – toate în spirit comunist – împlineau activitatea bibliotecilor.^{24, 41}

S-au introdus noțiunile "*sarcină de plan*", "*împlinirea ori neîmplinirea sarcinii de plan*".⁴¹ Mai greu era cu realizarea programului de promovare în masele largi a literaturii moldovenești, scrisă de "*noile cadre scriitoricești*". De acest lucru se plângeau atât conducătorii din Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească ("*Moldavskaia kniga slabo prodvigaetisa v bibliotekah*" = "*Cartea moldovenească este răspândită neîndestul-*

tor în biblioteci" – dintr-un document din 1931⁴⁷), cât și cei din RSSM ("*Biblioteki slabo prodvigali v massi moldavskuiu literaturu*" – "*Bibliotecile răspândesc neîndestulător în masele largi literatură moldovenească*" – dintr-o dare de seamă pe anul 1948⁴⁶). Însirarea și analizarea motivelor ar însemna câteva pagini bune de scris, care ar putea ajunge la dimensiunea unei monografii sociologice. Aici vom spune doar că nu poți promova ceea ce este într-un număr infim și pe deasupra de proastă calitate.

Inventarea poporului moldovenească și a limbii moldovenești, trecerea la grafia chirilică, incultura crasă, au scos din uz valoroasele și performantele publicații românești de autori români și universali. Ele au fost înlocuite cu o nouă literatură, editată la Baltă, Tiraspol, Chișinău, scrisă într-o limbă hidos-incultă, nu rarori chiar imbecilă, zămisliță de creierile bolnave din Transnistria. Afirmația poate să pară dură, dar este justificată pe deplin. Vă propunem să intrăm în "laboratorul de creație" al Comitetului Științific Moldovenească (viitoarea Academie de Științe a RSSM), și să asistăm la una dintre multiplele ședințe de perversitate lingvistică, la care se întocmea "noua limbă moldovenească": "*Protocolu nr. 51 a ședinței a Săcătii linghisti și a Comitetului Științific Moldovenească dila 30.07.1929*.

O luat parti: tt. Madan, Gordinschii, și Ignatovici.

Rânduiala zălii: S-o pricătuțat terminili din istorii, prilucrați di t. Gordinschii.

Prișădintili – tov. Madan.

Săcretariu – tov. Ignatovici.

S-o pricătuțat terminili în rusăști (urmează o listă alfabetică de cuvinte în limba rusă – n. a.).

S-o print terminili în moldovnești..." (urmează varianta "moldovenească" – n. a.)⁴⁸

Din lunga listă am cules pentru "delectarea" auzului câteva cuvinte: "*besclassovii – fărăclasnic*", "*bronzovii (period) – bronzâinic*", "*bubni – zurgălători*", "*bîi (trai) – trăemâni*", "*bezdomnii – fărăcasnic*". S-au inventat și întocmit în felul acesta de "specialiști" G. Gordinschii, Caț, Pâslaru, Râbac ș.a. sute și mii de cuvinte pe domenii. Adăugați la aceste mostre volumele cu producția transnistriană interbelică, păstrate în mare parte la secția "Cartea rară" a Bibliotecii Naționale din Republica Moldova, și veți înțelege de ce nu se citea "pe moldovenește".

Nici publicațiile din RSSM nu străluceau prin inteligență, laolaltă cu primele fiind bune poate doar în calitate de "încărcătură". Fenomen sovietic răspândit în comerț, când o marfă proastă ți se impunea pe lângă una bună.

Menționasem că numărul cărților în "limba moldovenească" era infim pe lângă cele rusești. *Darea de seamă a secției orașenești de luminare culturală a executivului Chișinău pe anul 1948* ne oferă următoarele cifre. La 1 ianuarie 1949 în cinci biblioteci ale orașului – bibliotecile pentru adulți nr. 1 și nr. 2, biblioteca sectorului Lenin, bibliotecile pentru copii nr. 1 și nr. 2 – erau **54.007 vol.**, dintre care social-politice – 10.074, artistice – 12.368, alte domenii – 22.435, literatura pentru copii – 9.130, **literatura în limba moldovenească – 2.074.**⁴⁵

Organizațiile de partid și de stat puneau problema creșterii numărului de publicații în "limba moldovenească", dar revenim iarăși la calitatea informației. "*Trebuie mărit numărul literaturii în limba moldovenească*" – declara prim vice-ministrul Sovietului de Miniștri, scriitorul Emelian Bucov la consfătuirea lucrătorilor de luminare culturală din 26 – 27 octombrie 1950. M-am bucurat sincer citind aceste prime cuvinte, gândindu-mă la un Eminescu, Creangă, la alți scriitori de valoare națională. A urmat însă fraza: "*... în primul rând al clasicilor marxism-leninismului...*"³⁶

Și mai avem ceva de spus în problema "de ce nu se citea literatura moldovenească". Promovarea de către biblioteci a valorilor cu adevărat naționale în primii ani de ocupație sovietică n-a fost nici permisă, dar nici posibilă cu personalul de care ele dispuneau. *Acceași Dare de seamă a secției orașenești de luminare culturală pe anul 1948* zice că în 5 biblioteci orașenești lucrau 19 persoane, dintre care 8 aveau o vechime de muncă până la un an, iar 11 – de la 2

la 5 ani. După naționalități 11 erau ruși, 5 – evrei, și 3 – ucraineni. Pentru moldoveni nu s-au găsit locuri...

Într-un asemenea climat politic s-a înființat după război prima bibliotecă orașenească – nr. 1, viitoarea "A. Jdanov", actuala "B. P. Hasdeu". Evenimentul s-a produs în noiembrie 1944 și n-a avut o însemnătate majoră, judecând după numărul mic de volume (1.900), și mai ales după spațiul unde ea a fost înghesuită – o cameră de 20 m.p. în localul Secției de Învățământ Chișinău, pe strada Podoliei, 97 (actuala București, clădirea nu s-a păstrat).³² În anii 1944 – 45 BMCh. a achiziționat 8.961 vol., însă a avut o activitate restrânsă, deservind doar corpul didactic orașenesc. La 1 ianuarie 1946 ea înscria 282 cititori, care au solicitat în cursul anului precedent 1.895 vol.³²

Alcătuitorul *Dării de seamă a secției orașenești de luminare culturală pe anul 1946* considera Biblioteca orașenească nr. 1 mare ("krupnoi"²³), deși în luna aprilie a aceleiași an ea avea doar două rafturi, un dulap, o masă, toate împrumutate de la secția de învățământ.²¹

Prezentăm mai jos statistica fondului pe anii 1947 – 53 (statistica lecturii lipsește, cu excepția anului 1947 – 1.234 cititori).

1 ianuarie 1947 – 13.553³²

1 ianuarie 1948 – 20.030³³

1 ianuarie 1949 – ?

1 ianuarie 1950 – 29.983³⁴

1 ianuarie 1951 – 32.594³⁸

1 ianuarie 1952 – 41.669³⁸

1 ianuarie 1953 – 52.795⁴⁰

Biblioteca orașenească nr. 1 folosea toată paleta de activități enumerate anterior. În 1946 ea a organizat 6 biblioteci ambulante cu 280 cărți, 46 expoziții de cărți; s-au expus 4 liste de literatură recomandată; s-au scos 8 buletine, 12 montaje, 4 placarde; s-au susținut 70 lecturi în grup.²³

În avalanșa de manifestări închinată scriitorilor și poporului rus, clasicilor marxism-leninismului, partidului, comsomolului, se înscriau pe ici pe colo și câte una "națională". Cu orice ocazie erau evocate numele eroilor războiului civil Gr. Cotovschi, S. Lazo, M. Frunze, evenimentele "Eliberarea Basarabiei de sub jugul român", "Operația Iași-Chișinău", "Înființarea RSSM", și altele similare, predominant războinice. Până și denumirea de "A. Jdanov", atribuită bibliotecii în [1950],⁹⁷ reflecta caracterul sovieto-rusificator-războinic al instituției.

Etapele istorice ale Bibliotecii Municipiului Chișinău vor găsi o descriere mai amplă în viitoarea monografie. Un loc de cinste va ocupa cea mai strălucită, după mine, perioadă – post 1990, când, odată cu căderea imperiului sovietic și democratizarea societății, vine la conducerea bibliotecii dna Lidia Kulikovski.

Câteva informații despre clădirea Bibliotecii Municipiului Chișinău

Este momentul să spunem din câte știm despre localurile BMCh. Amintim că ea și-a început activitatea în 1877 în clădirea Dumei orașenești. Prima schimbare de local s-a produs în septembrie 1895, acesta fiind un edificiu privat în centrul orașului, partea lui de sus.¹⁰⁴ Se pare că e vorba de casa lui Tarapanov de pe stradela Havuzului (Fontannii pereulok).⁹⁰ Spațiul restrâns, lumina insuficientă, lipsa ventilației au determinat conducerea orașenească să se gândească la o altă încăpere. Soluția venise prin noua clădire a Dumei orașenești, construită în 1902, în care 1/3 de etaj a fost repartizată bibliotecii. Ea va adăposti vestiarul cu peste 200 locuri, abonamentul, două săli de lectură – pentru ziare și cărți, 3 depozite, birouri pentru bibliotecari, abonamentul și sala de lectură a Bibliotecii pentru copii "A. Pușkin". Alte două încăperi la subsol au fost prevăzute pentru depozite de ziare. Mobilierul adus de la Viena întreaga ambianța noului local al bibliotecii Chișinăului.¹⁰⁵

În primele luni de la deschiderea pe noua sa adresă (27 ia-

Ștefan Ciobanu

nuarie 1903), BMCh. devenise un loc de pelerinaj pentru mulțimea de curioși, provocând o creștere brusc-temporară a cititorilor, dar și zgomot, disfuncții, care la rândul lor stârneau nemulțumirea administrației și a beneficiarilor-veterani. Aglomerația din săli, mai ales în zilele de sâmbătă, provoca chiar scene amuzante, când primarul și episcopii putea fi văzuți deservind cititorii, alături de tradiționalii bibliotecari.¹⁰⁶

Spațiul generos și adecvat a creat condiții optime pentru organizarea modernă a bibliotecii, chiar dacă pe parcursul anilor au apărut probleme, înlăturate prin reorganizări de servicii și încăperi.¹⁰⁷⁻¹⁰⁹

Până la distrugerea din 1941 BMCh. a funcționat în același local. Inventarul averii mobile a Primăriei Municipiului Chișinău pe exercițiul 1943 – 44 nominalizează "*fosta Bibliotecă Municipală*" cu o suprafață de 1.894 m.p. și valoare de 55.682.000 lei.¹³

S-a menționat mai sus că noua BMCh., înființată în noiembrie 1944, avea un spațiu neadecvat de 20 m.p. Bătălia pentru obținerea localului, începută de prima directoare Zbarscaia,¹⁹ preluată de succesoarea ei Soldatova,²¹ a durat peste cinci ani. Dacă am aduna la un loc demersurile, deciziile, corespondența referitoare la acest subiect, ne-am alege cu un dosar impresionant.

Deși organizațiile centrale de partid cereau sprijinirea activității bibliotecilor, realitatea dovedea că "*ele erau neglijate, mutate fără nici un pic de genă dintr-o clădire în alta*" (din adresa secretarului ideologic al CC al PC(b)M.S. Țaranov din 14 martie 1945).⁵⁴

Era și cazul BMCh. Secția de învățământ a comitetului orașenesc a pus la dispoziția ei clădirea unei instituții școlare de pe str. Kievului, 73, care însă a fost luată de către... CC al Partidului Comunist, pentru Școala sovietică de partid.¹⁹ Conducerea bibliotecii, Secția orașenească de luminare culturală expediau scrisori după scrisori de nemulțumire la toate instituțiile ierarhice posibile din Chișinău. Cum se obișnuia la sovietici, dreptatea s-a căutat și la Moscova, însă s-a obținut doar lărgirea spațiului până la 40 m.p. în vechiul local.³³

Executivul orașenesc "își făcea datoria" emițând hotărâri una după alta, fără însă să supravegheze executarea lor, și de aceea sfidate de subalterni: "*A obliga Direcția orașenească de locuințe – tov. Batov, să găsească până în data de 1 februarie 1947 încăpere pentru biblioteca orașenească*" (hotărârea nr. 41 din 14 ianuarie 1947); "*A-l obliga pe tov. Batov să execute în luna iunie hotărârea comitetului executiv din 14 ianuarie 1947*" (hotărârea nr. [786] din 5 iunie 1947); "*A-l obliga pe tov. Batov să transmită bibliotecii orașenești casa de pe str. Kievului, 100*" (hotărârea nr. 1052 din 29 iulie 1947).^{15, 42}

N-a ajutat imediat nici implicarea Comitetului orașenesc de partid (Proiect de hotărâre a biroului Comitetului orașenesc de partid Chișinău din 20 ianuarie 1948 "*Despre lucrul Secției de*

luminare culturală a Sovietului orășenesc", prin care aceasta era obligată să asigure cu încăperi Bibliotecile nr. 1 și 2).⁴³

Doar la 14 martie 1950 Biroul CC al PC(b)M decide: "Ținând seama de faptul că Biblioteca «A. Jdanov», numărând peste 40.000 cărți, se află într-o încăpere neadecvată și ca urmare nu-și poate desfășura munca de masă cu cititorii și să asigure cerințele crescânde a ? oamenilor muncii din oraș:

1) A aproba hotărârea Comitetului orășenesc Chișinău al PC(b)M din 13 ianuarie 1950 despre transmiterea localului restaurantului «Nistru» ce aparține Trustului de cantine și restaurante Bibliotecii publice orașenești «A. Jdanov».

2) Ministerul comerțului al RSSM (tov. Achimov G. G.) va transmite localul ocupat de restaurantul «Nistru» al Trustului de cantine și restaurante Bibliotecii publice orășenești «A. Jdanov» până în data de 20 martie 1950".⁵⁶

Restaurantul a fost lichidat ceva mai târziu – în luna aprilie a anului 1950.²⁷ Orașul a alocat 99.000 rub. pentru reamenajarea noului local al bibliotecii. Hotărârea Comitetului executiv Chișinău nr. 310 din 18 aprilie 1950.³⁵ Se pare că în luna mai a aceluiași an biblioteca activa în noua clădire.²⁵

Hotărârea Sovietului de Miniștri al RSSM nr. 1286 din 30 august 1950 Despre acordarea localului pentru amplasarea Bibliotecii centrale orășenești «I. I. Jdanov» încununează istoria obținerii inconfundabilului edificiu de pe strada Lenin (actualul bd. Ștefan cel Mare), 148,¹⁶ cu o suprafață de 688,1 m.p.³⁸ În acel moment sala de lectură avea aproximativ 180 locuri, deservind zilnic câte 500 – 600 persoane.^{25, 28}

Biblioteca Municipală a avut șansa să fie amplasată într-un loc după mine mai bun, mai departe de zgomotul traficului, deranjant în multe privințe. Este vorba de actuala clădire a restaurantului "Moldova" de pe B-dul. Ștefan cel Mare, cu un scuar în față, pe care acesta îl deține din 1945, deși în anul 1940 – 1941 edificiul aparținut instituțiilor de luminare culturală. Comitetul orășenesc de partid împreună cu Sovietul orășenesc au decis transferarea Bibliotecii "A. Jdanov" în localul numit. Dar se vede că prea multe persoane influente, "slugi ale poporului", se simțeau bine în pavilionul de vară al restaurantului, unicul de altfel în oraș, dacă din acest motiv CC al PC(b)M și Sovietul de Miniștri al RSSM au hotărât în [14 martie 1950] schimbarea de localuri "Moldova-Nistru".²⁶

Nu greșim afirmând că lipsa spațiilor în biblioteci este o problemă perpetuă. Actuala conducere a Bibliotecii "B. P. Hasdeu" și-a asumat grija pentru construcția unui nou edificiu cultural, care se vrea mai încăpător, și care ar face față multiplelor cerințe, ce le pune în față societatea modernă.

Bibliografie

1. Biblioteca Municipaliului Chișinău: Cu prilejul jubileului de 100 de ani // "Viața Basarabiei". – 1932. – 20 noiembr. – p. 1, 2
2. Arhiva Academiei de Științe a Republicii Moldova, fond 3, inv. 3, dos. 93
3. Arhiva Națională a Republicii Moldova, fond 78, inv. 1, dos. 22, f. 1
4. Ibidem, f. 22-26
5. Ibidem, f. 66
6. Ibidem, f. 151-152
7. Ibidem, f. 162-186
8. Ibidem, f. 189
9. Ibidem, f. 191-192
10. Ibidem, fond 679, inv. 1, dos. 5654, f. 1
11. Ibidem, f. 5
12. Ibidem, f. 36
13. Ibidem, fond 1404, inv. 1, dos. 967, f. 50
14. Ibidem, dos. 978, f. 2, 29
15. Ibidem, fond 2848, inv. 2, dos. 30, f. 218
16. Ibidem, inv. 22, dos. 94
17. Ibidem fond 2948, inv. 1, dos. 11, f. 17-18

18. Ibidem, fond 2983, inv. 1, dos. 11a
19. Ibidem, fond 3016, inv. 2, dos. 2, f. 28
20. Ibidem, dos. 6, f. 69
21. Ibidem, dos. 8, f. 184
22. Ibidem, dos. 16
23. Ibidem, f. 70 verso
24. Ibidem, f. 85
25. Ibidem, dos. 37, f. 300
26. Ibidem, dos. 41, f. 141
27. Ibidem, f. 143
28. Ibidem, f. 734
29. Ibidem, fond 3020, inv. 1, dos. 27, f. 41, 42
30. Ibidem, fond 3026, inv. 1, dos. 10, f. 100,
31. Ibidem, f. 119
32. Ibidem, dos. 44, f. 61-62
33. Ibidem, dos. 71, f. 88
34. Ibidem, dos. 131, f. 6
35. Ibidem, dos. 147, f. 1
36. Ibidem, dos. 158, f. 139
37. Ibidem, dos. 203, f. 5
38. Ibidem, f. 41-42
39. Ibidem, f. 43
40. Ibidem, inv. 2, dos. 90, f. 1
41. Ibidem, f. 2
42. Arhiva Organizațiilor Social Politice din Moldova, fond 12, inv. [1], dos. 454, f. 6-12
43. Ibidem, inv. 1, dos. 467, f. 1
44. Ibidem, dos. 572, f. 64-93
45. Ibidem, f. 85
46. Ibidem, f. 89
47. Ibidem, fond 49, inv. 1, dos. 2032
48. Ibidem, inv. 2, dos. 44, f. 9
49. Ibidem, fond 51, inv. 1, dos. 8, f. 78
50. Ibidem, f. 82
51. Ibidem, f. 83
52. Ibidem, inv. 2, dos. 9, partea I, f. 137
53. Ibidem, dos. 37, f. 84
54. Ibidem, inv. 3, dos. 52, f. 4
55. Ibidem, dos. 226, f. 37-38
56. Ibidem, inv. 9, dos. 105, f. 40
57. Bâzgan, I. Biblioteca Municipaliului Chișinău // "Viața Basarabiei". – 1934. – 21 oct. – p. 2
58. Bereznecov N.V. Crimele fașistilor germano-români în Moldova. – Ch.: Editura de Stat a Moldovei, 1947
59. Bezviconnâi, Gh. Biblioteca orașului Chișinău // "Viața Basarabiei". – 1934. – 5 oct. – p. 2
60. Bugetul de venituri și cheltuieli pe exercițiul 1931. – Ch.: M.O. Imprimeria Chișinău, 1931. – p. 36. – (Primăria Municipaliului Chișinău. Personalul secției școlare)
61. Ibidem pe exercițiul 1932. – Ch.: M.O. Imprimeria Chișinău, 1932. – p. 35. – (Primăria Municipaliului Chișinău. Personalul secției școlare)
62. Bugetul general de venituri și cheltuieli pe exercițiul 1933/34. – Ch.: Imprimeria Chișinău, 1933. – p. 76. – (Primăria Municipaliului Chișinău. Stat de personal al serviciului Instrucțiunii Publice și al cultelor și al Bibliotecii)
63. Ibidem pe exercițiul 1934/35. – Ch.: Imprimeria Chișinău, 1934. – p. 78. – (Primăria Municipaliului Chișinău. Stat de personal al Bibliotecii)
64. Ibidem pe exercițiul 1935/36. – Ch.: Tip. M. Blanc, 1935. – p. 86. – (Primăria Municipaliului Chișinău. Stat de personal al Bibliotecii)
65. Ibidem pe exercițiul 1937/38. – Ch.: Dreptatea, 1937. – p. 114. – (Primăria Municipaliului Chișinău. Stat personal al biroului cultural)
66. Ibidem pe exercițiul financiar 1938/39. – Ch.: Monitorul Oficial și Imprimeriile statului. Imprimeria Chișinău, 1938. – p. 108-109. – (Primăria Municipaliului Chișinău. Personalul. Biroul cultural)

67. Bugetul personalului Primăriei Municipiului Chișinău pe exercițiul 1939/40. – Ch.: Monit. Ofic. și Imprimeriile statului. Imprimeria Chișinău, 1939. – p. 6. – (Serviciul Administrativ. Biroul cultural)
68. Cercul didactic al profesorilor secundari de stat din Ținutul Nistru: Darea de seamă pe anul școlar 1938 – 39 // "Cuvântul Școalei": Organ al Cercului didactic al profesorilor secundari de stat din Ținutul Nistru. – 1940. – ian.-mart. – nr. 1, p. 23
69. Darea de seamă asupra activității Consiliului Municipal în anii 1926, 1927 și 1928. – Ch.: Dreptatea, 1929. – p. 121
70. Ibidem, p. 123
71. Deciziunea Primăriei Municipiului Chișinău nr. 242 din august 1936 despre serviciile și Birourile Primăriei // Monitorul Municipiului Chișinău. – 1936. – nr. 16. – 15 aug. – p. 6. – (Biroul Cultural)
72. Faverin, Marc. *Deschiderea Bibliotecii orașenești // "Basarabia Sovietică"*. – 1940. – 3 aug. – p. 4
73. Ișaeu, M. *Demnitatea unei biblioteci // "Basarabia"*. – 1997. – nr. 5-6. – p. 4-9
74. Ișaeu, M. *Contribuții la istoria bibliotecilor publice din Chișinău* (O bibliotecă... doi succesori? Unde dai și unde crapă. Cioburi istorice. Să greșim dar cu măsură. Două istorii din aceleași surse documentare, ori critică întârziată, ori lumina nu vine de la Răsărit. Omagierile – prilej de muncă mobilizatoare) // "Basarabia". – 1999. – nr. 2. – p. 21
75. Ișaeu, M. *«Chișinăul transformat de bolșevici în ruine și cenușă»* (O filă de istoric – iulie 1941) // "Literatura și arta". – 1999. – 19 aug. – p. 6
76. Ișaeu, M. *Cartea rusă în bibliotecile din Basarabia interbelică // "Literatura și arta"*. – 1999. – 4 noiembr. – p. 6
77. *În bibliotecă orașenească // "Moldova Socialistă"*. – 1940. – 8 octabrie. – p. 4
78. Kidel, Alexandru. *Grandoarea și decăderea unui lăcaș de cultură: Biblioteca orașului Chișinău // "Viața Basarabiei"*. – 1934. – 28 sept. – p. 3; 29 sept. – p. 3; 30 sept.
79. Leușteanu, Gori. *Pentru o limbă înțeleasă de nord // "Basarabia Sovietică"*. – 1940. – 22 sept. – p. 2
80. Omeliciuc F. S., doțent. *Măsurile întâi a puterii sovietice în ramura revoluției culturale în Basarabia slobozită // "Moldova Socialistă"*. – 1940. – 21 sentiabrie. – p. 3
81. Popovici, Aurel. *Basarabia bolșevică a distrus capitala Basarabiei: Catedrala și toate edificiile Statului au cuzut pradă focului și dinamitei sovietice ("Curentul")*. – 1941. – 28 iul. – p. 5
82. Primăria orașului Chișinău: *Biblioteca publică a orașului: Darea de seamă pe anii 1923 – 24*. – Ch.: Tipografia Dreptatea, 1925. – p. 54
83. Ibidem, p. 8
84. Ibidem, p. 12
85. Ibidem, p. 13
86. Ștefănuță, Petre. *Soarta bibliotecilor publice din Chișinău // "Viața Basarabiei"*. – 1936. – 1 noiembr. – p. 1, 4
87. Șapirin, Al. *La bibliotecile orașului // "Basarabia Sovietică"*. – 1940. – 6 sept. – p. 3
88. *Trei ani de gospodărire municipală: 1934 – 35 – 36*. – Ch., 1937. – p. 160
89. Vecsler, J. *La biblioteca orașenească // "Moldova Socialistă"*. – 1940. – 25 octabrie. – p. 4

Referințe bibliografice în limba rusă

90. Бессарабский/ Календарь за 1902 год. – К., //1901/. – стр. 106
91. Бессарабския губернская ведомости. – 1877. – № 81. – 15 окт. – стр. 1
92. 250 тысяч книг // Советская Молдавия – 11 окт. – стр. 4
93. Каталог Кишинёвской Городской Общественной

- Библиотеки: Для подписчиков 1-го и 2-го разряд: 1903. – Бендеры: Тип. А. Г. Александрова, 1904
94. Там же, стр. 324-332
95. Кидель, А. Гуцул, Л. Из истории Академической Библиотеки Молдавской ССР. – К.: Редакционно-издательский отдел Академии Наук МССР, 1968. – стр. 6
96. Кишинёв: Энциклопедия. – К.: Главная редакция Молд. Сов. Энциклопедии, 1984. – стр. 137
97. Там же, стр. 138
98. Лашков, Н. Юбилейный сборник г. Кишинёва (1812-1912). Том I. – К., 1912. – стр. 155
99. Леонтьев, Д. Семёнов, С. Кишинёвская городская библиотека // Советская Молдавия. – 1941. – 27 мая
100. Неотложные мероприятия по восстановлению и благоустройству г. Кишинёва на 1945 год /Отв. за выполн. А. Живасев, И. Гольденберг. – К.: Тип. Изд-ва Железнодорожник Молдавии, 1945. – (Для служебного пользования)
101. Обзор деятельности Кишинёвского Городского Общественного Управления за 1909-1912 гг. – К.: Тип. Бессарабская жизнь, 1913
102. Там же, стр. 55-60
103. Там же, стр. 59
104. Отчёт Кишинёвской Городской Общественной Библиотеки за 1897 год. – К.: Тип. Бес. Губ. Правления, 1898. – 35 стр.
105. То же за 1900-1902 гг.: 23-25 гг. существования. – К.: Печатано в типографии Гурфинкеля, 1904. – 15 стр.; стр. 4
106. То же за 1903 г.: 26-й год существования. – К.: Печатано в Тип. Гурфинкеля 1904. – 31 стр.
107. То же за 1905 год: 28 год существования. – К.: Тип. Я. Н. Перпера, 1907. – 25 стр.
108. То же за 1906 г.: 29 год существования. – К.: Тип. Я. Н. Перпера, 1908, 22 стр.
109. Отчёт Кишинёвской Городской Публичной Библиотеки и Библиотеки им. А. С. Пушкина за 1912 г.: 35 год существования. – 55 стр.
110. Сенкевич, В. М. Советская Молдавия в борьбе против фашистских захватчиков. – М.: Гос. Изд. Политической литературы, 1944
111. Фириня, К. В городской библиотеке // Бессарабская правда. – 1940. – 20 авг. – стр. 4

Note

- I. S-a numit în diferite perioade „Biblioteca Publică Orașenească”, „Biblioteca Municipală”, „Biblioteca Comunală”, „Biblioteca Orașenească”, „Biblioteca orașenească nr. 1”, „Biblioteca A. Jdanov”, actualmente „Biblioteca Municipală «B.P. Hasdeu»”. În lucrare vom folosi mai des abrevierea „BM”.
- II. Vom urmări doar primii 5 – 7 ani ai acestei perioade și începutul democratizării.
- III. În continuare BG.
- IV. Casa decedatului Bogaceov.
- V. Biblioteca Centrală din Chișinău a fost subiectul unui scurt studiu al subsemnatei, publicat în 1997.
- VI. În toamna anului 1944 toate instituțiile din Moldova au alcătuit acte similare, în baza cărora Uniunea Sovietică a cerut despăgubiri Germaniei și României.
- VII. Din cauza scrisului neglijent nu este clar dacă e vorba de luna „iunie” ori „iulie”. Din aceeași neglijență (ori premeditare?...) actul nu indică anul evenimentului. Astăzi s-a demonstrat documentar că localul Primăriei Municipiului Chișinău, în care se afla și BM, a fost distrus prin minare și incendiere de către sovietici la retragere, în iulie 1941.
- VIII. Am întâlnit acte în care unica dovadă a sumelor înaintate de o instituție ori alta era fraza „declarațiile martorilor”.

Meridian biblioteconomic

Biblioteca Publică din Belgrad în noul mileniu

Biblioteca Publică din Belgrad servește o zonă populată relativ dens, din districtul Ljubljana Belgrad. Această zonă cuprinde 46 km² și, dacă luăm în considerare migrația zilnică, biblioteca împlinște cerințele a 60.000 de utilizatori potențiali ai bibliotecii.

În 1999 am celebrat a 50-a aniversare a activității bibliotecilor profesionale. Predecesoarele bibliotecilor profesionale au fost bibliotecile de amatori din cluburi și asociații. Tradiția acestora datează de dinainte de cel de-al doilea război mondial. Rețeaua bibliotecii din Belgrad cuprinde o bibliotecă centrală și patru filiale.

În anul jubiliar am început să rezolvăm vechile noastre probleme privind spațiul din Biblioteca Centrală Belgrad. Biblioteca s-a instalat în fosta clădire a fabricii de papetărie „Kuverta” (Plicul) care a trebuit să se mute din zona centrală a districtului Belgrad în zona industrială din cauza poluării sonore. Există ceva simbolic în schimbarea destinației clădirii pentru că, în ciuda progresului rapid al mijloacelor de comunicare, cartea tipărită rămâne încă principala sursă de informații.

Adaptarea clădirii „Kuverta” pentru noua Bibliotecă Centrală Belgrad

Adaptarea clădirii la cerințele activității bibliotecii a început în 17 iunie 1999 și s-a terminat în 7 iulie 2000. Mutarea materialelor bibliotecii a început în 17 iulie și s-a încheiat în 5 octombrie 2000. Aceeași clădire găzduiește biblioteca slavonă, o bibliotecă specială de științe umaniste.

La operația de adaptare a clădirii a trebuit să ne folosim de posibilitățile care puteau fi dezvoltate în vederea utilizării publice: organizarea materialelor în spații cu acces liber, săli de lectură și spații pentru interacțiune cu cititorii.

Pregătirile pentru mutare au început din anul 1999. Materialele deteriorate ale bibliotecii au fost reînnoite sau reparate, astfel încât în luna iulie au fost gata pentru mutare. Perioada mutării a fost favorabilă atât din punct de vedere meteorologic cât și al naturii muncii cu utilizatorii noștri. Aceștia au fost pregătiți pentru închiderea temporară a bibliotecii și au împrumutat peste 20.000 de unități biblioteconomice. Planul

de aranjare a materialului deținut de bibliotecă a fost pregătit conform designului echipamentului și lungimii rafturilor din respectivele secții și conform CZU.

Mutarea materialelor deținute de bibliotecă a fost bine organizată. În vechea bibliotecă păstram cărțile în depozit dar și la raft cu accesul liber. În noua clădire materialele au fost așezate în locurile dinainte stabilite.

După mutarea materialelor pe rafturile cu acces liber, a urmat verificarea alfabetică a fondului deținut în subsolul vechii bibliotecii. Inventarul materialelor non-carte a fost efectuat în biblioteca veche. În același timp, materialele au fost înzestrate cu coperti din plastic, protejate împotriva furtului și așezate apoi pe rafturile noii bibliotecii. Protecția prin sistemul 3M și inventarul cărților au fost realizate în noua bibliotecă.

În vechea clădire aveam un total de 494 m², în timp ce în noua clădire avem 1.322 m² reprezentând parterul, etajul 1 și subsolul. În momentul alocării sălilor am dat prioritate secțiilor care lucrează cu utilizatorii noștri.

Spațiile au fost distribuite după cum urmează:

Parter: zona destinată expozițiilor din holul de intrare; pupitrul de circulație a materialelor și de informații; departamentul pentru adulți: cărțile de ficțiune; sala de lectură pentru periodice; secția pentru copii și tineret: cărțile de ficțiune; cărțile non-ficțiune; materiale non-carte și resurse electronice; sala de lectură pentru tineret; sala pentru povești.

Etajul 1: secția pentru adulți: cărțile non-ficțiune; materialele non-carte și resursele electronice; sala de studiu; spațiile de lucru: administrație, achiziție și prelucrarea materialelor.

Subsol: depozitul de cărți; arhivele; procesarea materialelor; vestiarul pentru bibliotecari; holul.

Principalele avantaje ale noii clădiri

Materialele aflate la raft cu acces liber

În vechea bibliotecă două treimi din fondurile bibliotecii se aflau în depozitul care era inaccesibil cititorilor. În noua clădire materialele sunt expuse pe rafturi cu acces liber, cu excepția exemplarelor de depozit și a volumelor mai vechi de periodice. Utilizatorii pot, de asemenea, să aleagă liber din materialele non-carte:

CD-ROM-uri și materiale audio-video.

Înființarea sălilor de lectură

În vechea bibliotecă activitățile la sala de lectură erau limitate. Existau numai opt locuri disponibile doar după-amiaza. Nu exista nici o sală de lectură pentru copii și tineret. În noua clădire am înființat mai multe zone de lectură: în secția pentru adulți există o sală de lectură pentru periodice și o sală de studiu, iar la secția pentru copii și tineret există o sală de lectură pentru această categorie. În plus, există locuri individuale disponibile pentru utilizatorii care răsfoiesc diverse materiale sau care caută informații în catalogul automatizat.

Secția de comunicare a colecțiilor și de informare

Am dorit să aranjăm această zonă astfel încât să scurtăm cozile care se formează în fața pupitrului. Suntem conștienți de faptul că echipamentul nu este suficient și că este nevoie de un personal calificat. Sperăm ca în următorii ani să angajăm personal profesional și astfel să îmbunătățim serviciul de comunicare cu cititorii noștri.

Accesul la catalogul computerizat (COBISS/OPAC) și la resursele electronice

În bibliotecă au fost plasate 10 terminale și 8 computere personale pentru instruirea cititorilor și pentru cei care caută informații.

Dezvoltarea activităților secției pentru copii și tineret

Cu ajutorul sălii pentru povești și al sălii de lectură pentru tineri vom fi în stare să organizăm și să realizăm activități pentru copii și tineri în localul bibliotecii centrale, cum am făcut și în filiale. Organizăm ore de povești și de joacă pentru copii, activități legate de concursuri de carte, întâlniri cu autori, alegerea cărților preferate, instruirea biblioteconomică a tinerilor cititori.

Sala polivalentă

Această sală este una din realizările majore ale bibliotecii, pentru că nu mai suntem nevoiți să închiriem săli pentru organizarea spectacolelor pentru adulți sau copii, și în același timp ea deschide noi posibilități pentru extinderea activităților bibliotecii ca un centru cultural.

Sistemul de orientare pentru utilizatori

Utilizatorii trebuie să fie cât mai independenți posibil atunci când caută materiale în bibliotecă. Am proiectat un sistem de orientare care constă din mai

multe nivele:

Panouri: destinația zonelor individuale.

Planuri afișate pe pereți: planuri informative ale secțiilor în fața pupitrului de comunicare a colecțiilor; planuri detaliate ale etajelor, cu grupurile CZU de la fiecare etaj.

Indicatoare pe rafturile cărților: cartonașe cu principalele grupe CZU; marcatoare CZU pe rafturi; marcatoare CZU în fața rafturilor.

Coduri: semne colorate pentru filme; semne desenate pentru marcarea genurilor literare.

În Biblioteca Publică din Belgrad folosim coduri colorate pentru casetele audio și video care sunt explicate pe o hartă specială. O nouă reprezentare și însemnele desenate pentru genurile literare din secțiile pentru adulți: autobiografii și biografii, romane istorice sau de război, satirice, de aventuri, polițiste, de science-fiction, iar în secția pentru copii și tineret, romanele cu tematică sportivă, cu motive animaliere, poezie și dramă. Ilustratorul Aleksander Jankovi a realizat pictogramele. În secția pentru adulți, formatul etichetelor și culorile au fost alese cât mai neutru posibil. În secția pentru copii și tineret există și scheme colorate: roșu pentru ficțiune pentru copii de la 0 la 10 ani, albastru pentru adolescenți, roz pentru tineri, galben pentru basme și verde pentru cărțile non-ficțiune pentru copii.

Deschiderea Bibliotecii Publice

Primii cititori au fost întâmpinați în noua clădire în ziua de 9 octombrie 2000. Vizitele și împrumuturile au crescut la 34% și, respectiv, 50% în primele luni.

Utilizatorii au salutat noile condiții și posibilități dar bibliotecarii s-au adaptat mai încet la modificări, condițiile îmbunătățite aducând mari schimbări în organizarea muncii și a comunicării. Pentru unii angajați, procesul adaptării la noile condiții va dura mai mult decât s-a prevăzut inițial.

Ar fi interesant schimbul de experiență cu bibliotecile care se confruntă cu schimbări similare în organizarea muncii profesionale.

(Din „Ohio Libraries”, primăvara/vara 2001)

Traducere de Ortansa ENĂȘESCU

Glasgow

În ultimii ani, orașul Glasgow s-a schimbat rapid. Sistemul de biblioteci, centre de informare și arhive se schimbă la fel de rapid, pentru a satisface dorințele tuturor cetățenilor.

Cu o populație de peste 600.000 de locuitori, Glasgow este cel mai mare oraș din Scoția. În trecut, bogăția lui se baza pe râul Clyde, pe țărmul căruia se află așezat. În ultimii ani însă s-au observat declinul portului și al industriei grele și trecerea spre industria ușoară și a serviciilor. În felul acesta s-a produs o re-însuflețire economică în toată regiunea Glasgow. Acest fenomen nu a avut efecte considerabile și asupra orașului, care cuprinde peste 40% din zonele defavorizate ale Scoției. Pentru a rezolva aceste probleme, Primăria din Glasgow a stabilit ca priorități integrarea socială și regenerarea urbană și economică.

Bibliotecile, centrele de informare și arhivele și-au schimbat radical serviciile pentru a contribui la îndeplinirea acestor obiective. Multe din aceste schimbări vizează dezvoltarea unui serviciu care „să împlinească numeroasele cerințe și aspirații ale oamenilor din Glasgow și să maximalizeze contribuția lui la prioritățile-cheie din domeniul educației și învățării continue, al calității și integrării sociale”.

Au fost identificate câteva probleme-cheie:

Educația și învățarea continuă: sunt în curs de dezvoltare noi centre de învățare continuă în fiecare bibliotecă din oraș. Descrise de către prim-ministrul Scoției ca „centre de performanță”, aceste instituții se concentrează pe învățarea individuală și comunitară și pe munca în parteneriat cu alte firme din oraș. Complet integrate cu serviciile principale ale bibliotecii, ele s-au dovedit a fi binevenite, atrăgând noi utilizatori din Glasgow.

Informarea: recunoscând nevoia de rezolvare a diferențelor dintre cei bogați și cei săraci în informație, în prezent se dezvoltă un nou serviciu de informare pe bază electronică, ce poate fi accesat în biblioteci și la distanță.

Cultură și timp liber: rolul tradițional de încurajare a lecturii și a culturii a devenit prioritar. Atenția este îndreptată spre cititor și spre dezvoltarea literaturii.

Comunitate: rețeaua de biblioteci a fost

îmbogățită printr-un număr de noi clădiri și un program complet de renovare. Recunoscându-se nevoia de a crea o cultură organizațională nouă, mai flexibilă, s-au făcut investiții mari în instruirea personalului și în comunicare. În același timp, restructurarea personalului și o revizuire amplă a preocupărilor biblioteconomice au permis bibliotecarilor să dezvolte o gamă de servicii care se adresează comunității.

Aceste schimbări au ținut cont și de caracteristicile tradiționale ale serviciilor oferite. De pildă, Biblioteca Mitchell, cea mai încăpătoare și una dintre cele mai mari biblioteci publice de referință din Europa, urmărește ca, în procesul de restructurare, colecțiile să fie cât mai accesibile membrilor comunității.

Bibliotecile, centrele de informare și arhivele din Glasgow se redescoperă în prezent pentru a se asigura că reprezintă un serviciu relevant și bine folosit în viața orașului. Aceasta este o sarcină ambițioasă, care este în curs de realizare.

(Din „Ohio Libraries”, primăvara/vara 2001)

Traducere de Ortansa ENĂȘESCU

Biblioteca Centrală din Belfast

In luna septembrie 1998, Colegiul pentru educație și bibliotecă din Belfast a deschis un centru de învățare în sediul Bibliotecii Centrale.

Centrul cuprinde 38 de computere care oferă acces la informațiile și serviciile electronice, la aplicațiile software, Internet, e-mail și CD-ROM-uri.

Aplicațiile software

Pot fi folosite gratuit următoarele aplicații: procesarea de text, foi de calcul tabelar, baze de date, programul Power Point. Utilizatorii au la dispoziție și CD-ROM-uri care explică aceste aplicații.

Acces Internet

Accesul la Internet este oferit prin două modalități: terminale de site-uri selectate oferă acces gratuit la Internet prin numeroase site-uri preselectate, mai ales pentru conținutul lor de informații; surfingul pe Internet, care costă 2.00 E pe oră.

E-mail

Utilizatorii au la dispoziție 30 de min. de acces e-mail gratuit pe zi.

CD-ROM-uri

Numărul de CD-ROM-uri disponibil cuprinde enciclopedia și ziare, programe de instruire online.

Centrul de învățare și-a construit reputația în domeniul învățării continue. Aceasta este o preocupare esențială a actualului guvern al Regatului Unit, care își îndreaptă atenția asupra problemelor economice și sociale, ca și asupra politicilor educaționale.

În mod tradițional, bibliotecile publice au asigurat întotdeauna acces la învățarea continuă prin diferite resurse (cărți, reviste), precum și prin crearea unei ambianțe adecvate studiului. Guvernul actual a încurajat bibliotecile publice să-și asume responsabilitatea de extindere a accesului la învățare prin tehnologiile informaționale.

În plus, față de metodele convenționale de oferire a informațiilor electronice, Colegiul pentru educație și bibliotecă din Belfast a hotărât să adopte o metodă

inovatoare. Un proiect-pilot a fost prezentat cu ocazia deschiderii Centrului de învățare. S-a urmărit modul în care tehnologiile informaționale ar putea fi utilizate în asistarea sau stimularea persoanelor în alegerea unei forme de învățare în cadrul bibliotecilor publice.

Cu timpul, a devenit evident faptul că această formă de învățare este foarte populară. Drept urmare, la Centrul de învățare sunt acum disponibile cursuri acreditate, inclusiv cursul de operare pe calculator European Computer Driving License. Acest curs oferă o calificare recunoscută internațional pentru nivelul de bază al competenței în domeniul tehnologiilor informaționale.

CD-ROM-urile didactice îl ajută pe cursant în însușirea celor 7 module ale cursului, înainte de susținerea examenelor. Cursantul este testat online prin utilizarea software-ului de testare automată; în felul acesta bibliotecarii sunt mai puțin solicitați.

Centrul de învățare a încheiat un parteneriat cu LearnDirect și a devenit astfel un centru LearnDirect în oferta de cursuri. LearnDirect este numele unui set de 250 de cursuri oferite de Universitatea cu profil industrial. Cursurile acoperă toate nivelele de experiență și sunt accesate în principal prin Internet. Este abordată o gamă largă de subiecte, de la tehnologia informațiilor până la business, management, diferite ramuri industriale. Durata cursurilor variază între 50 de minute și până la mai multe ore. Acest mod de învățare permite utilizatorilor o flexibilitate mai mare în modul cum, când și unde să învețe.

Datorită succesului Centrului de învățare, alte două centre de acest profil au fost deschise în alte filiale din oraș.

Este clar faptul că utilizatorii sunt atrași în bibliotecă nu numai de dorința de a învăța despre noile tehnologii informaționale ci și de avantajul de a nu trebui să se înscrie la o instituție educațională tradițională.

Oamenii doresc să învețe în ritmul care le este caracteristic, în timpul și locul care sunt potrivite pentru ei.

(Din „Ohio Libraries”, primăvara/vara 2001)

Traducere de Ortansa ENĂȘESCU

Biblioteca Publică din Toronto

Când bibliotecile publice din Toronto s-au închis cu prilejul sărbătorilor de Anul Nou din 1997, ele făceau parte din șapte sisteme de biblioteci administrate separat – sistemul cel mai mic servind 110.000 persoane, sistemul cel mai mare, cu 33 filiale, servind 600.000 de persoane.

Când s-au redeschis, în 2 ianuarie 1998, bibliotecile deveniseră, prin lege, parte a unui singur sistem cu 98 de filiale, servind 2,5 mil. de persoane, cel mai mare sistem de biblioteci din Canada, cu o circulație a unităților biblioteconomice mai mare decât oricare alt sistem de biblioteci publice din America de Nord.

Amalgamul de biblioteci publice făcea parte din amalgamul orașului Toronto. Fuziunea a prezentat avantaje evidente. După o muncă asiduă, timp de un an, din partea bibliotecarilor, a rezultat un catalog online integrat. Cel care pășește în biblioteca cea mai mică din Toronto ar putea să acceseze acum oricare din cele 12 mil. de unități biblioteconomice aflate pe rafturile bibliotecilor publice din oraș.

Dar acest amalgam aducea după sine și peri-

cole, cel mai mare fiind posibilitatea ca biblioteca să-și piardă contactul cu numeroasele și foarte diversele comunități ale orașului. Biblioteca Publică din Toronto a trebuit să se asigure că filialele sale rămân prioritare în contextul adoptării unui plan strategic de trei ani care ia în considerație multiplele cerințe ale locuitorilor.

Națiunile Unite au numit Toronto drept cel mai multicultural oraș din lume. Dintr-un sfert de milion de imigranți care au sosit în Canada în 1999, aproape 100.000 s-au stabilit în Toronto.

Multe din filialele noastre au colecții în limbile cetățenilor care locuiesc în apropierea acestora – în total, peste o sută de limbi. Există programe pentru adulți și copii în alte limbi decât engleza: franceză, arabă, chineză (dialectul vorbit în Canton), maghiară etc.

Biblioteca cu materiale de referință se află situată în principala intersecție a orașului și îndeplinește cerințele de materiale de referință ale celor 11 mil. de persoane din provincia Ontario.

Aceasta conține colecții cuprinzătoare de materiale de referință pentru diverse categorii de utilizatori, cu o mulțime de subiecte din literatură, economie, sănătate, artă. Printre colecțiile speciale importante se numără Colecția de istorie canadiană găzduită în Baldwin Room și Colecția Canada Trust Audubon, un folio în patru volume cu 435 de planșe colorate manual, reprezentând păsări în mărime naturală aflate în habitatul lor natural. Autorul este John James Audubon iar documentul a fost editat între 1827 și 1838.

Colecțiile speciale ale Bibliotecii Publice nu se limitează doar la Biblioteca de referință. Biblioteca Lillian H. Smith găzduiește Colecțiile Osborne (cărți pentru copii) și Merrill (science-fiction, speculație și fantezie). Colecția Osborne include multe exemplare rare și vechi, inclusiv un manuscris din secolul al XIV-lea (fabulele lui Esop) și colecția de cărți pentru copii Florence Nightingale.

Colecțiile de materiale tipărite ale Bibliotecii Publice din Toronto sunt completate de o varietate de resurse electronice: DVD-uri, cărți electronice, CD-uri, video, acces la Internet și la bazele de date comerciale. În plus, Biblioteca Publică din Toronto a creat un număr de resurse electronice proprii: Science Net, NewsConnect și Career Bookmarks (<http://vrl.tpl.toronto.on.ca>) care unesc biblioteca și resursele Internet într-un mod organizat, deschis utilizatorilor.

(Din „Ohio Libraries”, primăvara/vara 2001)

Traducere de Ortansa ENĂȘESCU

Agenda culturală

Comemorare – Dominic Stanca

Municipiul Orăștie a găzduit vineri, 26 octombrie a.c., o suită de manifestări dedicate comemorării scriitorului Dominic Stanca, de la a cărui naștere s-au împlinit 75 de ani.

La Catedrala Ortodoxă Română din centrul urbei a fost oficiat parastasul de pomenire...

A urmat un simpozion comemorativ "Dominic Stanca", desfășurat la sala "Astra"... Invitați de onoare au fost regizoarea Sorana Coroamă-Stanca, soția lui Dominic Stanca, neegalatul actor Florin Piersic și scriitorul Radu Ciobanu.

După cuvântul de salut adresat invitaților și tuturor participanților la simpozion de către primarul Orăștiei, ing. Iosif Blaga, au vorbit despre viața și opera lui Dominic Stanca prof. Mioara Bura, prof. Petru Baciș și prof. Aurel Ursu, președintele Despărțământului "Astra" din Orăștie.

Cuvinte deosebit de calde au rostit invitații de onoare. Sorana Coroamă-Stanca a spus printre altele: "... Dominic avea un simț al limbii române fantastic, dar nu voia să facă paradă de cultura sa. Tot timpul el își păstra înțelepciunea, seninătatea, frumusețea, care-i veneau parcă din altă planetă. Planeta lui, probabil, era Orăștia".

La rândul său, actorul Florin Piersic a afirmat: "Dacă aș ajunge Președinte, i-aș face o statuie lui Dominic, aici la Orăștie, în picioare, așa cum este statuia lui Blaga din satul Lancrăm".

Scriitorul Radu Ciobanu și-a încheiat alocuțiunea precizând: "Feriți scriitorii care au parte de posteritate deosebită, așa cum are Dominic Stanca, acum și aici, la Orăștie".

Deosebit de emoționant a fost momentul poetic susținut de tinerele actrițe Vasilica Stamastin și Angelica Nicoară, de la Teatrul Național din Cluj-Napoca, cele care au readus în memoria multora dintre cei prezenți în sală farmecul și căldura poeziilor scrise de Dominic Stanca.

În sala "Astra" a putut fi admirată expoziția fotodocumentară organizată de Biblioteca Municipală Orăștie, dedicată "Micului Prinț", așa cum se obișnuiește să i se mai spună scriitorului Dominic Stanca.

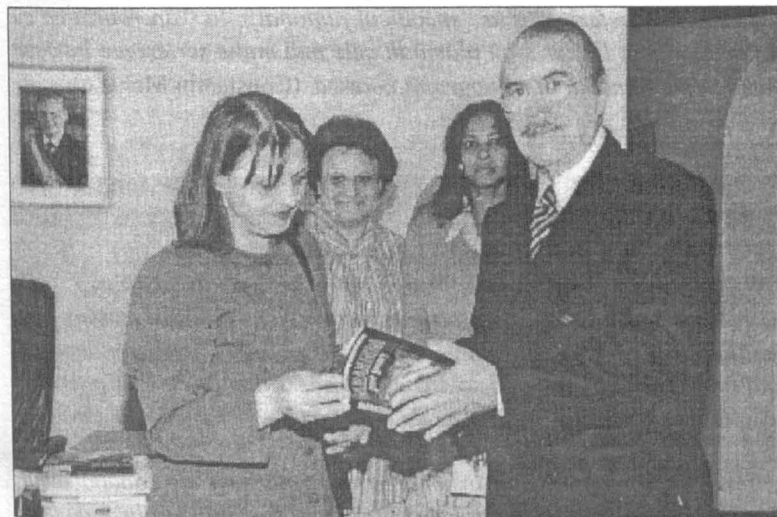
Manifestările au continuat spre seară, la Școala Generală nr. 2 din localitate, căreia i-a fost atribuit numele "Dominic Stanca".

După mesajele primite cu acest prilej din partea Ministerului Educației și Cercetării, a Prefecturii și Consiliului Județean Hunedoara, au vorbit despre semnificația evenimentului prof. Marius Nistor, reprezentant al Sindicatului din Învățământ "Spiru Haret", prof. M. Cercea din partea Inspectoratului Școlar al Județului Hunedoara, prof. Ioan Jurchela, directorul Colegiului Național "Aurel Vlaicu" din Orăștie, preotul Mircea Olaru, prof. Mioara Bura, prof. Mircea Roșu, directorul instituției gazdă. Și aici cuvintele încărcate de semnificații, rostite de Sorana Coroamă-Stanca și Florin Piersic, au captivat atenția participanților.

Ioan VASIU

(Text reprodus din "Cuvântul Liber", 30 octombrie 2001, Deva)

Eveniment brazilian

Excelența Sa, dl. președinte José Sarney, în momentul în care donează Bibliotecii Brasiliana romanul său *Saraminda*

Un eveniment de seamă din activitatea Bibliotecii Brasiliana l-a constituit vizita în România a scriitorului brazilian José Sarney, fost președinte al Braziliei între anii 1985 – 1990.

În ziua de 19 octombrie a.c., în aula Academiei Române s-a desfășurat ceremonia de înmănare a Diplomei Honoris Causa Excelenței Sale, domnului José Sarney. Cu acest prilej a avut loc și lansarea ultimului său roman – *Saraminda* – traducere apărută la Editura Vis Print. Întâlnirea cu publicul român a continuat, în aceeași zi, la Casa Americii Latine, cu ocazia vernisajului expoziției "Brazilia începutului de secol XX văzută prin ochii unui fotograf român". Excelența Sa a fost plăcut impresionat de faptul că mulți români aveau cărțile sale traduse (*Stăpânul mării* și *Saraminda*) și le-a oferit cu generozitate autografe. (Lelia RĂDULESCU)

Catalog

Petre SĂLCUDEANU, Biblioteca din Alexandria

Editura Biblioteca Bucureștilor, ediția a V-a, postfață de Dumitru Radu Popescu, 2001, 629 pp.

... În Biblioteca..., protagoniștii, vrînd să scape de învăluirea timpului și a morții, se destăinuie în portrete multiplu luminate și iluminate, fixînd portretul timpului. Și astfel ajungem să putem spune pînă la urmă că personajul principal al acestui roman nu e nici Curta, nici Olariu etc., ci timpul cu năstrușnicele sale înălțimi și prăpăstii. Lumina fragilă a ozonului și dialogul cu ea, și dialogul cu moartea, mandatară mandarinatului abjecției și putregaiului puterii malefice, sau al maleficei puteri, sînt polii fundamentali ai Bibliotecii... Sălcudeanu scrie un roman politic excepțional despre o perioadă importantă a națiunii noastre. [...] (Dumitru Radu Popescu)

Petre SĂLCUDEANU, De ce văd invers?

Editura SEMNE, București, 2001, 258 pp.

... M-am așezat acolo, în fața ușii, în genunchi, și am spus un Tatăl nostru, pentru nea Aurică, pretenul meu, că îmi spunea inima că dintre toți lui îi era cel mai greu. Că eu mă fandoseam cu suferința pentru o nenorocită de femeie, care îmi era dragă și m-a lăsat pentru unul care nici măcar nu-i era drag, și el, nea Aurică, acuma cine știe unde era și cît suferea așa din nimic, că a vrut nu știu cine să facă din el dușman de clasă. Dușman de clasă, cînd de fapt era un înger...

Constantin MOHANU, Jean Bart (Eugeniu Botez). Viața și opera

Editura Biblioteca Bucureștilor, 2001, 402 pp.

... Jean Bart aparține ca formație începutului de secol XX (1900 – 1918), epocă avînd multe "puncte de sosire", dar mai ales "de pornire" pentru marii scriitori care se vor afirma în deceniile trei – patru. Numeroși scriitori bat acum la porțile literaturii, dar în mare parte vor rămîne doar figuranți, așa cum din pletera de reviste literare, cele mai multe vor avea o existență efemeră. Dar sunt anii cu cele mai numeroase tendințe ireconciliabile din literatura română privind raportul tradiție/inovație, "artă cu tendință"/"artă pentru artă" sau referitoare la "specificul național", la "sincronizarea cu fenomenul estetic european". În acest climat literar s-au plămădit cele mai multe scrieri ale lui Jean Bart – fapt de care am ținut seama în permanență în monografia noastră. (Constantin Mohanu)

Constantin MOHANU, Victor Eftimiu. Monografie

Editura Ararat, București, 1999, 383 pp., 25.000 lei

Întîia monografie consacrată unuia dintre cei mai prolifici și proeminenți scriitori români, afirmat în poezie, dramaturgie, schiță, nuvelă, povestire, roman, memorialistică, publicistică, literatură pentru copii și tineret... Cartea d-lui Constantin Mohanu se arată ea însăși a fi o lucrare de referință, prin bogata documentație privitoare la biografia încărcată de evenimente și la întinsul tărâm al creației lui Victor Eftimiu.

Originea albaneză a marelui scriitor a necesitat însumarea unor mărturii ale conaționalilor săi, mărturii ce întregesc orizontul spiritual al aceluia care constituia un "exemplu strălucit de integrare totală în realitățile și civilizația românească" și în același timp un model din felul "în care și-a manifestat dragostea față de țara natală (Albania) și conaționalii săi" din România ori din altă parte.

Șerban C. ANDRONESCU, *Eseuri. Anchete. Deceniul '80. Aspecte văzute din exil prin paginile revistei NEW YORK SPECTATOR*

Editura Biblioteca Bucureștilor, 2001, 620 pp.

Paginile acestea conțin gânduri și relatări despre diferite acțiuni ale unor compatrioți din exil, elaborate între 1980 și 1990 și despre care presa din țară a scris puțin sau trunchiat. Gândurile au rămas pe hârtii îngălbenite de trecerea anilor; dar acțiunile au rămas practic ignorate chiar astăzi, în condițiile libertății actuale de exprimare din România. Din perspectiva de azi, acele acțiuni pot fi considerate (judecând la repezeală) naive, dar au fost toate bine intenționate și pot indubitabil servi ca exemplu de reținut sau de evitat pentru cei ce ar încerca în viitor un efort similar, de anvergura celui ce rezultă din paginile următoare, acela de a aduce la masa verde grupuri și tabere antagoniste...

(Șerban C. Andronescu)

Magdalena CONSTANTINESCU, Eugen EVU, *Empatia Divină*

Editura Signata, Timișoara, 2001, 100 pp.

– Nașterea acestui volum împreună-alcătuit, așa cum a fost și primul, "Magnet – Blitzende Fenster" – este un fenomen ancestral; fără să fim "față în față", suntem împreună, în pofida acestei existențe a omului-computer-devorator de astre...

Viața Poeziei... Ce-mi poți împărtăși despre Das geklonte Leben? Viața poeziei în viitor?...

– Dragă surioară lirică, eu pot răspunde doar prin poezia mea, iar tu și cei asemeni nouă, înțeleg de acolo esențialul, sau extrage fiecare ce vrea, ce pricepe. [...]

F. M. DOSTOIEVSKI, *Frații Karamazov*

Editura RAO, traducere din limba rusă de Ovidiu Constantinescu, Isabella Dumbravă, București, 2000, vol. I 512 pp., 370.000 lei

Adunați la un loc aceste patru caractere – Fiodor Karamazov și fiii săi, Dmitri, Ivan și Aleksei – și veți obține, chiar dacă micșorat de o mie de ori, tabloul realității noastre contemporane, al Rusiei intelectuale de azi. (F.M. Dostoievski)

DOSTOIEVSKI mi-a dat mai mult decât oricare om de știință, mai mult decât Gauss. (Albert Einstein)

L. N. TOLSTOI, *Învierea*

Editura RAO, traducere din limba rusă de Ștefania Velisar Teodoreanu, Nina Grigorescu, București, 2000, 512 pp., 170.000 lei

Cine l-a citit cu atenție pe Tolstoi nu poate să nu admită că obține la închiderea cărților sale un conspect critic asupra lumii zugerăvite. Dar că Tolstoi s-a așezat deliberat într-o atitudine polemică nu se poate serios susține... Asemenea unora dintre personajele sale, aristocratul Lev Nikolaevici Tolstoi s-a îmbrăcat bucuros în straie de mujic, dar, în ciuda cizmelor sale, teatral grosolane, bătrînul scriitor apare deghizat și de un rafinament bătător la ochi. (George Călinescu)

NOTĂ: Cărți achiziționate de Serviciul Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" București

Comemorare – Mihail Sadoveanu

Primăria sectorului 1 și Biblioteca Municipală „Mihail Sadoveanu” au organizat joi, 18 septembrie 2001, o acțiune comemorativă dedicată patronului spiritual al Bibliotecii, cu ocazia împlinirii a 40 de ani de la trecerea în neființă a marelui prozator.

Evenimentul a avut loc la sediul Primăriei sectorului 1 din București, unde s-a amenajat o expoziție de fotografii, din fondul Bibliotecii, cuprinzând imagini care reflectă momente din viața lui Mihail Sadoveanu.

Din partea colectivului Bibliotecii Municipale au vorbit Horia Frunză și Ana Maria Orășanu. Ei s-au referit la importanța creației sadoveniene în contextul cultural românesc, la mesajele tainice cuprinse în paginile de proză care, cum spunea un mare critic, „înfruntă vremurile și modele literare”. Totodată, s-au făcut referiri la pasiunea lui Sadoveanu pentru orașul București și la generoasele sale inițiative civice.

La manifestare au luat parte d-na Rodica Cosmaciuc, director adjunct al Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu”, d-nii Vasile Gherasim, primarul sectorului 1 și Mihai Luican, prefectul Capitalei.

Aniversări și Comemorări U.M.F. – 2001...

... este titlul unei manifestări expoziționale pe care am inițiat-o în acest an pentru a celebra și comemora mai multe personalități dintre cele mai mari ale științelor biomedicale din România. Este vorba despre savanți de talie impunătoare, unii recunoscuți și în străinătate, dar și de creatori de școală sau modele de moralitate și spirit constructiv, descoperitori, fondatori de instituții și publicații, autori de lucrări fundamentale, prezenți de profesori actuali ai Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila” din București, ei înșiși demni urmași ai frumoaselor tradiții deschise de acești înaintași.

Din colecțiile vechi și noi ale Bibliotecii Centrale a Universității am ales, pentru a le înfățișa cadrelor didactice și studenților, fotografii, documente de arhivă, cărți, manuscrise și publicații periodice de specialitate care să illustreze atât anvergura personalităților evocate, cât și specificul epocilor în care au activat acestea.

Ne-am propus să amintim celor interesați și să-i facem pe studenți să descopere ce au însemnat acei oameni pentru școala medicală românească și ce spirit al vremii au marcat prin opera și acțiunea lor.

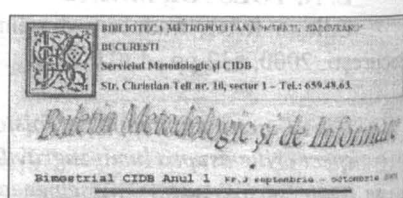
Ne facem o datorie din a aduce și a readuce în conștiința celor de azi și medicilor de mâine modelele acestor personalități pentru a le cinsti, dar și pentru a lumina reperele pe care ele le reprezintă, cu speranța că exemplul lor ar putea fi urmat și că el ar putea influența în bine generațiile care se formează aici și acum. Nu e puțin lucru să studiezi într-o instituție respectabilă, într-o clădire centenară, într-o ambianță academică.

Lector Doctor Gheorghe BULUȚĂ
Director al Bibliotecii Centrale

Consemnare

Consemnăm apariția nr. 3/septembrie – octombrie 2001 al publicației Bibliotecii Metropolitane „Mihail Sadoveanu”, „Buletin Metodologic și de Informare”, bimestrial CIBD, Anul I, căreia, la pornire, i-am adresat cuvenitul salut.

Și acest număr, în numai patru pagini, oferă câteva puncte de vedere referitoare la “Ordonanța nr. 51 din 11 august 1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor și proiectelor culturale”, precum și “Politica de achiziție” (Rodica Lupușanșchi). Pline de interes în spațiul preocupărilor biblioteconomice sunt informațiile despre Târgul Internațional de Carte de la Frankfurt și statistica realizată de Asociația Editorilor Români, revelatoare în privința editărilor și tirajelor din anul trecut din țara noastră. “Era Cyber” și curiozități la rubrica “Știați că” însumează aspecte culturale actuale care completează sumarul publicației vecine revistei noastre.

Calendar

noiembrie 2001

- ◆ 2 noiembrie 1816. 185 de ani de la moartea lui **Gheorghe Șincai**, istoric și filolog, unul dintre corifeii Școlii Ardelene (1754 – 2 nov. 1816)
- ◆ 2 noiembrie 1916. 85 de ani de la nașterea lui **Paul Erdős**, pictor
- ◆ 2 noiembrie 1916. 85 de ani de la nașterea lui **Laurențiu Fulga**, prozator (2 nov. 1916 – 16 sept. 1984)
- ◆ 3 noiembrie 1801. 200 de ani de la nașterea lui **Karl Baedeker**, librar și scriitor german (3 nov. 1801 – 4 oct. 1859)
- ◆ 3 noiembrie 1801. 200 de ani de la nașterea lui **Vincenzo Bellini**, compozitor italian (3 nov. 1801 – 23 sept. 1835)
- ◆ 3 noiembrie 1866. 135 de ani de la nașterea lui **Traian Demetrescu**, poet, prozator și publicist (3 nov. 1866 – 17 apr. 1896)
- ◆ 3 noiembrie 1901. 100 de ani de la nașterea lui **André Malraux**, scriitor și om de stat francez (3 nov. 1901 – 23 nov. 1976)
- ◆ 3 noiembrie 1901. 100 de ani de la nașterea lui **Gherase Dendrino**, compozitor (3 nov. 1901 – 1973)
- ◆ 4 noiembrie 1751. 250 de ani de la nașterea lui **Richard Brinsley Sheridan**, dramaturg englez (4 nov. 1751 – 7 iul. 1816)
- ◆ 4 noiembrie 1861. 140 de ani de la înființarea la Sibiu a "Asociației Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român" – ASTRA
- ◆ 5 noiembrie 1876. 125 de ani de la nașterea lui **Raymond Duchamp-Villon**, sculptor francez (5 nov. 1876 – 7 oct. 1918)
- ◆ 5 noiembrie 1951. 50 de ani de la moartea lui **Ion C. Vissarion**, scriitor (4 feb. 1883 – 5 nov. 1951)
- ◆ 9 noiembrie 1901. 100 de ani de la nașterea lui **Liviu Rusu**, estetician, istoric literar și psiholog (9 nov. 1901 – 1985)
- ◆ 9 noiembrie 1911. 90 de ani de la nașterea lui **Victor Buescu**, clasicist și traducător (9 nov. 1911 – 5 iun. 1971)
- ◆ 10 noiembrie 1891. 110 ani de la moartea lui **Jean Arthur Rimbaud**, poet francez (20 oct. 1854 – 10 nov. 1891)
- ◆ 10 noiembrie 1931. 70 de ani de la nașterea lui **Constantin Nicolin**, sculptor
- ◆ 11 noiembrie 1821. 180 de ani de la nașterea lui **Fiodor Mihailovici Dostoievski**, scriitor rus (11 nov. 1821 – 9 feb. 1881)
- ◆ 11 noiembrie 1911. 90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Ciorănescu**, istoric literar (11 nov. 1911 – 25 nov. 1997)
- ◆ 12 noiembrie 1861. 140 de ani de la apariția la București a ziarului "Țăranul Român", publicație economică, politică, literară și comercială condusă de Ion Ionescu de la Brad
- ◆ 12 noiembrie 1916. 85 de ani de la nașterea lui **Nicolae Jianu**, scriitor (12 nov. 1916 – 15 oct. 1982)
- ◆ 13 noiembrie 1831. 170 de ani de la nașterea lui **James Clerk Maxwell**, fizician englez (13 nov. 1831 – 5 nov. 1879)
- ◆ 13 noiembrie 1936. 65 de ani de la nașterea lui **Anton Perussi**, grafician
- ◆ 14 noiembrie 1831. 170 de ani de la moartea lui **Friedrich Hegel**, filosof german (27 aug. 1770 – 14 nov. 1831)
- ◆ 14 noiembrie 1871. 130 de ani de la nașterea lui **Ilarie Chendi**, critic literar (14 nov. 1871 – 23 iun. 1913)
- ◆ 14 noiembrie 1931. 70 de ani de la nașterea pictoriței **Olga Cizek**
- ◆ 14 noiembrie 1991. 10 ani de la moartea lui **Constantin Chiriță**, prozator (12 mart. 1925 – 14 nov. 1991)
- ◆ 15 noiembrie. **Ziua Internațională a Scriitorilor Întemnițați**, instituită din inițiativa Federației Mondiale a PEN-Clubului
- ◆ 15 noiembrie 1876. 125 de ani de la nașterea **Annei Elisabeth Noailles**, scriitoare franceză de origine română [principesă Brâncoveanu] (15 nov. 1876 – 30 apr. 1933)
- ◆ 15 noiembrie 1876. 125 de ani de la nașterea lui **Alexandru Ciura**, prozator și publicist (15 nov. 1876 – 2 mart. 1936)
- ◆ 15 noiembrie 1896. 105 ani de la nașterea lui **Horia Hulubei**, fizician, director fondator al Institutului de Fizică Atomică (15 nov. 1896 – 1972)
- ◆ 15 noiembrie 1901. 100 de ani de la nașterea lui **Dumitru Ciurezu**, poet (15 nov. 1901 – 1978)
- ◆ 15 noiembrie 1976. 25 de ani de la moartea lui **Jean Gabin**, actor francez (17 mai 1904 – 15 nov. 1976)
- ◆ 15 noiembrie 1976. 25 de ani de la moartea lui **Ion I. Adameșteanu**, medic veterinar, unul dintre creatorii școlii românești de patologie veterinară (15 feb. 1911 – 15 nov. 1976)
- ◆ 16 noiembrie 1816. 185 de ani de la nașterea lui **Andrei Mureșanu**, poet, traducător și eseist, autor al poeziei *Un răsunet*, cunoscută sub numele *Deșteaptă-te române!*, care, pe melodia lui Anton Pann, a devenit marșul revoluționarilor ardeleni, iar, în prezent, este imnul național al țării (16 nov. 1816 – 23 oct. 1863)
- ◆ 16 noiembrie 1901. 100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Damian**, sculptor
- ◆ 17 noiembrie 1896. 105 ani de la nașterea lui **George Vraca**, actor (17 nov. 1896 – 17 apr. 1964)
- ◆ 18 noiembrie 1786. 215 ani de la nașterea lui **Carl Maria von Weber**, compozitor și dirijor german (18 nov. 1786 – 5 iun. 1826)
- ◆ 18 noiembrie 1906. 95 de ani de la nașterea pictorului **Corneliu Baba** (18 nov. 1906 – 1998)
- ◆ 19 noiembrie 1711. 290 de ani de la nașterea lui **Mihail Vasilievici Lomonosov**, savant și scriitor rus (19 nov. 1711 – 15 apr. 1765)
- ◆ 20 noiembrie 1901. 100 de ani de la nașterea lui **Alexandru Șahighian**, scriitor (20 nov. 1901 – 31 mart. 1965)
- ◆ 20 noiembrie 1921. 80 de ani de la nașterea lui **Dinu Pillat**, scriitor și istoric literar (20 nov. 1921 – 5 dec. 1975)
- ◆ 23 noiembrie 1876. 125 de ani de la nașterea lui **Manuel de Falla**, compozitor spaniol (23 nov. 1876 – 14 nov. 1946)
- ◆ 24 noiembrie 1796. 205 ani de la nașterea lui **Stephan Ludwig Roth**, istoric (24 nov. 1796 – 11 mai 1849)
- ◆ 24 noiembrie 1816. 185 de ani de la nașterea lui **Barbu Ișcovescu**, pictor (24 nov. 1816 – 1854)
- ◆ 25 noiembrie 1911. 90 de ani de la nașterea lui **Nikos Kranidiotis**, scriitor cipriot
- ◆ 26 noiembrie 1731. 270 de ani de la nașterea lui **William Cowper**, poet englez (26 nov. 1731 – 25 apr. 1800)
- ◆ 26 noiembrie 1901. 100 de ani de la nașterea lui **Mihail Drumeș**, prozator și dramaturg (26 nov. 1901 – 27 feb. 1982)
- ◆ 26 noiembrie 1921. 80 ani de la nașterea **Ancăi Șerbănescu**, pictoriță
- ◆ 27 noiembrie 1701. 300 de ani de la nașterea lui **Anders Celsius**, astronom și fizician suedez (27 nov. 1701 – 25 apr. 1744)
- ◆ 27 noiembrie 1836. 165 de ani de la fondarea de către Gheorghe Asachi, Vasile Alecsandri și Ștefan Catargiu a **Conservatorului Filarmonic Dramatic din Iași**, prima instituție românească de învățământ muzical și dramatic
- ◆ 27 noiembrie 1881. 120 de ani de la nașterea lui **George Oprescu**, istoric, critic și colecționar de artă (27 nov. 1881 – 13 aug. 1969)
- ◆ 28 noiembrie 1926. 75 de ani de la nașterea lui **Napoleon Zamfir**, grafician
- ◆ 28 noiembrie 1971. 30 de ani de la moartea lui **Eugeniu Boureanu**, prozator (18 feb. 1885 – 28 nov. 1971)
- ◆ 28 noiembrie 1971. 30 de ani de la moartea lui **Dimitrie Stelaru**, poet (8 mart. 1917 – 28 nov. 1971)

NOTĂ: Rubrică realizată de Serviciul *Bibliografic* al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" București

Contents

The Brâncuși Anniversary Year

<i>Dan BOTTA</i> – Brâncuși – The Limits of His Art	2
<i>Mariana LINARU</i> – The Geanelloni School	4
<i>Ana Maria ORĂȘANU</i> – Old Bucharest Buildings – The Burnt Court	6
<i>Șerban CIOCULESCU</i> – N. Iorga and the Book	8
Patrimony	11
André Malraux Centenary	12
<i>Nicolae NEAGU</i> – 70	14
Teofil BALAJ – The Commune of Paris – 130 (VI)	16
<i>Liviu BUTUC</i> – From Bing-Bang to Internet	17
<i>Maria IȘAEV</i> – Chișinău Public Library	22
The Belgrad Public Library in the New Millennium	30
Glasgow	32
Belfast Central Library	33
Toronto Public Library	34
Dominic Stanca Commemoration	35
Brazilian Event	35
Catalogue	36
Mihail Sadoveanu Commemoration	38
Exhibition	38
Note	38
Calendar	39

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4

sector 1, cod poștal 79711

Tel/Fax: 211.36.25

E-mail: abidob1@fx.ro

ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU

Director artistic: Mircea DUMITRESCU

Redactor șef: Ion HOREA

Secretar de redacție și Culegere text: Iulia MACARIE

Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI

CUPON**ABONAMENT LA****“BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR”**

Numele

Prenumele

Adresa

Cod..... Telefon.....

Solicite abonarea la revista “Biblioteca Bucureștilor” pe o perioadă de luni.

Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 79711.

Anexez chitanța de plată a sumei de lei în contul dvs.

nr. 2511.1-3771.1/ROL BCR sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Municipală București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară “BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR”. Costul unui număr este de 20.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicației. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Țările Arabe) – 8 \$ per exemplar.

Tipărit la Tipografia “SEMNE '94”

Redacția revistei “BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR” respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

FIODOR MIHAILOVICI DOSTOIEVSKI

1821 – 1881

180 de ani de la naștere

"... Nu te minți singur. Cel care se minte pe sine și-și pleacă urechea la propriile sale minciuni ajunge să nu mai deosebească adevărul nici în el, nici în jurul lui și să nu mai aibă respect nici pentru sine, nici pentru lumea cealaltă. Iar dacă nu respectă pe nimeni, nici nu poate iubi pe cineva, și astfel, neiubind pe nimeni, ca să se afle în treabă sau ca să-și omoare urâtul, se lasă în voia patimilor și a ispitelor trupești, și, stăpînit cum e de metehne, ce deosebire mai poate fi între el și un animal? Și toate astea numai și numai fiindcă se minte și pe sine, și pe alții..."

"Frații Karamazov"

LIVIU RUSU

1901 – 1985

100 de ani de la naștere

*"... Opera estetică a lui Liviu Rusu, eclipsată oarecum de masivul interes pentru opera desprinsă de autor și pentru receptarea ei, nevalorificată la nivelul răspun-
surilor potențiale pe care le cuprinde, necontinuată suficient în prelungirea între-
bărilor pe care le ridică, a chestiunilor pe care le abordează, izbutind sau nu să le
rezolve, își va mai dovedi cu siguranță rigoarea, coerența și utilitatea".*

Marian Papahagi